

Europejski Bank Inwestycyjny

**Standardy
środowiskowe i
społeczne**

2 lutego 2022 r.

European
Investment
Bank

The EIB bank

Europejski Bank Inwestycyjny

**Standardy
środowiskowe i
społeczne**

2 lutego 2022

Standardy środowiskowe i społeczne

© Europejski Bank Inwestycyjny, 2022.

Wszelkie prawa zastrzeżone.

Wszelkie pytania dotyczące praw i licencji należy kierować na adres publications@eib.org

Więcej informacji na temat działalności EBI można znaleźć na naszej stronie internetowej www.eib.org. Można również skontaktować się z naszym biurem informacyjnym pod adresem info@eib.org.

Opublikowane przez Europejski Bank Inwestycyjny.

Europejski Bank Inwestycyjny

98 -100, boulevard Konrad Adenauer

L-2950 Luksemburg

+352 4379-1

info@eib.org www.eib.org

twitter.com/eib

facebook.com/europeaninvestmentbank

youtube.com/eibtheebank

Zastrzeżenie:

Niniejsza wersja została zatwierdzona przez Radę Dyrektorów EBI. Ze względu na ograniczenia czasowe nie została ona poddana standardowej redakcji i korekcie EBI.

Wydrukowano na papierze FSC®.

EBI używa papieru certyfikowanego przez Forest Stewardship Council (FSC). Ponieważ jest on produkowany przez ludzi, którzy lubią drzewa. FSC promuje zarządzanie lasami na świecie w sposób przyjazny dla środowiska, korzystny społecznie i opłacalny ekonomicznie. Wszyscy wiemy, że czytanie jest dobre dla zdrowia. Jest też dobre dla naszej planety – o ile czytasz na odpowiednim papierze.

Spis treści

Standard1 – Wpływ na środowisko i społeczeństwo oraz związane z tym ryzyko.....	1
Standard2 – Zaangażowanie interesariuszy	12
Standard3 – Efektywne gospodarowanie zasobami i zapobieganie zanieczyszczeniom.....	19
Standard4 – Różnorodność biologiczna i ekosystemy	25
Standard5 – Zmiany klimatyczne	34
Standard6 – Przymusowe przesiedlenia	38
Standard7 – Grupy szczególnie wrażliwe ludność tubylcza i kwestie płci	49
Standard8 – Prawa pracownicze	59
Standard9 – Zdrowie, bezpieczeństwo i ochrona.....	67
Standard10 – Dziedzictwo kulturowe	77
Standard11 – Finansowanie pośrednie	83
Słownik	86

Standard 1 – Oddziaływanie na środowisko i społeczeństwo oraz związane z tym ryzyko

Wprowadzenie

- 1 Niniejszy standard promuje zintegrowane podejście do oceny wpływu i zarządzania ryzykiem poprzez zapewnienie, że kwestie środowiskowe, klimatyczne, społeczne i dotyczące praw człowieka¹ są uwzględniane i brane pod uwagę w procesach decyzyjnych.
- 2 Niniejszy standard uznaje znaczenie zaangażowania promotorów w skuteczne i trwałe działania w zakresie ochrony środowiska i spraw społecznych poprzez ustanowienie systemu zarządzania środowiskowego i społecznego proporcjonalnego do zidentyfikowanych skutków i ryzyka.

Cele

- 3 Niniejszy standard określa obowiązki promotora² w zakresie procesu oceny potencjalnego wpływu na środowisko, klimat i/lub społeczeństwo oraz ryzyka związanego z projektem, a także opracowania i wdrożenia procedur³ zarządzania tym wpływem i ryzykiem oraz monitorowania ich w całym cyklu projektu EBI, a konkretnie:
 - a. właściwe zidentyfikowanie, opisanie i ocenę prawdopodobnych znaczących skutków, obejmujących skutki bezpośrednie oraz wszelkie skutki pośrednie, wtórne, pozytywne i negatywne, a także wszelkie skutki skumulowane i transgraniczne związane z projektem i jego pracami/obiektami pomocniczymi/powiązany, w stosownych przypadkach;
 - b. Stosowanie hierarchii środków łagodzących poprzez identyfikację działań mających na celu uniknięcie, zapobieganie i ograniczenie wszelkich znaczących negatywnych skutków oraz, w razie potrzeby, naprawę/rekompensatę wszelkich skutków ubocznych dla osób, społeczności i pracowników dotkniętych projektem, a także dla środowiska;
 - c. Zapewnienie poszanowania praw człowieka poprzez włączenie wpływu i ryzyka związanego z prawami człowieka do procesu oceny oddziaływania, zgodnie z opisem zawartym w niniejszej normie;
 - d. Określenie środków mających na celu maksymalizację pozytywnych skutków projektów oraz rozważenie ustanowienia programów podziału korzyści z projektu i/lub programów rozwoju społeczności, w stosownych przypadkach;
 - e. Systematyczne monitorowanie i kontrolowanie wdrażania uzgodnionych środków zapobiegawczych, ograniczających i, w razie potrzeby, naprawczych/kompensacyjnych, a także środków mających na celu dalszą poprawę wyników projektów w zakresie ochrony środowiska, klimatu i spraw społecznych.

Zakres

- 4 Niniejszy standard ma zastosowanie do wszystkich projektów, które mogą mieć znaczący wpływ na środowisko, klimat i/lub społeczeństwo oraz wiązać się z ryzykiem w tych obszarach. Wpływ ten i ryzyko należy uwzględnić na jak najwcześniejszym etapie procesów planowania i podejmowania decyzji, w tym w celu zapewnienia zgodności z zasadami i wymogami „niepowodowania znaczącej szkody” (DNSH) i „minimalnych zabezpieczeń” (MS)⁴.

¹ W całym standardzie kwestie praw człowieka są w pełni zintegrowane z aspektami środowiskowymi i społecznymi.

² Pozostałe obowiązki promotora są określone w innych normach, gdy mają one zastosowanie.

³ Ustanowienie systemu zarządzania środowiskowego i społecznego lub jego odpowiednika.

⁴ Zgodnie z definicją zawartą w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/852 z dnia 18 czerwca 2020 r. w sprawie ustanowienia ram mających na celu ułatwienie zrównoważonego inwestowania oraz zmieniającym rozporządzenie (UE) 2019/2088 – <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2020/852/oj>.

Wymagania ogólne

- 5 Wszystkie projekty zlokalizowane w UE i EFTA, krajach kandydujących i potencjalnych krajach kandydujących muszą być zgodne z obowiązującym prawem krajowym i unijnym. Projekty, które mogą mieć znaczący wpływ na środowisko, zdrowie i dobrostan ludzi, podlegają ocenie zgodnie z dyrektywą w sprawie oceny oddziaływania na środowisko (EIA)⁵. Podczas oceny i zarządzania oddziaływaniem na środowisko⁶ na poziomie projektu należy również uwzględnić w procesie oceny wszelkie istotne informacje uzyskane lub wnioski wyciągnięte w wyniku zastosowania dyrektywy w sprawie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko (SEA)⁷, o ile ma to zastosowanie.
- 6 Ocena ta może być skoordynowana z wszelkimi obowiązującymi wymogami i/lub uzupełniona o jeden lub więcej z następujących rodzajów ocen:
 - a. Wynikające jednocześnie z mających zastosowanie przepisów UE: odpowiednia ocena zgodnie z dyrektywami siedliskową⁸ i ptasia⁹, oceny zgodnie z ramową dyrektywą wodną (RDW)¹⁰ i ramową dyrektywą w sprawie strategii morskiej¹¹; i/lub
 - b. W odniesieniu do konkretnych tematów, które mogą wymagać szczególnej uwagi: różnorodność biologiczna i usługi ekosystemowe, zmiana klimatu, dziedzictwo kulturowe, skutki społeczne, w zależności od znaczenia i jeśli EBI uzna to za konieczne.
- 7 Wszystkie projekty zlokalizowane w pozostałych częściach świata muszą być zgodne z obowiązującym prawem krajowym oraz z podstawowymi zasadami i istotnymi elementami proceduralnymi określonymi w przepisach UE, które EBI uznaje za istotne dla oceny i zarządzania wpływem na środowisko, klimat i/lub społeczeństwo oraz ryzykiem, w szczególności zawartymi w dyrektywie EIA, które zostały określone w pkt 14–31 i załącznikach do niniejszej normy. Na przykład projekty, które mogą mieć znaczący wpływ na środowisko, klimat i/lub społeczeństwo, podlegają procesowi oceny oddziaływania na środowisko i/lub społeczeństwo (ESIA). Ocena wszelkich aspektów społecznych jest w pełni włączona w ten proces i powinna obejmować rozważania dotyczące potencjalnych zagrożeń dla praw człowieka¹².
- 8 Jeżeli EBI uzna to za konieczne, biorąc pod uwagę charakter projektu i kontekst krajowy, ocena przeprowadzona w ramach procesu ESIA może być skoordynowana z wszelkimi obowiązującymi wymogami i/lub ocenami/badaniami dotyczącymi konkretnych obszarów, które mogą wymagać szczególnej uwagi, i/lub uzupełniona o takie wymogi i/lub oceny/badania, stosownie do przypadku. W takim przypadku proces oceny uwzględnia również wszelkie zalecenia zawarte w odpowiednich wytycznych UE i międzynarodowych dobrych praktykach dotyczących oceny i zarządzania wpływem i ryzykiem dla środowiska, klimatu, społeczeństwa i/lub praw człowieka.

⁵Dyrektywa 2011/92/UE w sprawie oceny skutków wywieranych przez niektóre przedsięwzięcia publiczne i prywatne na środowisko (dyrektywa EIA) zmieniona dyrektywą 2014/52/UE.

⁶W rozumieniu art. 3 ust. 1 dyrektywy EIA, ludność i zdrowie ludzkie, a także dobra materialne i dziedzictwo kulturowe należą do czynników, które należy uwzględnić w procesie oceny.

⁷Dyrektywa 2001/42/WE w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko (dyrektywa SEA), w tym, w stosownych przypadkach, zastosowanie art. 6 dyrektywy siedliskowej.

⁸Artykuł 6 dyrektywy 92/43/EWG w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (dyrektywa siedliskowa), z późniejszymi zmianami.

⁹Dyrektywa 2009/147/WE w sprawie ochrony dzikiego ptactwa (dyrektywa ptasia), z późniejszymi zmianami.

¹⁰Art. 4.7 dyrektywy 2000/60/WE ustanawiającej ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej, z późniejszymi zmianami, w sprawie odstępstwa od celów środowiskowych RDW ze względu na nowe zmiany właściwości fizycznych jednolitej części wód powierzchniowych lub zmiany poziomu jednolitych części wód podziemnych lub niepowodzenie w zapobieganiu pogorszeniu się stanu jednolitej części wód powierzchniowych (w tym z wysokiego stanu do dobrego stanu) w wyniku zrównoważonej działalności człowieka.

¹¹Art. 14 dyrektywy 2008/56/WE ustanawiającej ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki środowiska morskiego, z późniejszymi zmianami.

¹²W tym między innymi prawo do prywatności, prawo do ochrony danych, wolność zgromadzeń i stowarzyszania się, niedyskryminacja.

Wymogi szczególne

Proces oceny oddziaływania na środowisko (OOŚ) dla projektów zlokalizowanych w UE, EFTA, krajach kandydujących i potencjalnych krajach kandydujących

- 9 W przypadku wszystkich projektów wymienionych w załączniku I do dyrektywy EIA i załączniku II, w odniesieniu do których właściwe organy uznały, że wymagana jest ocena oddziaływania na środowisko, promotor:
- przygotować i przedłożyć EBI ^{raport} z oceny oddziaływania na środowisko¹³ zawierający odpowiednie informacje wymagane w załączniku IV do dyrektywy EIA oraz wnioski z ocen, o których mowa w pkt 6a niniejszego standardu;
 - przeprowadzić lub w inny sposób wspierać właściwe organy (określone w standardzie 2) w przeprowadzeniu odpowiedniego ^{procesu} udziału społeczeństwa¹⁴, w tym w ^{kontekście} transgranicznym¹⁵, w stosownych przypadkach;
 - przedłożyć EBI decyzję(-e) właściwych organów, zawierającą(-e) wnioski z procesu OOŚ i spełniającą(-e) wymogi określone w dyrektywie OOŚ, w tym odpowiednie informacje w przypadku zwolnienia projektu z obowiązku przeprowadzenia ^{OOŚ}¹⁶;
 - Wdrożyć wszystkie warunki środowiskowe związane z decyzją (decyzjami) oraz środki przewidziane w celu uniknięcia, zapobiegania, ograniczenia lub, w miarę możliwości, zrównoważenia znaczących negatywnych skutków dla środowiska, a także, w stosownych przypadkach, środki monitorowania.
- 10 W przypadku wszystkich projektów wymienionych w załączniku II do dyrektywy EIA, w odniesieniu do których właściwe organy uznały, że nie jest wymagana ocena oddziaływania na środowisko, promotor przedkłada EBI na żądanie:
- informacje przedłożone właściwym organom i wykorzystane jako podstawa do ^{podjęcia} przez nie ^{decyzji}¹⁷ (określone w załączniku II.A do dyrektywy EIA); oraz
 - odpowiednią decyzję spełniającą wymogi określone w dyrektywie EIA. Promotor wdroży przewidziane środki mające na celu uniknięcie i zapobieganie znaczącym negatywnym skutkom dla środowiska, w stosownych przypadkach.
- 11 Aby zagwarantować kompletność i jakość informacji zawartych w raporcie z oceny oddziaływania na środowisko¹⁸, Bank może wymagać od promotora potwierdzenia, że informacje wymagane zgodnie z pkt 9 są aktualne, poprzez dostarczenie:
- aktualizacji raportu w oparciu o najnowsze badania, w razie potrzeby. Dokładny zakres dodatkowych informacji, które ma dostarczyć promotor, zostanie uzgodniony z EBI; i/lub na wniosek EBI,
 - Oświadczenie właściwego organu potwierdzające, że informacje zawarte w raporcie są nadal dokładne i istotne oraz właściwie odzwierciedlają między innymi warunki bazowe, wymogi prawne, aktualny stan wiedzy i metody oceny.
- 12 W stosownych przypadkach inwestor przeprowadza i przekazuje EBI wszystkie odpowiednie oceny uzupełniające ocenę oddziaływania na środowisko określoną w pkt 6b.

¹³ Przygotowując raport OOŚ, uwzględnia się również postanowienia wymienione w pkt 22.

¹⁴ Zgodnie z duchem i zasadami Konwencji Europejskiej Komisji Gospodarczej ONZ o dostępie do informacji, udziale społeczeństwa w podejmowaniu decyzji oraz dostępie do sprawiedliwości w sprawach dotyczących środowiska (konwencja z Aarhus), dostępnej pod adresem: <http://www.unece.org/fileadmin/DAM/env/pp/documents/cep43e.pdf>.

¹⁵ Zgodnie z podejściem określonym w Konwencji Narodów Zjednoczonych o ocenach oddziaływania na środowisko w kontekście transgranicznym i jej protokole w sprawie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko (konwencja z Espoo i protokół z Kijowa), dostępnych pod adresem: http://www.unece.org/fileadmin/DAM/env/eia/documents/legaltexts/Espoo_Convention_authentic_ENG.pdf.

¹⁶ Art. 2.4 dyrektywy 2011/92/UE w sprawie oceny skutków wywieranych przez niektóre przedsięwzięcia publiczne i prywatne na środowisko (dyrektywa EIA) zmienionej dyrektywą 2014/52/UE.

¹⁷ Art. 4.4 i 4.5 dyrektywy 2011/92/UE w sprawie oceny skutków wywieranych przez niektóre przedsięwzięcia publiczne i prywatne na środowisko (dyrektywa EIA), zmienionej dyrektywą 2014/52/UE.

¹⁸ Jest to szczególnie ważne w przypadku projektów wymagających długotrwałego procesu przygotowawczego, w których prognozowanie oddziaływań przeprowadzono na wczesnym etapie projektowania, kiedy to odpowiednie dane nie zawsze były łatwo dostępne.

- 13 Ponadto w przypadku projektów zlokalizowanych w krajach kandydujących i potencjalnych krajach kandydujących promotor powinien:
- a. uwzględniać wszelkie ramy czasowe i trudności związane z osiągnięciem zgodności z konkretnymi przepisami UE w zakresie ochrony środowiska, uzgodnionymi między Unią Europejską a krajami kandydującymi i potencjalnymi krajami kandydującymi w ramach umów dwustronnych i/lub programów działania;
 - b. w ramach procesu OOS uwzględniać odpowiednie kwestie społeczne opisane poniżej oraz w obowiązujących normach.

Proces oceny oddziaływania na środowisko i społeczeństwo (ESIA) dla projektów zlokalizowanych w pozostałych częściach świata

- 14 W przypadku projektów zlokalizowanych w krajach objętych europejską polityką sąsiedztwa i partnerstwa UE promotor stosuje przepisy niniejszej sekcji normy. Ponadto w stosownych przypadkach mogą mieć również zastosowanie wymogi określone w pkt 13.
- 15 W celu zwiększenia skuteczności ESIA na poziomie projektu zachęca się promotorów do stosowania podejścia typu SEA¹⁹ w celu zapewnienia, aby kwestie środowiskowe, klimatyczne i społeczne oraz alternatywne rozwiązania były uwzględniane jak najwcześniej w planach lub programach ustanawiających ramy rozwoju konkretnych projektów, w stosownych przypadkach. SEA powinno uwzględniać skutki bezpośrednie i pośrednie, a także skumulowane oddziaływania²⁰.
- 16 Proces ESIA może obejmować niektóre lub wszystkie z następujących etapów: (i) określenie potrzeby przeprowadzenia ESIA; (ii) zakres i poziom szczegółowości oceny; oraz (iii) przygotowanie raportu ESIA oraz planu zarządzania środowiskowego i społecznego (ESMP). Integralną częścią tego procesu jest zaangażowanie interesariuszy projektu²¹. Szczegółowe wymagania dotyczące zaangażowania interesariuszy zostały przedstawione w normie 2.

Określenie potrzeby przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko i społeczeństwo

- 17 Ocena oddziaływania na środowisko i/lub społeczeństwo jest wymagana w przypadku projektów wymienionych w załączniku I do dyrektywy EIA i/lub gdy ocena ESIA jest wymagana przez ustawodawstwo krajowe lub na podstawie ustaleń dokonanych zgodnie z pkt 18 i 19 niniejszej normy.
- 18 W przypadku projektów wymienionych w załączniku II do dyrektywy EIA i/lub w przepisach krajowych konieczność przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko i/lub społeczne określa się na podstawie indywidualnej analizy każdego przypadku, z uwzględnieniem kryteriów określonych w załączniku 1a do niniejszej normy.
- 19 W celu ustalenia konieczności przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko i społeczeństwo promotor gromadzi i przekazuje EBI informacje określone w załączniku 1b do niniejszej normy. Informacje te powinny być wystarczająco wyczerpujące, aby stanowić podstawę do podjęcia decyzji przez promotora. Wyniki tej decyzji, wraz z uzasadnieniem, są przekazywane EBI i brane pod uwagę w procesie due diligence.

Zakres i poziom szczegółowości oceny

- 20 Jeśli EBI uzna to za konieczne lub jeśli wymagają tego przepisy krajowe, na tym etapie określa się te skutki i ryzyka środowiskowe, klimatyczne i/lub społeczne, a także obszary budzące obawy, które mogą mieć największe znaczenie i dlatego powinny zostać omówione bardziej szczegółowo. Ocena powinna być proporcjonalna do potencjalnych skutków i ryzyka.

¹⁹ Ponieważ wymogi dotyczące stosowania podejścia typu SEA są coraz częściej włączane do krajowych systemów prawnych (np. przepisy dotyczące OOS, zasobów naturalnych lub przepisów sektorowych), wyniki tego procesu są zróżnicowane i mogą przybierać różne formy: raport SEA, raport OOS/ESIA itp.²⁰ Skumulowane skutki należy traktować jako skutki poszczególnych projektów, które mogą być niewielkie, gdy rozpatruje się je osobno, ale znaczące, gdy rozpatruje się je łącznie.

²¹ Zob. przypisy 12 i 13.

Ich charakter, prawdopodobieństwo i skala determinują zakres i zasięg oceny, w tym ocen/badań, o których mowa w pkt 8.

- 21 W celu zidentyfikowania istotnych skutków dla środowiska, klimatu i społeczeństwa, które należy dogłębnie zbadać, promotor powinien przeanalizować następujące aspekty²² :
- a. Badania podstawowe niezbędne do zrozumienia obecnego stanu środowiska, w tym konieczność przeprowadzenia dodatkowych badań i poziom ich szczegółowości;
 - b. Dominujący kontekst społeczno-gospodarczy, umożliwiający identyfikację osób i/lub grup, które są wrażliwe, marginalizowane, dyskryminowane lub wykluczone ze względu na ich cechy społeczno-gospodarcze;
 - c. Alternatywne rozwiązania, które należy rozważyć, w tym scenariusz „niepodejmowania żadnych działań”;
 - d. Metody, które należy zastosować w celu przewidzenia skali skutków środowiskowych, klimatycznych i społecznych; oraz
 - e. Kryteria, według których należy oceniać znaczenie skutków.
- 22 Ocena skutków i ryzyka dla środowiska, klimatu i/lub społeczeństwa uwzględnia również skutki i ryzyko obejmujące jeden lub więcej z poniższych elementów, stosownie do przypadku, nawet jeśli nie są one finansowane przez EBI:
- a. Działania/obiekty pomocnicze/powiązane, które zostały zbudowane, rozbudowane lub które planuje się zbudować, a które można uznać za integralną część projektu, między innymi ze względu na ich cel, charakter, cechy i/lub lokalizację;
 - b. Działania/obiekty pomocnicze/wspomagające będące własnością lub podlegające kontroli stron (takich jak podwykonawcy) zatrudnionych do budowy i/lub eksploatacji proponowanego projektu;
 - c. roboty/obiekty pomocnicze/powiązane, które mogą być własnością odrębnego podmiotu prawnego i bez których projekt nie byłby technicznie wykonalny.

Treść raportu z oceny oddziaływania na środowisko i społeczeństwo

- 23 W przypadku gdy wymagana jest ocena oddziaływania na środowisko i społeczeństwo, promotor przygotowuje raport uwzględniający wszystkie istotne etapy projektu i zawierający co najmniej informacje określone w załączniku 2a do niniejszej normy.

Plany zarządzania środowiskowego i społecznego

- 24 Biorąc pod uwagę wyniki procesu ESIA, wnioski z wszelkich innych istotnych ocen/badań oraz wyniki procesu zaangażowania zainteresowanych stron, promotor opracowuje i wdraża zestaw środków mających na celu wyeliminowanie zidentyfikowanych skutków i zagrożeń, a także wykorzystanie wszelkich możliwości poprawy wyników projektu w zakresie ochrony środowiska i spraw społecznych. Środki te mogą zostać udokumentowane w planie zarządzania środowiskowego i społecznego (ESMP) lub jego odpowiedniku. Poziom szczegółowości i złożoności oraz priorytetowość zidentyfikowanych środków powinny być proporcjonalne do charakteru i skali oddziaływania i ryzyka projektu.
- 25 ESMP lub jego odpowiednik może składać się z udokumentowanego połączenia struktury organizacyjnej, obowiązków, praktyk, procedur, procesów i zasobów służących jego wdrożeniu i monitorowaniu, mierzalnych działań mających na celu wyeliminowanie zidentyfikowanych skutków i zagrożeń oraz powiązanych dokumentów uzupełniających (w tym umów prawnych, jeśli mają zastosowanie) i powinien zawierać co najmniej informacje określone w załączniku 2b do niniejszej normy.
- 26 Promotor jest również odpowiedzialny za właściwe wdrożenie wszelkich szczegółowych wymagań określonych w ESMP lub jego odpowiedniku, które są realizowane przez wykonawców lub podwykonawców. Skuteczne zarządzanie wykonawcami obejmuje należyte uwzględnienie odpowiednich przepisów ESMP w odniesieniu do:

²² Lista nie jest wyczerpująca.

- a. Dokumenty przetargowe, w stosownych przypadkach, w tym kryteria (takie jak wiedza, umiejętności i zasoby) służące do określenia zdolności potencjalnych wykonawców/dostawców pierwszego rzędu do spełnienia wymagań;
 - b. Wymogi umowne dla wykonawców/dostawców pierwszego rzędu dotyczące przestrzegania odpowiednich norm i usuwania wszelkich stwierdzonych niezgodności;
 - c. Monitorowanie zgodności wykonawców/dostawców pierwszego rzędu z powyższymi wymaganiami; oraz
 - d. W przypadku podwykonawstwa wykonawcy/dostawcy pierwszego rzędu są zobowiązani do zawarcia podobnych umów ze swoimi podwykonawcami.
- 27 Promotor może współpracować z zainteresowanymi stronami i/lub stronami trzecimi, takimi jak niezależni eksperci, społeczności lokalne i/lub organizacje pozarządowe (NGO), w celu wsparcia wdrożenia wymogów monitorowania określonych w ESMP lub równoważnym dokumencie lub ułatwienia monitorowania prowadzonego przez społeczność.
- 28 Promotor będzie okresowo składał sprawozdania z realizacji ESMP, a także z wypełniania zobowiązań i/lub przedsięwzięć zawartych w dokumentacji prawnej podpisanej z EBI. Promotor powiadomi EBI o wszelkich wypadkach lub incydentach związanych ze środowiskiem i społeczeństwem, w tym o przypadkach przemocy i molestowania ze względu na płeć lub innego rodzaju, które mają znaczący negatywny wpływ, i podjęcie natychmiastowe działania w celu rozwiązania problemu i zapobieżenia jego powtórzeniu się.

Zdolności i kompetencje organizacyjne promotora

- 29 Promotor ustanawia zintegrowany system zarządzania środowiskowego i społecznego (ESMS) lub jego odpowiednik jako dynamiczny, adaptacyjny i ciągły proces, który jest proporcjonalny do skali i charakteru wpływu oraz ryzyka związanego z daną działalnością. System ESMS może zostać zatwierdzony przez kierownictwo i odpowiednio zakomunikowany wewnątrz i na zewnątrz organizacji, w stosownych przypadkach.
- 30 ESMS określa zestaw procesów i procedur zarządzania, które pozwalają promotorowi zapewnić zgodność z odpowiednimi ramami prawnymi w zakresie środowiska, klimatu i spraw społecznych, najlepszymi międzynarodowymi praktykami oraz wymogami EBI, w stosownych przypadkach. ESMS może podlegać audytom zewnętrznym, w stosownych przypadkach i jeśli EBI uzna to za konieczne.
- 31 Promotor ustanawia, utrzymuje i wzmacnia w razie potrzeby strukturę organizacyjną, która określa jasne role i obowiązki w zakresie wdrażania i monitorowania skuteczności ESMS. Promotor zapewnia stały dostęp do odpowiednich zasobów ludzkich i finansowych w celu osiągnięcia skutecznej i ciągłej poprawy funkcjonowania ESMS.
- 32 Obowiązki związane z dostosowaniem działań kontrahentów do porozumienia paryskiego są określone w ramach EBI dotyczących dostosowania kontrahentów do porozumienia paryskiego²³.

²³ https://www.eib.org/attachments/publications/the_eib_group_path_framework_en.pdf.

Załącznik 1a – Kryteria określające potrzebę przeprowadzenia ESIA (o której mowa w pkt 18)

- 1 Charakterystyka projektu, ze szczególnym uwzględnieniem, w stosownych przypadkach:
 - wielkości projektu oraz, w stosownych przypadkach, prac pomocniczych/związanych z projektem;
 - kumulacja z innymi projektami i działaniami (istniejącymi i/lub zatwierdzonymi);
 - wykorzystanie gruntów i zasobów naturalnych²⁴, w tym formalnych i nieformalnych/zwyczajowych praw do gruntów i zasobów naturalnych oraz ich użytkowania;
 - wytwarzanie odpadów;
 - zanieczyszczenia i uciążliwości;
 - ryzyko poważnych wypadków i/lub katastrof, w tym spowodowanych zmianami klimatu;
 - zagrożenia dla zdrowia ludzkiego i wszelkie prawdopodobne skutki społeczne opisane w normach 6–9.
- 2 Lokalizacja projektu z uwzględnieniem wrażliwości środowiskowej i wszelkich istotnych aspektów społecznych obszaru geograficznego, który może zostać dotknięty skutkami projektu, ze szczególnym uwzględnieniem, w stosownych przypadkach:
 - istniejącym i planowanym użytkowaniem gruntów, w tym zajmowaniem gruntów;
 - względną obfitość, dostępność, jakość i zdolność regeneracyjną zasobów naturalnych²⁵ na danym obszarze;
 - zdolności absorpcyjnej środowiska naturalnego²⁶;
 - obszary, na których już wystąpiło lub może wystąpić nieprzestrzeganie norm jakości środowiska;
 - gęsto zaludnione obszary;
 - cechy społeczno-gospodarcze obszaru;
 - obszary znane z wysokiego występowania zagrożeń społecznych opisanych w standardach 6–9 (takich jak obecność ludności tubylczej, łamanie praw człowieka, w tym wszelkie rzeczywiste i potencjalne przypadki dyskryminacji, konflikty i/lub przemoc społeczna, zagrożenia związane z płcią, prawa pracownicze²⁷), a także wszelkie sytuacje dotknięte konfliktami i niestabilne;
 - krajobrazy i miejsca o znaczeniu historycznym, kulturowym lub archeologicznym.
- 3 Charakter i znaczenie potencjalnych skutków projektu, ze szczególnym uwzględnieniem:
 - wielkości i zasięgu przestrzennego oddziaływania (takiego jak obszar geograficzny i liczba osób i społeczności dotkniętych projektem);
 - charakter (w tym transgraniczny), intensywność i złożoność, prawdopodobieństwo, czas trwania, częstotliwość i odwracalność oddziaływania;
 - skumulowanie wpływu z wpływem innych projektów i działań;
 - możliwość skutecznego ograniczenia wpływu.

²⁴ W szczególności grunty, gleba, woda i różnorodność biologiczna.

²⁵ W tym gleba, grunty, woda i różnorodność biologiczna.

²⁶ Ze szczególnym uwzględnieniem obszarów sklasyfikowanych do oceny różnorodności biologicznej zgodnie z normą 3, obszarów sklasyfikowanych lub chronionych na mocy ustawodawstwa krajowego oraz obszarów chronionych na mocy instrumentów międzynarodowych.

²⁷ Lista nie jest wyczerpująca i może obejmować przemoc seksualną i inne rodzaje przemocy, handel ludźmi i/lub pracę przymusową, wykorzystywanie seksualne i nadużycia, wysokie stężenie osób wewnętrznie przesiedlonych, pracowników migrujących lub uchodźców.

Załącznik 1b – Informacje, które powinien podać promotor, żeby ustalić, czy potrzebna jest ESIA (o której mowa w pkt 19)

- 1 Opis projektu, w tym jego cechy fizyczne.
- 2 Opis lokalizacji projektu, ze szczególnym uwzględnieniem wrażliwości środowiskowej i wszelkich istotnych aspektów społecznych obszaru geograficznego, który może zostać dotknięty skutkami projektu.
- 3 Informacje dotyczące kontekstu krajowego, istotne dla konkretnych zagrożeń społecznych na poziomie projektu, takich jak prawa człowieka, warunki pracy, sprzyjające warunki dla udziału społeczeństwa, przemoc i molestowanie ze względu na płeć oraz inne rodzaje przemocy i molestowania, w tym ryzyko represji, nierówności społeczno-gospodarcze, w tym związane z płcią, a także wszelkie skutki i zagrożenia charakterystyczne dla sytuacji dotkniętych konfliktami i niestabilnych.
- 4 Opis aspektów środowiskowych, klimatycznych i/lub społecznych oraz identyfikacja osób i/lub społeczności, na które projekt może mieć znaczący wpływ, ze szczególnym uwzględnieniem wpływu na osoby i/lub grupy znajdujące się w trudnej sytuacji, marginalizowane, dyskryminowane lub wykluczone ze względu na ich cechy społeczno-gospodarcze.
- 5 Opis wszelkich prawdopodobnych znaczących skutków (w miarę możliwości na podstawie dostępnych informacji) dla środowiska, klimatu, praw człowieka, zdrowia i dobrostanu ludzi, a także nierówności społeczno-ekonomicznych wynikających z: (i) przewidywanych pozostałości, emisji i wytwarzania odpadów, w stosownych przypadkach; (ii) wykorzystania zasobów naturalnych, w szczególności gleby, gruntów, wody i różnorodności biologicznej; (iii) wszelkiego wywłaszczenia gruntów i/lub służebności powodującego wysiedlenie i przymusowe przesiedlenie, prawdopodobnych ograniczeń dostępu do gruntów, schronienia i/lub środków utrzymania i strategii egzystencji i/lub dobrowolnego nabywania gruntów oraz (iv) warunków pracy.

Załącznik 2a – Zalecany spis treści raportu ESIA (o którym mowa w pkt 23)

- 1 Opis obowiązujących ram prawnych w zakresie ochrony środowiska i spraw społecznych, w tym analiza luk wskazująca różnice między odpowiednimi przepisami krajowymi a standardami EBI, stosownie do przypadku.
- 2 Opis sytuacji w kraju i/lub sektorze istotnej dla konkretnych zagrożeń społecznych na poziomie projektu, takich jak prawa człowieka, warunki pracy, sprzyjające warunki dla udziału społeczeństwa, przemoc i molestowanie ze względu na płeć oraz inne rodzaje przemocy i molestowania, w tym ryzyko represji, nierówności społeczno-gospodarcze, w tym związane z płcią, a także wszelkie skutki i zagrożenia charakterystyczne dla sytuacji dotkniętych konfliktami i niestabilnych.
- 3 Opis projektu, w tym w szczególności:
 - a. lokalizację, miejsce realizacji, projekt, wielkość;
 - b. charakterystykę fizyczną projektu (w tym wszelkie wymagania dotyczące rozbiórki lub zagospodarowania terenu);
 - c. zdolności techniczne i cechy charakterystyczne fazy operacyjnej;
 - d. szacunkową ilość wszelkich pozostałości, emisji oraz ilości i rodzaj wytworzonych odpadów.
- 4 Opis rozsądnych alternatyw (na przykład pod względem projektu, technologii, lokalizacji, wielkości i skali), które są istotne dla proponowanego projektu, oraz wskazanie głównych powodów wyboru danej opcji, w tym porównanie skutków środowiskowych i społecznych.
- 5 Opis scenariusza bazowego, w odniesieniu do którego ocenia się oddziaływanie projektu. Powinien on opierać się na odpowiednich i właściwych danych ilościowych i jakościowych, pierwotnych i wtórnych, dotyczących istotnych aspektów.
- 6 Opis aspektów środowiskowych, klimatycznych i/lub społecznych⁽²⁸⁾ na które może mieć wpływ proponowany projekt, w tym kompleksowa i dostosowana do kontekstu identyfikacja i analiza osób i społeczności, na które może mieć wpływ projekt, a także innych zainteresowanych stron, ze szczególnym uwzględnieniem osób i/lub grup znajdujących się w trudnej sytuacji, marginalizowanych, dyskryminowanych lub wykluczonych ze względu na ich cechy społeczno-ekonomiczne.
- 7 Ocena prawdopodobnych znaczących skutków środowiskowych i społecznych proponowanego projektu (z uwzględnieniem również wyników wszelkich uzupełniających ocen i/lub ukierunkowanych badań, o których mowa w pkt 9 i 10, jeżeli mają one zastosowanie), wynikających między innymi z:
 - a. budowy i istnienia projektu;
 - b. wykorzystanie zasobów naturalnych, z uwzględnieniem w miarę możliwości zrównoważonej dostępności tych zasobów;
 - c. technologie i substancje stosowane;
 - d. emisje zanieczyszczeń, hałas, wibracje, światło, ciepło i promieniowanie oraz unieszkodliwianie i odzyskiwanie odpadów;
 - e. zagrożenia dla zdrowia ludzkiego, dobrostanu, osób i/lub grup, które są wrażliwe, marginalizowane, dyskryminowane lub wykluczone ze względu na ich cechy społeczno-ekonomiczne, dziedzictwo kulturowe lub środowisko;
 - f. skumulowane skutki w połączeniu z innymi projektami i/lub działaniami.

²⁸ Wykaz ten nie jest wyczerpujący i może obejmować: populację, zdrowie ludzkie, różnorodność biologiczną (na przykład faunę i florę), grunty (np. zajmowanie gruntów), gleba (np. materia organiczna, erozja, zagęszczenie, uszczelnienie), woda (np. zmiany hydromorfologiczne, ilość i jakość), powietrze, klimat (np. emisje gazów cieplarnianych, skutki istotne dla adaptacji), dobra materialne, dziedzictwo kulturowe, w tym aspekty architektoniczne i archeologiczne oraz krajobraz, a także, w miarę możliwości, dane społeczno-gospodarcze w podziale na płeć.

- Opis powinien obejmować bezpośrednie skutki oraz wszelkie pośrednie, wtórne, skumulowane, transgraniczne, krótko-, średnio- i długoterminowe, trwałe i tymczasowe, pozytywne i negatywne skutki projektu.
- 8 Opis metod prognozowania lub dowodów wykorzystanych do identyfikacji i oceny znaczących skutków dla środowiska, klimatu i społeczeństwa, w tym szczegółowe informacje na temat trudności związanych z niedociągnięciami technicznymi lub brakiem wiedzy, a także głównych niepewności z tym związanych.
 - 9 Opis i uzasadnienie planowanych środków mających na celu zapobieganie, ograniczanie i, w miarę możliwości, kompensowanie/naprawianie wszelkich znaczących negatywnych skutków dla środowiska, klimatu i/lub społeczeństwa, zgodnie z planem zarządzania środowiskowego i społecznego (ESMP), określonym w pkt 24.
 - 10 Opis oczekiwanych znaczących negatywnych skutków dla środowiska, klimatu i/lub społeczeństwa wynikających z podatności projektu na ryzyko poważnych wypadków i/lub katastrof, które mają znaczenie dla danego projektu, w tym spowodowanych zmianami klimatu. W stosownych przypadkach w ESMP należy zawrzeć opis środków planowanych w celu zapobiegania takim zagrożeniom, a także środków dotyczących gotowości i reagowania na sytuacje awaryjne (zgodnie z wymogami norm 3 i 9).
 - 11 Opis możliwości i środków służących dalszej poprawie wyników projektu w zakresie ochrony środowiska i spraw społecznych (w tym praw człowieka) oraz zwiększeniu jego pozytywnego wpływu.
 - 12 Uzgodnienia dotyczące monitorowania i oceny skuteczności zarządzania wpływem oraz wszelkich pozytywnych działań usprawniających, w stosownych przypadkach, mierzonych w ramach ogólnego planu i systemu zarządzania środowiskowego i społecznego, które powinny obejmować odpowiednie wskaźniki jakościowe i ilościowe oraz opierać się na informacjach zwrotnych pochodzących zarówno ze źródeł wewnętrznych, jak i zewnętrznych, w tym od zainteresowanych stron, na które projekt ma wpływ.
 - 13 Podsumowanie procesu zaangażowania interesariuszy przeprowadzonego z różnymi grupami mężczyzn i kobiet oraz/lub społecznościami, których dotyczy projekt, a także innymi odpowiednimi interesariuszami, w tym jego wyniki oraz sposób, w jaki wyniki te zostały uwzględnione/wzięte pod uwagę lub w inny sposób potraktowane (pełny proces zaangażowania interesariuszy opisano w standardzie 2).
 - 14 Ustalenia dotyczące mechanizmów rozpatrywania skarg oraz kroki, które zostaną podjęte w celu zapewnienia skutecznej dostępności środków odwoławczych dla zainteresowanych stron; mechanizmy te powinny odzwierciedlać panujące normy społeczne i kontekst kulturowy, aby zapewnić ich kulturową i społeczną adekwatność oraz inkluzywność wobec docelowych użytkowników, zgodnie z odpowiednimi wymogami określonymi w normie 2.
 - 15 Nietechniczne streszczenie (lub jego odpowiednik) informacji przedstawionych w powyższych punktach.

ZAŁĄCZNIK 2b – Minimalne informacje, które należy zawrzeć w ESMP (o którym mowa w pkt 25)

- 1 Środki łagodzące i/lub kompensacyjne/naprawcze, odzwierciedlające hierarchię środków łagodzących i określające ustalenia dotyczące monitorowania. W przypadku gdy zainteresowane strony zostaną uznane za znajdujące się w niekorzystnej sytuacji, wykluczone, podatne na zagrożenia lub marginalizowane (zgodnie z definicją zawartą w normie 7), ESMP/jego odpowiednik powinien zawierać zróżnicowane środki, tak aby niekorzystne skutki nie dotknęły ich w nieproporcjonalny sposób i aby nie znalazły się one w niekorzystnej sytuacji w zakresie udziału w korzyściach i możliwościach rozwojowych wynikających z projektu.
- 2 Możliwości osiągnięcia dodatkowych korzyści środowiskowych i społecznych wynikających z projektu, w tym, w stosownych przypadkach, programy rozwoju społeczności, z wyraźnym zaznaczeniem, że żadne pozytywne działania nie mogą być wykorzystywane do kompensowania negatywnych skutków środowiskowych i społecznych.
- 3 Procedury mające na celu: (i) ocenę skuteczności środków łagodzących i/lub kompensacyjnych/naprawczych, w tym odpowiednich wskaźników jakościowych i ilościowych (w miarę możliwości w podziale na płeć, wiek i inne istotne cechy społeczno-ekonomiczne), celów lub kryteriów akceptacji; oraz (ii) identyfikację wszelkich nieprzewidzianych dotąd negatywnych skutków na podstawie informacji zwrotnych pochodzących zarówno ze źródeł wewnętrznych, jak i zewnętrznych, w tym od zainteresowanych stron, na które mają wpływ te środki. Ponadto promotor może skorzystać z pomocy stron trzecich, takich jak niezależni eksperci, społeczności lokalne lub organizacje pozarządowe, w celu uzupełnienia lub weryfikacji własnych informacji dotyczących monitorowania.
- 4 Przydział zasobów (w tym finansowych), obowiązków i harmonogramu wdrożenia i monitorowania. W stosownych przypadkach ESMP lub jego odpowiednik powinien uwzględniać i włączać rolę odpowiednich działań i wydarzeń kontrolowanych przez osoby trzecie w celu przeciwdziałania zidentyfikowanym zagrożeniom i skutkom. Może on również zawierać postanowienia dotyczące zaangażowania mężczyzn i kobiet, społeczności i innych zainteresowanych stron, których dotyczy projekt, w stosownych przypadkach, np. jak wspomniano powyżej.

Standard 2 – Zaangażowanie zainteresowanych stron

Wprowadzenie

- 1 Niniejszy standard uznaje znaczenie zaangażowania interesariuszy jako środka zapewniającego poszanowanie praw do¹ : (i) dostępu do informacji; (ii) udziału społeczeństwa w procesach decyzyjnych; oraz (iii) dostępu do wymiaru sprawiedliwości.
- 2 Zaangażowanie interesariuszy² ma zasadnicze znaczenie dla skutecznej oceny, zarządzania i monitorowania skutków i ryzyka dla środowiska, klimatu i/lub społeczeństwa oraz przyczynia się do ogólnej zrównoważoności i lepszych wyników projektów. Zwiększa ono korzyści i zrozumienie odpowiednich interesariuszy, a tym samym ich poparcie dla projektów.

Cele

- 3 Niniejsza norma określa obowiązki promotora w zakresie zapewnienia przejrzystej i ciągłej współpracy z interesariuszami projektu³, a jej główne cele to:
 - a. Przyjęcie integracyjnego i systematycznego podejścia do konstruktywnej współpracy z interesariuszami, czyli osobami i/lub społecznościami, na które projekt ma bezpośredni lub pośredni wpływ⁴, lub tymi, którzy mogą być zainteresowani projektem i/lub mają możliwość wywarcia na niego pozytywnego lub negatywnego wpływu;
 - b. Zapewnienie interesariuszom terminowego dostępu do informacji na temat ryzyka i wpływu projektu na środowisko, klimat i/lub społeczeństwo w sposób odpowiedni kulturowo i zrozumiały dla wszystkich interesariuszy, w tym tych, którzy potrzebują specjalnych środków lub pomocy;
 - c. Promowanie i umożliwianie znaczącego i swobodnego udziału oraz wkładu interesariuszy w procesy decyzyjne związane z projektem, które mogą mieć na nich wpływ, dążąc w ten sposób do budowania wzajemnego zaufania i poprawy wyników projektu;
 - d. Zapewnienie posiadaczom praw⁵ skutecznych środków zgłaszania skarg i dostępu do środków odwoławczych oraz promowanie odpowiedzialności organizacyjnej oraz ciągłego uczenia się i doskonalenia.
- 4 W przypadku gdy proces angażowania interesariuszy leży w gestii właściwych organów, promotor współpracuje z odpowiedzialnym organem w celu osiągnięcia wyników zgodnych z niniejszym standardem.

Zakres

- 5 Niniejsza norma ma zastosowanie do konkretnego projektu, jeżeli jego znaczenie zostanie określone podczas procesu oceny oddziaływania na środowisko/oceny oddziaływania na środowisko i społeczeństwo (EIA/ESIA) (zgodnie z normą 1) na podstawie prawdopodobnego wpływu na środowisko, klimat i/lub społeczeństwo oraz ryzyka z tym związanego. W zależności od takiego wpływu i ryzyka, szczegółowe wymagania niniejszej normy

¹ Zgodnie z duchem i zasadami [Konwencji z Aarhus](#) Europejskiej Komisji Gospodarczej ONZ (EKG ONZ) w sprawie dostępu do informacji, udziału społeczeństwa w podejmowaniu decyzji oraz dostępu do wymiaru sprawiedliwości w sprawach dotyczących środowiska.

² Zaangażowanie zainteresowanych stron jest procesem integracyjnym i iteracyjnym, który w różnym stopniu obejmuje identyfikację i analizę zainteresowanych stron, planowanie zaangażowania, ujawnianie informacji, konstruktywne konsultacje oraz mechanizm zapewniający dostęp do procedur rozpatrywania skarg i środków odwoławczych.

³ W obowiązujących ramach prawnych UE znany jest jako „proces udziału społeczeństwa” (obejmujący dostęp do informacji i procesy konsultacyjne), np. dyrektywa 2011/92/UE w sprawie oceny skutków wywieranych przez niektóre przedsięwzięcia publiczne i prywatne na środowisko (dyrektywa EIA) zmieniona dyrektywą 2014/52/UE zmieniającą dyrektywę 2010/75/UE w sprawie emisji przemysłowych (zintegrowane zapobieganie zanieczyszczeniom i ich kontrola) – dyrektywa w sprawie emisji przemysłowych, oraz dyrektywa 2003/4/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 28 stycznia 2003 r. w sprawie publicznego dostępu do informacji dotyczących środowiska oraz uchylająca dyrektywę Rady 90/313/EWG.

⁴ Znane jako „społeczeństwo zainteresowane” w Unii Europejskiej zgodnie z definicją zawartą w obowiązujących ramach prawnych UE, np. dyrektywie EIA 2014/52/UE i dyrektywie w sprawie emisji przemysłowych 2010/75/UE).

⁵ Posiadacze praw to wszystkie osoby i grupy społeczne, które mogą dochodzić swoich praw podstawowych z punktu widzenia praw człowieka. W kontekście projektów EBI odnosi się to do osób, które są faktycznie lub potencjalnie dotknięte negatywnymi skutkami projektu. Obejmuje to osoby dotknięte projektem, członków społeczności lokalnej, pracowników itp. Jak opisano w [Wtycznych ONZ dotyczących biznesu i praw człowieka](#), organizacje lub podmioty, takie jak państwa, związki zawodowe lub instytucje religijne, nie są posiadaczami praw człowieka, ale mogą działać w imieniu osób fizycznych, które są posiadaczami tych praw.

mają zastosowanie w całym cyklu projektu EBI. Charakter i zakres zaangażowania interesariuszy powinien być proporcjonalny do prawdopodobnego wpływu projektu na środowisko, klimat i/lub społeczeństwo oraz związanych z nim ryzyk, z uwzględnieniem rodzaju i złożoności projektu, sektora i kontekstu krajowego.

- 6 Niniejszy standard należy interpretować w połączeniu z wymogami określonymi w innych standardach środowiskowych i społecznych EBI, w stosownych przypadkach, zwracając szczególną uwagę na zaangażowanie grup wrażliwych, marginalizowanych i/lub dyskryminowanych, ludów tubylczych, pracowników i ich przedstawicieli, a także zaangażowanie w kontekście przymusowych przesiedleń i/lub wysiedleń ekonomicznych lub gotowości i reagowania na sytuacje kryzysowe.

Wymogi ogólne

- 7 Wszystkie projekty zlokalizowane w UE, EFTA, krajach kandydujących i potencjalnych krajach kandydujących muszą być zgodne z obowiązującym prawem krajowym i unijnym. Wszystkie projekty zlokalizowane w pozostałych częściach świata muszą być zgodne z obowiązującym prawem krajowym i niniejszym standardem, który odzwierciedla podstawowe zasady i istotne elementy proceduralne określone w przepisach UE, które EBI uznaje za istotne dla zaangażowania interesariuszy, zgodnie z definicją zawartą w pkt 15–44 niniejszego standardu.⁶
- 8 Promotor powinien zaangażować zainteresowane strony na wczesnym etapie procesu decyzyjnego, kiedy wszystkie opcje są jeszcze otwarte, aby umożliwić im wniesienie znaczącego wkładu i zapewnić uwzględnienie ich opinii, interesów i obaw w celu osiągnięcia optymalnego wyniku.
- 9 Proces zaangażowania powinien odbywać się z poszanowaniem praw człowieka, w tym prawa do prywatności i ochrony danych⁷, oraz być dostosowany do kontekstu krajowego poprzez uznanie i poszanowanie wartości oraz wiedzy historycznej, kulturowej i lokalnej społeczności, których dotyczy projekt, oraz innych zainteresowanych stron. Promotor powinien angażować zainteresowane strony w sposób wolny od zastraszania, przymusu lub przemocy wobec jakichkolwiek osób, w szczególności tych, które wyrażają swoją opinię na temat projektów.⁸
- 10 Zaangażowanie powinno uwzględniać kwestie płci i mieć charakter integracyjny, być wolne od dyskryminacji oraz, w razie potrzeby, uwzględniać różne potrzeby i potencjalne bariery, z jakimi borykają się różne zainteresowane strony, aby zapewnić im równy udział, w tym potrzeby i bariery dotyczące grup znajdujących się w trudnej sytuacji, marginalizowanych i/lub dyskryminowanych, a także osób tradycyjnie wykluczonych lub wymagających specjalnej pomocy⁹.

Wymagania szczegółowe

Projekty zlokalizowane w UE, EFTA, krajach kandydujących i potencjalnych krajach kandydujących

- 11 W przypadku wszystkich projektów podlegających ocenie zgodnie z dyrektywą w sprawie oceny oddziaływania na środowisko (EIA)¹⁰, skoordynowanej i/lub uzupełnionej wszelkimi mającymi zastosowanie ocenami szczegółowymi, zgodnie z definicją zawartą w standardzie 1, promotor wspiera właściwe organy¹¹ w przeprowadzaniu odpowiedniego procesu udziału społeczeństwa, w tym w kontekście transgranicznym, w stosownych przypadkach, w celu osiągnięcia wyników zgodnych z niniejszym standardem, oraz na żądanie dostarcza EBI:

⁶ Zgodnie z normami 6 i 7 mogą mieć zastosowanie szczególne wymagania dotyczące zaangażowania zainteresowanych stron, w szczególności w celu uzyskania dobrowolnej, uprzedniej i świadomej zgody w przypadku projektów mających wpływ na ludność tubylczą.

⁷ Zgodnie z Kartą praw podstawowych Unii Europejskiej oraz, w stosownych przypadkach, rozporządzeniem (UE) 2016/679 w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i swobodnym przepływem takich danych oraz uchylającym dyrektywę 95/46/WE, ogólnym rozporządzeniem o ochronie danych (RODO).

⁸ Zgodnie z polityką środowiskową i społeczną EBI.

⁹ Standard 7 określa wymagania dotyczące grup wrażliwych, marginalizowanych i/lub dyskryminowanych, a także wymagania dotyczące procesu uzyskiwania dobrowolnej, uprzedniej i świadomej zgody (FPIC) w przypadku projektów mających wpływ na ludność tubylczą.

¹⁰ Dyrektywa 2014/52/UE zmieniająca dyrektywę 2011/92/UE w sprawie oceny skutków wywieranych przez niektóre przedsięwzięcia publiczne i prywatne na środowisko (dyrektywa EIA).

¹¹ Zgodnie z dyrektywą EIA, w przypadku gdy właściwy organ jest jednocześnie promotorem, państwa członkowskie powinny przynajmniej wprowadzić w ramach swojej organizacji kompetencji administracyjnych odpowiedni rozdział funkcji sprzecznych przy wykonywaniu obowiązków wynikających z dyrektywy.

- a. Dowody potwierdzające, że odpowiednie informacje¹² są ujawniane w odpowiednim czasie, w formie elektronicznej lub za pomocą innych odpowiednich środków, umożliwiających społeczeństwu łatwy i skuteczny dostęp do nich;
 - b. Informacje na temat szczegółowych ustaleń dotyczących procesu konsultacji, w tym w kontekście transgranicznym, w stosownych przypadkach, w celu zapewnienia jego znaczącego charakteru zgodnie z definicją zawartą w niniejszym standardzie;
 - c. Podsumowanie wyników całego procesu konsultacji oraz sposobu, w jaki wyniki te zostały uwzględnione lub w inny sposób potraktowane, zgodnie z decyzjami właściwych organów, które spełniają wymogi określone w ramach prawnych UE.
- 12 W przypadku wszystkich projektów, w odniesieniu do których właściwe organy uznały, że nie jest wymagana ocena oddziaływania na środowisko, zgodnie z definicją zawartą w normie 1, promotor przedstawia EBI dowody potwierdzające, że decyzja ta została podana do wiadomości publicznej¹³.
- 13 Biorąc pod uwagę krajowe i unijne wymogi dotyczące udziału społeczeństwa w różnych procesach decyzyjnych wykraczających poza procedurę OOŚ¹⁴, promotor powinien współpracować z odpowiednimi zainteresowanymi stronami w całym cyklu projektu EBI, w razie potrzeby, i przedstawić EBI, na jego wniosek, dowody takiej współpracy.
- 14 Promotor uzupełnia formalny proces zaangażowania prowadzony przez właściwe organy lub wymagany w związku z wymogami określonymi w innych standardach środowiskowych i społecznych EBI, o ile ma to zastosowanie, wszelkimi działaniami określonymi w pkt 15–44 niniejszego standardu, które EBI uzna za niezbędne.

Projekty zlokalizowane w pozostałych częściach świata

- 15 Promotor przeprowadza proces angażowania zainteresowanych stron, który jest proporcjonalny do charakteru i skali projektu oraz jego potencjalnych skutków i ryzyka, obejmujący co najmniej¹⁵: (i) identyfikację i analizę zainteresowanych stron; oraz (ii) ustanowienie i/lub utrzymanie mechanizmu rozpatrywania skarg; a także niektóre lub wszystkie z poniższych elementów w różnym stopniu, w zależności od potrzeb EBI; (iii) planowanie zaangażowania; (iv) ujawnianie informacji; (v) konstruktywne konsultacje; oraz (vi) monitorowanie i sprawozdawczość.

Identyfikacja i analiza interesariuszy

- 16 Promotor powinien zidentyfikować, przeanalizować i udokumentować różne zainteresowane strony. Czyniąc to, promotor powinien zwrócić szczególną uwagę i nadać priorytet identyfikacji i analizie osób lub grup, które mogą być w różny lub nieproporcjonalny sposób dotknięte skutkami projektu ze względu na swoją wrażliwość¹⁶.
- 17 Na podstawie tej identyfikacji promotor powinien przeprowadzić dalszą analizę i ustalić priorytety dla osób i grup, które mogą mieć różne obawy i priorytety dotyczące skutków i ryzyka projektu, mechanizmów łagodzenia skutków i korzyści oraz które mogą wymagać różnych lub odrębnych form zaangażowania.

¹² Informacje, które należy udostępnić opinii publicznej, obejmują co najmniej: (i) raport OOŚ opisany w standardzie EBI nr 1; (ii) w stosownych przypadkach, wyniki wszelkich przeprowadzonych dodatkowych ocen/badań; oraz (iii) wszelkie istotne raporty wymagane przez właściwe organy zgodnie z krajowymi ramami prawnymi.

¹³ Zgodnie z art. 4 ust. 5 dyrektywy EIA.

¹⁴ Udział społeczeństwa w procesach podejmowania decyzji dotyczących środowiska nie ogranicza się do wymogów dyrektywy UE w sprawie OOŚ i obejmuje, w stosownych przypadkach, zaangażowanie w procesy planowania i/lub wydawania pozwoleń, np. dyrektywy 2001/42/WE w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko (dyrektywa SEA), dyrektywy w sprawie emisji przemysłowych), dyrektywy 92/43/EWG w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (dyrektywa siedliskowa), z późniejszymi zmianami; dyrektywę 2000/60/WE ustanawiającą ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej, z późniejszymi zmianami; dyrektywę 2008/56/WE ustanawiającą ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki środowiska morskiego, z późniejszymi zmianami.

¹⁵ Identyfikacja i analiza zainteresowanych stron, a także ustanowienie i/lub utrzymanie mechanizmu rozpatrywania skarg są również proporcjonalne do charakteru i skali projektu oraz jego potencjalnego wpływu na środowisko i społeczeństwo oraz związanego z nim ryzyka.

¹⁶ Definicję można znaleźć w słowniczku lub w standardzie środowiskowym i społecznym EBI nr 7.

Biorąc pod uwagę kontekst krajowy i debatę publiczną na temat projektu i danego sektora, analiza powinna również uwzględniać wszelkie ryzyko represji wobec osób wyrażających swoją opinię na temat działań związanych z projektem lub promotora oraz identyfikować grupy zagrożone w tym zakresie.

- 18 Ponieważ legalni przedstawiciele zainteresowanych stron¹⁷ często odgrywają znaczącą rolę w procesie zaangażowania, promotor powinien nawiązać z nimi współpracę, aby mogli oni ułatwić komunikację i przekazać uwagi społeczności, których dotyczy projekt, w stosownych przypadkach.
- 19 W przypadku gdy projekt może mieć znaczący transgraniczny wpływ na środowisko, klimat i/lub społeczeństwo, identyfikacja i analiza powinny również uwzględniać osoby i grupy z innych krajów, które mogą zostać nim dotknięte (w szczególności kraje sąsiednie lub położone w dolnym biegu rzeki lub kraje posiadające wspólne zasoby naturalne), bez dyskryminacji.
- 20 Identyfikacja i analiza zainteresowanych stron powinna być kompleksowa i zapewniać odpowiedni poziom informacji w celu dalszego określenia charakteru, zakresu i warunków procesu zaangażowania.

Mechanizm rozpatrywania skarg

- 21 Mechanizm rozpatrywania skarg odnosi się do systemu wprowadzonego i/lub utrzymywanego przez promotora, który umożliwia wszystkim zainteresowanym stronom, w szczególności osobom i społecznościom, których dotyczy projekt, zgłaszanie skarg związanych z wpływem projektu na środowisko i społeczeństwo oraz dostęp do środków odwoławczych i naprawczych.¹⁸
- 22 Promotor powinien jak najwcześniej ustanowić skuteczny mechanizm rozpatrywania skarg na poziomie projektu, aby przyjmować i ułatwiać rozpatrywanie zgłoszonych przez zainteresowane strony obaw i skarg w całym cyklu projektu EBI. Mechanizm ten obejmuje aspekty związane ze wszystkimi standardami, z wyjątkiem stosunków między pracodawcą a pracownikami, w tym aspektów związanych ze zdrowiem, bezpieczeństwem i ochroną w miejscu pracy, ponieważ zgodnie z wymogami standardów 8 i 9 do tego celu przeznaczona jest odrębna struktura rozpatrywania skarg. Mechanizm rozpatrywania skarg określa jasny, krok po kroku proces wraz z orientacyjnymi ramami czasowymi, wynikami, zdefiniowanymi wskaźnikami monitorowania i wyników oraz wymogami sprawozdawczymi.
- 23 Mechanizm rozpatrywania skarg na poziomie projektu może wykorzystywać wszelkie istniejące mechanizmy formalne lub nieformalne, pod warunkiem że są one odpowiednio zaprojektowane i wdrożone oraz odpowiednie do celów projektu. Jeśli EBI uzna to za konieczne, mogą one zostać uzupełnione o rozwiązania specyficzne dla danego projektu. Mechanizm powinien: (i) szybko i skutecznie reagować na zgłoszone problemy; (ii) być wolny od zastraszania, przymusu i represji; oraz (iii) mieć charakter integracyjny.
- 24 Mechanizm powinien również uwzględniać kwestie płci i reagować na nie, a także zajmować się potencjalnymi barierami dostępu dla mężczyzn i kobiet, osób niebinarnych lub nieprzystających do norm płciowych, osób młodych i starszych, osób niepiśmiennych lub w inny sposób narażonych, marginalizowanych i dyskryminowanych grup, stosownie do potrzeb. Powinien on gwarantować prywatność osób fizycznych i obejmować opcję anonimowości. Informacje na temat dostępu do procesu rozpatrywania skarg w ramach projektu powinny być publicznie dostępne w odpowiednich językach i za pośrednictwem odpowiednich kanałów.
- 25 Mechanizm rozpatrywania skarg na poziomie projektu powinien dokumentować i rozpatrywać zgłoszone kwestie w odpowiednim czasie, poprzez dialog i zaangażowanie, przy użyciu zrozumiałego, sprawiedliwego i przejrzystego procesu, który jest dostosowany do uwarunkowań kulturowych, zgodny z prawami i łatwo dostępny dla wszystkich zainteresowanych stron bez żadnych kosztów i bez ryzyka represji. Mechanizm powinien obejmować możliwości odwołania się i nie powinien utrudniać ani

¹⁷ Na przykład liderzy społeczności, przedstawiciele samorządów lokalnych, przedstawiciele społeczeństwa obywatelskiego, nauczyciele i/lub inne osoby reprezentujące jedną lub więcej zainteresowanych grup, w tym ludność tubylczą.

¹⁸ Zgodnie z zasadą 31 Wytycznych ONZ dotyczących biznesu i praw człowieka mechanizm rozpatrywania skarg będzie skuteczny, ponieważ będzie: i) weryfikowalny zgodny z prawem; ii) dostępny; iii) przewidywalny; iv) sprawiedliwy; v) przejrzysty; vi) zgodny z prawami człowieka; vii) oparty na zaangażowaniu i dialogu; oraz viii) źródłem wiedzy dla wszystkich zainteresowanych stron, w tym promotora.

nie będzie utrudniać skarżącym dostępu do alternatywnych kanałów sądowych lub administracyjnych służących do składania skarg, takich jak mechanizm rozpatrywania skarg Grupy EBI.¹⁹

Planowanie zaangażowania

- 26 W przypadku projektów mających znaczący wpływ na środowisko, klimat i/lub społeczeństwo oraz wiążących się ze znacznym ryzykiem lub jeśli EBI uzna to za konieczne, promotor zapewnia skuteczny proces zaangażowania poprzez jego dokładne zaplanowanie i przygotowanie planu zaangażowania interesariuszy (SEP) lub równoważnego dokumentu. Plan SEP opisuje cały proces zaangażowania interesariuszy w projekt, określa działania, nakreśla role, zasoby i harmonogramy oraz służy jako dokument przewodni w całym cyklu projektu EBI.
- 27 Promotor opracowuje SEP na wczesnym etapie procesu i jak najwcześniej ujawnia jego projekt, aby uzyskać opinie zainteresowanych stron na temat jego treści, w tym identyfikacji i analizy zainteresowanych stron oraz proponowanych działań w zakresie zaangażowania.
- 28 SEP jest dostosowany do potrzeb i interesów zidentyfikowanych zainteresowanych stron oraz ich oczekiwanych ról w procesie i określa różne rodzaje form zaangażowania, które mogą być potrzebne do zapewnienia znaczącego udziału wszystkich zainteresowanych stron.
- 29 W SEP opisano proces konsultacji, określając: (i) informacje, które mają być ujawniane; (ii) środki, narzędzia i języki rozpowszechniania informacji; (iii) harmonogram i częstotliwość konsultacji; (iv) poziomy i metody konsultacji z każdą zidentyfikowaną grupą; (v) szczegóły harmonogramu składania opinii, pytań i/lub uwag; oraz (vi) mechanizm rozpatrywania skarg.
- 30 W przypadku gdy istnieje lub przewiduje się ryzyko represji, SEP, zgodnie z uznaniem EBI, zawiera strategię zapobiegania represjom i reagowania na nie, w szczególności poprzez konstruktywne zaangażowanie osób i grup narażonych na ryzyko. SEP zwraca szczególną uwagę na zapewnienie bezpiecznych forów konsultacji z tymi grupami w razie potrzeby oraz na zapewnienie zaangażowania interesariuszy wrażliwych na represje.
- 31 W zależności od charakteru projektu i poziomu dostępnych informacji, SEP może przyjąć podejście ramowe i określić ogólne zasady i kluczowe cechy planowanego procesu zaangażowania, które zostaną doprecyzowane po uzyskaniu większej ilości informacji dotyczących projektu.
- 32 Aby zapewnić skuteczność SEP w zakresie zapewnienia znaczącego zaangażowania zainteresowanych stron, SEP podlega regularnym przeglądom i aktualizacjom, ponieważ informacje o projekcie i potrzeby zainteresowanych stron mogą ulegać zmianom w miarę upływu czasu. Promotor powinien podać do publicznej wiadomości zmienioną wersję SEP, jeżeli wprowadzono w nim istotne zmiany.

Ujawnianie informacji

- 33 W celu zapewnienia skutecznego udziału zidentyfikowanych zainteresowanych stron promotor udostępni publicznie następujące informacje w najbardziej przystępny sposób i tak szybko, jak to możliwe:
 - a. cel, charakter i skalę projektu, w tym czas trwania proponowanych działań projektowych;
 - b. opis prawdopodobnych skutków i zagrożeń projektu dla społeczności lokalnych, a także proponowane środki łagodzące i/lub kompensacyjne/naprawcze określone w normie 1;
 - c. W stosownych przypadkach opis potencjalnych skutków i zagrożeń, które mogą w nieproporcjonalny sposób wpływać na grupy wrażliwe, marginalizowane i/lub dyskryminowane, oraz przegląd różnych środków proponowanych w celu uniknięcia i zminimalizowania tych skutków;

¹⁹ Każda osoba fizyczna lub prawna, która twierdzi, że doszło do niewłaściwego administrowania przez grupę EBI w jej decyzjach, działaniach lub zaniechaniach, może złożyć skargę do mechanizmu rozpatrywania skarg EBI. Więcej informacji można znaleźć tutaj: <https://www.eib.org/en/about/accountability/complaints/index.htm>.

- d. Proponowany proces angażowania zainteresowanych stron i możliwości udziału społeczeństwa, w tym miejsca i daty wszelkich planowanych spotkań konsultacyjnych, a także proces powiadamiania o spotkaniach i składania sprawozdań z nich, zgodnie z opisem zawartym w SEP i jego zmianach/aktualizacjach, jeśli mają one zastosowanie;
 - e. Dostępny mechanizm składania skarg lub przekazywania opinii na poziomie projektu, ^{mechanizm} rozpatrywania skarg Grupy EBI20 oraz sposób, w jaki zainteresowane strony mogą z nich skorzystać; oraz
 - f. Wszelkie możliwości podziału korzyści i wartości dodanej dla społeczności, których dotyczy projekt, w stosownych przypadkach.
- 34 W ramach działań związanych z ujawnianiem i rozpowszechnianiem informacji promotor powinien dążyć do zapewnienia, aby wiarygodne i dokładne informacje docierały do zainteresowanych stron, w tym osób niepiśmiennych, poprzez udostępnianie ich w łatwo zrozumiałych i odpowiednich kulturowo formatach i językach oraz dostosowywanie informacji do potrzeb osób wymagających specjalnych środków lub pomocy.
- 35 Promotor ujawnia informacje dotyczące wszelkich zmian zakresu projektu i/lub jego realizacji, które powodują znaczące skutki i zagrożenia dla środowiska, klimatu i/lub społeczeństwa, oraz angażuje się w dialog z zainteresowanymi stronami na ten temat, a także, w stosownych przypadkach, informuje o dodatkowych środkach łagodzących i/lub kompensacyjnych/naprawczych oraz ustaleniach dotyczących monitorowania.

Znaczące konsultacje

- 36 Znaczące konsultacje to proces dwustronny, który:
- a. jest inicjowany jak najwcześniej, aby umożliwić skuteczny udział zainteresowanych stron w opracowywaniu działań projektowych lub środków łagodzących, które mogą mieć na nie pozytywny lub negatywny wpływ;
 - b. jest kontynuowany przez cały cykl projektu EBI;
 - c. opiera się na wcześniejszym ujawnieniu i rozpowszechnieniu istotnych, dokładnych i łatwo dostępnych informacji w terminie, który ułatwia konstruktywny dialog z zainteresowanymi stronami w formie dostosowanej do uwarunkowań kulturowych, w odpowiednim języku lub językach lokalnych i zrozumiałej dla zainteresowanych stron;
 - d. obejmuje wszystkie zainteresowane strony, w tym grupy często niedostatecznie reprezentowane ze względu na płeć, tożsamość płciową, wiek, stan zdrowia, ubóstwo, niepełnosprawność, wykształcenie lub inne czynniki;
 - e. Obejmuje dostosowane do potrzeb środki niezbędne do wzmocnienia pozycji osób i społeczności, których dotyczy projekt, w szczególności tych, które są w trudnej sytuacji, marginalizowane i/lub dyskryminowane, aby mogły w pełni i skutecznie uczestniczyć w procesach zaangażowania;
 - f. Uwzględnia opinie zainteresowanych stron, a także odpowiedzi na nie, poprzez uwzględnienie poglądów zainteresowanych stron lub przedstawienie uzasadnienia, dlaczego nie było to możliwe;
 - g. Jest wolny od zewnętrznych manipulacji, ingerencji, przymusu, dyskryminacji i zastraszania; oraz
 - h. Jest rejestrowany i podawany do wiadomości publicznej przez promotora.²¹
- 37 Promotor podejmuje znaczący proces konsultacji, który zapewnia zainteresowanym stronom możliwość wyrażania swoich opinii na temat projektu w sposób ciągły, a także zidentyfikowanych skutków i zagrożeń dla środowiska, klimatu i/lub społeczeństwa oraz proponowanych środków i działań mających na celu ich wyeliminowanie. Promotor współpracuje z zidentyfikowanymi zainteresowanymi stronami w ramach współpracy

²⁰ Przegląd mechanizmu rozpatrywania skarg Grupy EBI: <https://www.eib.org/en/about/accountability/complaints/index.htm>.

²¹ Z możliwością zachowania anonimowości osób uczestniczących w procesie konsultacji, na ich wniosek i zgodnie z duchem i zasadami RODO.

w celu reagowania na zgłaszane opinie i obawy oraz podejmowania odpowiednich działań, a także dokumentowania i ujawniania informacji na temat tego procesu.

- 38 Konsultacje obejmują mechanizmy i procesy dostosowane do uwarunkowań kulturowych i są dostosowane do różnych potrzeb zainteresowanych stron. Uwzględniają one również różne formy ukierunkowanej komunikacji w celu ułatwienia większego udziału mężczyzn i kobiet, biorąc pod uwagę również takie czynniki, jak wiek, poziom alfabetyzacji, język, mobilność lub status osoby szczególnie wrażliwej. Terminy zaangażowania powinny być realistyczne i uwzględniać wszystkie zidentyfikowane zainteresowane strony, a w szczególności osoby i/lub grupy, których dotyczy dana kwestia.
- 39 Jeśli projekt jest realizowany w trudnych warunkach, takich jak obszary niestabilne i dotknięte konfliktami lub obszary, w których często dochodzi do naruszeń praw człowieka, lub jeśli jest realizowany w czasie kryzysu, który może mieć wpływ na proces konsultacji, promotor powinien wziąć pod uwagę konkretny kontekst i opracować ukierunkowane formaty i procesy konsultacji, aby zapewnić zainteresowanym stronom bezpieczną przestrzeń do zaangażowania się.
- 40 Promotor udostępnia opinii publicznej w odpowiednim czasie informacje na temat tego, w jaki sposób uwzględniono lub w inny sposób potraktowano opinie zainteresowanych stron podczas opracowywania projektu, wraz z wszelkimi środkami łagodzącymi i/lub kompensacyjnymi/naprawczymi, lub powodami, dla których tego nie uczyniono.
- 41 Promotor powinien ponadto poinformować zainteresowane strony o pozasądowym mechanizmie rozpatrywania skarg na poziomie projektu, który jest dostępny przez cały cykl projektu EBI.

Monitorowanie i sprawozdawczość

- 42 Promotor powinien regularnie monitorować proces angażowania zainteresowanych stron uzgodniony z EBI i wykorzystywać te informacje do identyfikacji obszarów, w których należy wzmocnić zaangażowanie zainteresowanych stron, w tym poprzez zmianę i aktualizację SEP lub dostosowanie mechanizmu rozpatrywania skarg, w zależności od potrzeb. W miarę możliwości zaleca się, aby promotor zapewnił monitorowanie przez strony trzecie, takie jak przedstawiciele zainteresowanych stron, organizacje społeczeństwa obywatelskiego lub organizacje społecznościowe, społeczności, których dotyczy projekt, zewnętrzni eksperci, władze lokalne i publiczne, think tanki lub inne podmioty zaznajomione z odpowiednimi aspektami projektów.
- 43 Na wniosek EBI promotor utrzymuje otwarte kanały komunikacji z zainteresowanymi stronami w sprawie ogólnych wyników projektu w zakresie ochrony środowiska i spraw społecznych, opierając się na już istniejącym zaangażowaniu.
- 44 Na wniosek EBI promotor składa EBI sprawozdania m.in. z realizacji uzgodnionych środków zaangażowania zainteresowanych stron, wszelkich istotnych aspektów lub wyzwań oraz liczby i charakteru skarg zainteresowanych stron zarejestrowanych w ramach mechanizmu rozpatrywania skarg.

Standard 3 – Efektywne gospodarowanie zasobami i zapobieganie zanieczyszczeniom

Wprowadzenie

- 1 Niniejsza norma uznaje wkład efektywnego gospodarowania zasobami w zmniejszenie presji na środowisko i zmian klimatu, przy jednoczesnym zwiększeniu konkurencyjności poprzez oszczędności kosztów wynikające z poprawy efektywności, komercjalizacji innowacji i lepszego zarządzania zasobami w całym cyklu ich życia.
- 2 Niniejsza norma zachęca do identyfikacji, projektowania i stosowania odpowiednich technologii, procesów i usług w celu osiągnięcia celów jakości środowiska, w tym stosowania najlepszych dostępnych technik ¹ (BAT) lub nowych technik ², stosownie do potrzeb.
- 3 Niniejsza norma promuje przejście na gospodarkę o obiegu zamkniętym poprzez opracowywanie i stosowanie istniejących i/lub nowych modeli biznesowych, które mają na celu zwiększenie obiegu zamkniętego (wartość produktów, materiałów i innych zasobów jest utrzymywana tak długo, jak to możliwe), co może przynieść znaczne oszczędności materiałów w całym łańcuchu wartości i procesach produkcyjnych, generować dodatkową wartość i otworzyć możliwości gospodarcze.

Cel

- 4 Niniejsza norma określa obowiązki promotora w zakresie zapewnienia zintegrowanego podejścia do efektywnego gospodarowania zasobami, zapobiegania zanieczyszczeniom i kontroli emisji do powietrza, wody i gleby, zanieczyszczenia hałasem, promieniowania, zapobiegania wypadkom, a także gospodarowania odpadami i bezpiecznego stosowania substancji niebezpiecznych i pestycydów, unikając przenoszenia zanieczyszczeń z jednego środowiska naturalnego do innego, zapewniając zgodność z zasadą „niepowodowania znaczącej szkody”³, a tym samym przyczyniając się do osiągnięcia ambitnego celu UE „zero zanieczyszczeń”⁴.

Zakres

- 5 Niniejsza norma ma zastosowanie do konkretnego projektu, którego znaczenie zostało określone podczas procesu oceny oddziaływania na środowisko/oceny oddziaływania na środowisko i społeczeństwo (EIA/ESIA) (zgodnie z normą 1), a także do projektów finansowanych przez EBI związanych z modyfikacjami i/lub rozbudową istniejących działań/obiektów, dla których promotor określa odpowiednie wymagania.

Wymogi ogólne

- 6 Wszystkie projekty zlokalizowane w krajach UE, EFTA, krajach kandydujących i potencjalnych krajach kandydujących muszą być zgodne z obowiązującym prawem krajowym i unijnym w zakresie ochrony środowiska. W przypadku projektów zlokalizowanych w krajach kandydujących i potencjalnych krajach kandydujących promotor uwzględnia wszelkie terminy osiągnięcia zgodności z określonymi przepisami UE w zakresie ochrony środowiska, uzgodnionymi z Unią Europejską w ramach umów dwustronnych i/lub programów działania. W przypadku gdy krajowe normy i wymogi w zakresie ochrony środowiska są bardziej rygorystyczne niż te zawarte w przepisach UE w zakresie ochrony środowiska, co może mieć miejsce w przypadku norm jakości środowiska i/lub dopuszczalnych wartości emisji, stosuje się normy krajowe.

¹ „BAT” oznacza najbardziej efektywny i zaawansowany etap rozwoju działalności i metod jej prowadzenia, który wskazuje na praktyczną przydatność określonych technik do ustalenia wartości dopuszczalnych emisji i innych warunków pozwoleń mających na celu zapobieganie emisjom i, w przypadku gdy nie jest to możliwe, ich ograniczenie oraz ograniczenie wpływu na środowisko jako całość, zgodnie z definicją zawartą w dyrektywie 2010/75/UE w sprawie emisji przemysłowych (zintegrowane zapobieganie zanieczyszczeniom i ich kontrola).

² „Technika nowa” oznacza nowatorską technikę stosowaną w działalności przemysłowej, która po wprowadzeniu na rynek mogłaby zapewnić wyższy ogólny poziom ochrony środowiska lub co najmniej taki sam poziom ochrony środowiska i większe oszczędności kosztów niż istniejące najlepsze dostępne techniki (dyrektywa w sprawie emisji przemysłowych).

³ Zgodnie z definicją zawartą w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/852 z dnia 18 czerwca 2020 r. w sprawie ustanowienia ram mających na celu ułatwienie realizacji zrównoważonych inwestycji oraz zmieniającym rozporządzenie (UE) 2019/2088 – <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2020/852/oj>.

⁴ Komunikat KE „Droga do zdrowej planety dla wszystkich – plan działania UE: „W kierunku zerowego zanieczyszczenia powietrza, wody i gleby” z dnia 12 maja 2021 r. (COM (2021) 400).

- 7 Wszystkie projekty realizowane w pozostałych częściach świata muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami krajowymi oraz niniejszą normą, która odzwierciedla podstawowe zasady i istotne elementy proceduralne określone w przepisach i politykach UE, które EBI uznaje za istotne dla norm jakości środowiska i/lub dopuszczalnych wartości emisji, bezpiecznego stosowania i zarządzania substancjami niebezpiecznymi oraz racjonalnego gospodarowania odpadami zgodnie z niniejszą normą. EBI uzgadnia z promotorem obowiązujące wymagania norm UE w poszczególnych przypadkach, biorąc pod uwagę lokalne warunki i specyfikę.

Wymogi szczególne⁵

Efektywne gospodarowanie zasobami i gospodarka o obiegu zamkniętym

- 8 Promotor ocenia skuteczność i efektywność wykorzystania materiałów i zasobów naturalnych (np. gruntów, gleby, wody, różnorodności biologicznej) oraz energii w ramach projektu, w szczególności w procesach produkcyjnych, a także wpływ na środowisko wynikający z wykorzystania zasobów w całym okresie trwania projektu i cyklu życia wszelkich wytworzonych produktów. Na podstawie wyników takiej oceny cyklu życia promotor podejmuje, w miarę możliwości, środki zapobiegawcze i łagodzące w celu ochrony zasobów naturalnych i uniknięcia wszelkich znaczących szkód, aby zachować ich długoterminową dostępność dla działalności człowieka. Środki te obejmują między innymi:
- a. ograniczenie nieefektywnego wykorzystania materiałów i substancji lub bezpośredniego lub pośredniego wykorzystania zasobów naturalnych, takich jak nieodnawialne źródła energii, surowce, woda i grunty, na jednym lub kilku etapach cyklu życia produktów i aktywów, w tym pod względem trwałości, możliwości ponownego wykorzystania, modernizacji, naprawy, recyklingu lub, w stosownych przypadkach, łatwości demontażu i adaptacji produktów i aktywów;
 - b. promowanie zapobiegania powstawaniu odpadów, ich ponownego wykorzystywania i recyklingu zgodnie z hierarchią postępowania z odpadami⁶;
 - c. unikać działań, które mogłyby prowadzić do znacznego wzrostu wytwarzania, spalania lub unieszkodliwiania odpadów; oraz

Zapobieganie zanieczyszczeniom i ich kontrola

Projekty zlokalizowane w UE, krajach kandydujących i potencjalnych krajach kandydujących

- 9 W przypadku projektów związanych z działaniami wymienionymi w załączniku I do dyrektywy w sprawie emisji przemysłowych⁷ (IED), które podlegają również procesowi OOŚ, promotor przedkłada EBI:
- a. raport OOŚ, w stosownych przypadkach, zawierający opis proponowanej technologii i innych technik (w tym wykorzystania najlepszych dostępnych technik lub nowych technik) służących zapobieganiu lub, w przypadku gdy nie jest to możliwe, ograniczaniu emisji do powietrza, wody i gleby, wytwarzaniu odpadów, zużyciu surowców i hałasowi, a także poprawie efektywności energetycznej, zapobieganiu awariom i rekultywacji terenu po zamknięciu, zgodnie z wymogami dyrektywy IED;
 - b. odpowiednie decyzje właściwego organu, które spełniają wymagania określone zarówno w dyrektywie EIA, jak i w dyrektywie IED;
 - c. istniejące pozwolenie wydane przez właściwy organ zgodnie z wymogami dyrektywy IED, w tym wyniki monitorowania emisji, jeśli ma to zastosowanie.
- 10 Promotor wdroży wszystkie warunki środowiskowe związane z decyzją (decyzjami), środki mające na celu uniknięcie, zapobieganie lub ograniczenie, a w miarę możliwości zrównoważenie znaczących niekorzystnych skutków dla środowiska, a także, w stosownych przypadkach, środki monitorowania.
- 11 W przypadku projektów związanych z modyfikacjami i/lub rozbudową istniejących działań/obiektów, objętych załącznikiem I do dyrektywy IED, które nie podlegają procedurze OOŚ, promotor przedstawia

⁵ Szczegółowe wymagania mają zastosowanie do wszystkich projektów, niezależnie od ich lokalizacji, chyba że określono inaczej.

⁶ Dyrektywa 2018/851 zmieniająca dyrektywę 2008/98/WE w sprawie odpadów.

⁷ Dyrektywa 2010/75/UE w sprawie emisji przemysłowych (zintegrowane zapobieganie zanieczyszczeniom i ich kontrola).

EBI zezwolenie wydane przez właściwy organ oraz, na żądanie, następujące informacje:

- a. opis istniejących działań/obiektów, w tym proponowanych zmian i/lub rozbudowy, w stosownych przypadkach;
- b. surowce i materiały pomocnicze, inne substancje oraz energia wykorzystywana lub wytwarzana, a także wytwarzane odpady oraz charakter i ilości emisji do każdego środowiska naturalnego;
- c. wykorzystanie najlepszych dostępnych technik (BAT) i/lub wszelkich nowych technik;
- d. odpowiednie środki zapobiegające zanieczyszczeniu powietrza, wody, w tym wód gruntowych, oraz gleby, w tym, w stosownych przypadkach, ustalenia dotyczące monitorowania.

Projekty zlokalizowane w pozostałych częściach świata

- 12 W przypadku projektów związanych z działaniami wymienionymi w załączniku I do dyrektywy IED, które podlegają procesowi ESIA, promotor:
 - a. przedłożyć EBI raport ESIA zawierający opis proponowanej technologii i innych technik zapobiegania lub, w przypadku gdy nie jest to możliwe, ograniczania emisji do powietrza, wody i gleby, wytwarzania odpadów, zużycia surowców i hałasu, a także poprawy efektywności energetycznej, zapobiegania wypadkom i rekultywacji terenu po zakończeniu eksploatacji;
 - b. uzgodnić z EBI możliwość zastosowania najlepszych dostępnych technik (BAT) i wszelkich nowych technik, w całości lub w części, w tym odpowiednie ramy czasowe ich wdrożenia;
 - c. wdrożyć wszystkie wymagane warunki środowiskowe i środki przewidziane w celu uniknięcia, zapobiegania lub ograniczenia i/lub, w razie potrzeby, zrównoważenia znaczących niekorzystnych skutków dla środowiska jako całości, a także odpowiednie środki monitorowania określone w ESMP.
- 13 W przypadku projektów związanych z modyfikacjami/rozbudową istniejących działań/obiektów wymienionych w załączniku I do dyrektywy IED, które nie podlegają procesowi ESIA, promotor przekazuje EBI, na jego wniosek, informacje wymienione w załączniku I do niniejszej normy.

Zapobieganie sytuacjom awaryjnym, gotowość i reagowanie

- 14 Promotor powinien być przygotowany do reagowania na wszelkie zdarzenia, wypadki i sytuacje awaryjne poprzez ustanowienie skutecznych systemów zarządzania i wdrożenie środków kontroli zapewniających zapobieganie, gotowość i odpowiednią reakcję na poważne wypadki⁸ zgodnie z obowiązującymi ramami prawnymi⁹ i międzynarodowymi dobrymi praktykami.
- 15 Ogólne systemy zarządzania środowiskowego i społecznego promotora (określone w normie 1 i odpowiednio przekazane EBI) określają, w stosownych przypadkach:
 - a. politykę zapobiegania poważnym awariom oraz system zarządzania bezpieczeństwem, który ma zostać wdrożony w celu jej realizacji;

⁸ Zgodnie z definicją zawartą w dyrektywie UE 2012/18/UE w sprawie kontroli niebezpieczeństwa poważnych awarii związanych z substancjami niebezpiecznymi (tzw. dyrektywa Seveso III).

⁹ W przypadku projektów zlokalizowanych w UE, EFTA, krajach kandydujących i potencjalnych krajach kandydujących, w których mogą występować substancje niebezpieczne (np. podczas przetwarzania lub przechowywania) w ilościach przekraczających określony próg, należy uwzględnić wymogi dyrektywy Seveso III. W przypadku wszystkich projektów, niezależnie od ich lokalizacji, uwzględnia się również podejście określone w Konwencji ONZ o transgranicznych skutkach awarii przemysłowych. (https://www.unep.org/fileadmin/DAM/env/documents/2017/TEIA/Publication/ECE_CP_TEIA_33_final_Convention_publication_March_2017.pdf)

- b. plan awaryjny¹⁰ - który analizuje ryzyko wystąpienia katastrofy i ustanawia z wyprzedzeniem rozwiązania umożliwiające podjęcie szybkich, skutecznych i odpowiednich działań, w tym działania mające na celu zapewnienie, że plany te są testowane, weryfikowane i wdrażane.
- 16 Promotor odgrywa aktywną rolę i wspiera właściwe organy w opracowywaniu zewnętrznych planów awaryjnych, które powinny być należycie skonsultowane z potencjalnie dotkniętymi osobami i społecznościami, a także innymi zainteresowanymi stronami, zwłaszcza gdy ich udział i współpraca są niezbędne do zapewnienia skutecznej reakcji.

Gospodarka odpadami

- 17 W przypadku projektów związanych z wytwarzaniem odpadów mających znaczący wpływ na środowisko, promotor uwzględni w raporcie OOS/ESIA plan gospodarowania odpadami zawierający środki planowane w celu złagodzenia takiego wpływu oraz realistyczne cele i zadania w zakresie zapobiegania powstawaniu odpadów, ich ponownego wykorzystania, recyklingu i odzysku, zgodnie z zasadą hierarchii postępowania z odpadami. W stosownych przypadkach plan powinien zawierać metody i wskaźniki oceny cyklu życia w celu identyfikacji i oceny oddziaływania na środowisko związanego z produktami, procesami lub działaniami poprzez kwantyfikację surowców, energii i odpadów uwalnianych przez projekt do powietrza, wody i gleby.
- 18 Odpady niebezpieczne należy ograniczać, a jeśli nie jest to możliwe, należy nimi bezpiecznie zarządzać, aby zminimalizować negatywny wpływ na zdrowie ludzi i środowisko, stosując rygorystyczny system kontroli wymagany przez normy UE i odpowiednie traktaty międzynarodowe. Obejmuje to obowiązki w zakresie etykietowania, prowadzenia dokumentacji, monitorowania i kontroli. Ponadto zachęca się promotora do określenia odpowiednich alternatyw rynkowych dla ich bezpiecznego dla środowiska usuwania, biorąc również pod uwagę ograniczenia mające zastosowanie do ich transgranicznego przemieszczania¹¹.
- 19 Promotor powinien regularnie rejestrować i zgłaszać ilości wytworzonych odpadów, a także ich przemieszczanie poza teren obiektu, zgodnie z wymogami ustawodawstwa krajowego i/lub unijnego, odpowiednich traktatów międzynarodowych i dobrych praktyk. W przypadku gdy ostateczne unieszkodliwianie odpadów i odpadów niebezpiecznych zapewniają osoby trzecie, promotor powinien zapewnić korzystanie z usług licencjonowanych wykonawców.

Racjonalne zarządzanie substancjami i materiałami niebezpiecznymi

- 20 Promotor powinien dążyć do unikania, ograniczania lub eliminowania stosowania i przechowywania substancji i materiałów niebezpiecznych budzących szczególne obawy oraz rozważać zastąpienie ich mniej niebezpiecznymi substytutami, jeżeli dostępne są odpowiednie alternatywy ekonomiczne i technicznie wykonalne. Ponadto zachęca się promotora do opracowywania projektów prowadzących do innowacyjnego rozwoju i stosowania zrównoważonych substytutów.
- 21 W przypadku gdy unikanie lub zastąpienie nie jest możliwe, promotor powinien rozważyć bezpieczne stosowanie i przechowywanie substancji i materiałów niebezpiecznych poprzez ścisłe stosowanie/dostosowanie się do wymogów horyzontalnego prawodawstwa UE w zakresie chemikaliów¹² oraz międzynarodowych dobrych praktyk. W tym celu promotor powinien określić i zastosować odpowiednie środki zarządzania ryzykiem w celu zminimalizowania i/lub kontroli narażenia/uwolnienia substancji i materiałów niebezpiecznych budzących szczególne obawy.

¹⁰ Zgodnie z definicją zawartą w Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015-2030:
https://www.preventionweb.net/files/43291_sendai-framework-for-drr-en.pdf.

¹¹ Konwencja bazylejska o kontroli transgranicznego przemieszczania i usuwania odpadów niebezpiecznych: tekst w języku angielskim (basel.int).

¹² Rozporządzenie (WE) nr 1907/2006 w sprawie rejestracji, oceny, udzielania zezwoleń i stosowanych ograniczeń w zakresie chemikaliów (REACH) oraz rozporządzenie (WE) nr 1272/2008 w sprawie klasyfikacji, oznakowania i pakowania substancji i mieszanin.

Stosowanie pestycydów i zarządzanie nimi

- 22 W przypadku gdy działalność obejmuje stosowanie pestycydów, promotor wdraża ogólne normy zrównoważonego stosowania pestycydów poprzez:
- a. ograniczając ryzyko i wpływ stosowania pestycydów na zdrowie ludzi i środowisko;
 - b. promowanie stosowania zintegrowanej ochrony przed szkodnikami (IPM)¹³;
 - c. promowanie alternatywnych podejść lub technik, takich jak niechemiczne alternatywy dla pestycydów.
- 23 Promotor zwraca szczególną uwagę na zapobieganie zanieczyszczeniu wód powierzchniowych lub gruntowych poprzez podejmowanie odpowiednich działań i ograniczanie w miarę możliwości lub eliminowanie, w stosownych przypadkach, stosowania pestycydów na obszarach wrażliwych (np. obszarach przeznaczonych do poboru wody pitnej, na powierzchniach uszczelnionych lub bardzo przepuszczalnych), które mogą prowadzić do zwiększonego ryzyka zanieczyszczenia środowiska wodnego.
- 24 Promotor powinien obchodzić się z pestycydami, ich opakowaniami i pozostałościami oraz przechowywać je zgodnie z obowiązującym prawodawstwem UE i międzynarodowymi dobrymi praktykami, stosując środki prowadzące do uniknięcia niebezpiecznych czynności związanych z obchodzeniem się z nimi i zapobiegania niepożądanym uwolnieniom.

¹³ Dyrektywa UE 2009/128/WE w sprawie zrównoważonego stosowania pestycydów, z późniejszymi zmianami.

Załącznik 1 – Informacje, które promotor musi podać w przypadku projektów związanych z modyfikacją lub rozbudową istniejących działań/obiektów wymienionych w załączniku I do dyrektywy IED, zlokalizowanych w pozostałych częściach świata, które nie podlegają procesowi ESIA:

- 1 informacje na temat terenu wraz ze wszystkimi prowadzonymi na nim działaniami;
- 2 surowce i materiały pomocnicze oraz inne substancje i energia wykorzystywane lub wytwarzane w obiekcie;
- 3 zastosowanie najlepszych dostępnych technik (BAT) i/lub wszelkich nowych technik, proponowany harmonogram osiągnięcia zgodności z nimi;
- 4 charakter i ilości emisji w zakładzie uwalnianych do każdego środowiska;
- 5 odpowiednie środki zapobiegające zanieczyszczeniu powietrza, wody, w tym wód gruntowych, oraz gleby;
- 6 ustalenia dotyczące monitorowania wprowadzone w celu zapewnienia kontroli poziomu zanieczyszczenia;
- 7 środki podjęte w celu zapobiegania powstawaniu odpadów, a w przypadku ich powstawania – środki podjęte w celu przygotowania ich do ponownego użycia, recyklingu, odzysku lub, w ostateczności, unieszkodliwienia w sposób pozwalający uniknąć lub ograniczyć wszelki wpływ na środowisko;
- 8 środki podjęte w celu efektywnego wykorzystania energii i zasobów, które mogą stworzyć znaczące możliwości w zakresie konkurencyjności, redukcji kosztów, poprawy wydajności i bezpieczeństwa dostaw.

Standard 4 – Różnorodność biologiczna i ekosystemy

Wprowadzenie

- 1 W niniejszym standardzie uznaje się, że ochrona i zachowanie różnorodności biologicznej¹ oraz ekosystemów² a także utrzymanie funkcji ekologicznych i procesów zachodzących w takich ekosystemach mają fundamentalne znaczenie dla zrównoważonego rozwoju środowiskowego i społecznego. EBI wspiera projekty, które są zgodne z zachowaniem integralności obszarów ważnych dla różnorodności biologicznej, a także podstawowych funkcji naturalnych, procesów i odporności ekosystemów, aby powstrzymać i odwrócić proces utraty różnorodności biologicznej, zwiększyć różnorodność biologiczną i korzyści płynące z ekosystemów oraz, w razie potrzeby, osiągnąć pozytywny wpływ netto³ na różnorodność biologiczną.
- 2 W niniejszym standardzie uznaje się, że rosnąca presja na zasoby naturalne i ekosystemy prowadzi do bezprecedensowej utraty różnorodności biologicznej, którą pogłębiają niekorzystne skutki zmiany klimatu, oraz że degradacja ekosystemów może mieć nieproporcjonalny wpływ na ubogie gospodarstwa domowe na obszarach wiejskich oraz społeczności wrażliwe i rdzenne, których utrzymanie i dobrobyt zależą od usług ekosystemowych. W związku z tym EBI promuje holistyczne i oparte na prawach człowieka podejście do zachowania i ochrony różnorodności biologicznej i ekosystemów, a także do zrównoważonego wykorzystania zasobów naturalnych.

Cel

- 3 Niniejszy standard określa obowiązki promotorów w zakresie identyfikacji, oceny, zarządzania i monitorowania wpływu i ryzyka dla różnorodności biologicznej i ekosystemów wynikających z projektów finansowanych przez EBI, zapewniając zgodność z zasadą „nie wyrządzać znaczącej szkody”⁴ i przyczyniając się w ten sposób do przywrócenia różnorodności biologicznej w Europie i na świecie do 2030 r.⁵ poprzez:
 - a. stosowania podejścia ostrożnościowego w całym cyklu życia projektu w celu uniknięcia lub zapobiegania nieodwracalnym skutkom dla różnorodności biologicznej i ekosystemów w przypadkach, gdy konsekwencje szkód lub strat mogą być znaczące, a wiedza niezbędna do zarządzania ryzykiem i/lub skutkami jest niewystarczająca;
 - b. wykorzystanie odpowiedniego planowania sektorowego, zagospodarowania przestrzennego i planowania przestrzennego obszarów morskich, stosowanie hierarchii środków łagodzących w celu uniknięcia lub, w przypadku gdy jest to nieuniknione, zminimalizowania dalszych strat, przywrócenia i, w ostateczności, zrekompensowania wszelkich pozostałych skutków dla różnorodności biologicznej i ekosystemów. Dotyczy to całej różnorodności biologicznej i wszystkich ekosystemów, niezależnie od ich formalnego statusu ochrony;
 - c. zastosowanie podejścia ekosystemowego do oceny wpływu i ryzyka związanego z różnorodnością biologiczną, zapewniającego uznanie wzajemnych zależności między ludźmi, różnorodnością biologiczną i ekosystemami; oraz
 - d. poszukiwanie możliwości zwiększenia różnorodności biologicznej i ekosystemów⁶, gdy tylko jest to możliwe, zgodnie z szerszymi działaniami na rzecz ochrony środowiska w obszarze, w którym realizowany jest projekt, oraz zapewnienie, że strategie łagodzenia skutków i odbudowy są zgodne z odpowiednimi celami ochrony środowiska i nie dotyczą wyłącznie oddziaływania na poziomie danego obszaru.

¹ Dla celów niniejszego standardu różnorodność biologiczna jest zdefiniowana zgodnie z Konwencją o różnorodności biologicznej (ONZ 1992) jako „różnorodność organizmów żywych ze wszystkich źródeł, w tym między innymi ekosystemów lądowych, morskich i innych ekosystemów wodnych oraz kompleksów ekologicznych, których są one częścią; obejmuje to różnorodność w obrębie gatunków, między gatunkami oraz ekosystemów”.

² Ekosystemy są zdefiniowane w Konwencji o różnorodności biologicznej (ONZ 1992) jako „dynamiczny kompleks społeczności roślin, zwierząt i mikroorganizmów oraz ich nieożywionego środowiska, oddziałujących na siebie jako jednostka funkcjonalna”.

³ Pozytywny wpływ netto (NPI) na różnorodność biologiczną jest ogólnie definiowany jako cel wyników projektu, w którym wpływ na różnorodność biologiczną (tj. różnorodność ekosystemów i organizmów żywych) spowodowany przez projekt jest równoważony przez działania podjęte w celu uniknięcia i ograniczenia takiego wpływu, odbudowy dotkniętych gatunków/krajobrazów oraz zrównoważenia wszelkich pozostałych skutków (definicja IUCN). NPI na rzecz różnorodności biologicznej opiera się na zastosowaniu hierarchii środków łagodzących w celu uniknięcia, zminimalizowania, przywrócenia lub zrekompensowania strat w zakresie różnorodności biologicznej. Stanowi on uzupełnienie tych podejść, a nie ich zamiennik. Pozytywny wpływ netto na różnorodność biologiczną należy definiować indywidualnie dla każdego przypadku w odniesieniu do odpowiedniego scenariusza referencyjnego. Wytyczne KE „Zarządzanie obszarami Natura 2000 – Przepisy art. 6 dyrektywy 92/43/EWG w sprawie siedlisk”.

⁴ Zgodnie z definicją zawartą w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/852 z dnia 18 czerwca 2020 r. w sprawie ustanowienia ram mających na celu ułatwienie zrównoważonego inwestowania oraz zmieniającym rozporządzenie (UE) 2019/2088 – <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2020/852/oj>.

⁵ Komunikat KE „Strategia UE na rzecz różnorodności biologicznej do 2030 r. – przywrócenie natury do naszego życia” z dnia 20 maja 2020 r. (COM (2020) 380).

⁶ W tym rozwiązania oparte na naturze w celu maksymalizacji synergii na rzecz różnorodności biologicznej i dodatkowych korzyści dla klimatu.

Zakres

- 4 Niniejszy standard ma zastosowanie do konkretnego projektu, jeżeli jego znaczenie zostanie określone podczas procesu oceny oddziaływania na środowisko/oceny oddziaływania na środowisko i społeczeństwo (EIA/ESIA) (zgodnie z opisem w standardzie 1), a w szczególności do projektów finansowanych przez EBI, które mogą mieć znaczący wpływ i stanowić zagrożenie dla: (i) różnorodności biologicznej i ekosystemów; (ii) usług ekosystemowych⁷, w tym społeczności, na których dostęp do usług ekosystemowych lub korzystanie z nich może mieć wpływ działalność w ramach projektu; (iii) obszarów chronionych lub uznanych obszarów o wysokiej wartości pod względem różnorodności biologicznej; oraz (iv) siedlisk krytycznych. Norma ma również zastosowanie do projektów związanych z produkcją podstawową i/lub pozyskiwaniem żywych zasobów naturalnych.

Wymogi ogólne

- 5 W przypadku wszystkich projektów promotor powinien zidentyfikować, ocenić i zarządzać wpływem i ryzykiem, które mogą potencjalnie wpływać na różnorodność biologiczną i ekosystemy, zarówno pozytywnie, jak i negatywnie, bezpośrednio lub pośrednio, i od których może zależeć powodzenie projektu⁸.
- 6 Wszystkie projekty zlokalizowane w krajach UE, EFTA, krajach kandydujących i potencjalnych krajach kandydujących muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami krajowymi i unijnymi w zakresie ochrony środowiska.⁹ W przypadku gdy krajowe wymogi dotyczące ochrony różnorodności biologicznej i ekosystemów są bardziej rygorystyczne niż wymogi zawarte w unijnym prawodawstwie w zakresie ochrony środowiska, zastosowanie mają wymogi krajowe.
- 7 W przypadku projektów zlokalizowanych w krajach kandydujących i potencjalnych krajach kandydujących promotor uwzględnia wszelkie terminy osiągnięcia zgodności z konkretnymi przepisami UE w zakresie ochrony środowiska, uzgodnione z Unią Europejską w ramach umów dwustronnych i/lub programów działania.
- 8 Wszystkie projekty realizowane w pozostałych częściach świata muszą być zgodne z przepisami krajowymi oraz niniejszą normą, która odzwierciedla podstawowe zasady i istotne elementy proceduralne określone w przepisach i politykach UE, a także międzynarodowe dobre praktyki¹⁰ w zakresie, w jakim odnoszą się one do ochrony i zachowania różnorodności biologicznej, ekosystemów i usług ekosystemowych, które EBI uznaje za istotne dla osiągnięcia zerowej utraty różnorodności biologicznej i pozytywnego wpływu netto na różnorodność biologiczną, tam gdzie jest to wymagane.

⁷ W ocenie ekosystemów milenijnych usługi ekosystemowe definiuje się jako „korzyści, jakie ludzie czerpią z ekosystemów”. Obejmują one usługi zaopatrzeniowe, takie jak żywność i woda; usługi regulacyjne, takie jak regulacja powodzi, suszy, degradacji gleby i chorób; usługi wspierające, takie jak tworzenie gleby i obieg składników odżywczych; oraz usługi kulturowe, takie jak korzyści rekreacyjne, duchowe, religijne i inne korzyści niematerialne.

⁸ W przypadku gdy projekt może mieć znaczący wpływ na dziedzictwo naturalne, należy wziąć pod uwagę zarówno aspekty kulturowe, różnorodność biologiczną, jak i usługi ekosystemowe, a wymagania określone w normie 10 mają zastosowanie w połączeniu z wymaganiami przedstawionymi w niniejszej normie.

⁹ Odpowiednie przepisy UE określają oceny wymagane w przypadku, gdy projekt ma znaczący wpływ i ryzyko dla różnorodności biologicznej, ekosystemy, usługi ekosystemowe, obszary chronione, siedliska krytyczne oraz produkcja żywych zasobów naturalnych.

¹⁰ Te międzynarodowe dobre praktyki zostały określone w następujących konwencjach międzynarodowych dotyczących ochrony i zachowania różnorodności biologicznej i ekosystemów: Konwencja o różnorodności biologicznej, w tym protokół z Nagoi; Konwencja o obszarach wodno-biotnych mających znaczenie międzynarodowe; Konwencja bernańska o ochronie dzikiej fauny i flory oraz naturalnych siedlisk w Europie; Konwencja o międzynarodowym handlu dzikimi zwierzętami i roślinami gatunków zagrożonych wyginięciem; Konwencja o ochronie wędrownych gatunków dzikich zwierząt.

Ocena znaczących oddziaływań i zagrożeń dla różnorodności biologicznej i ekosystemów

- 9 W ramach OOS/ESIA określonej w normie 1, promotor powinien uwzględnić bezpośrednie, pośrednie, skumulowane i łączne oddziaływania projektu oraz prac/obiektów pomocniczych/powiązanych, w stosownych przypadkach, przy ocenie znaczenia oddziaływań i zagrożeń dla siedlisk, gatunków i ekosystemów. Ocena ta powinna również obejmować co najmniej zagrożenia dla różnorodności biologicznej i ekosystemów, takie jak utrata, degradacja i fragmentacja siedlisk, utrata różnorodności i liczebności gatunków, utrata różnorodności genetycznej, degradacja usług ekosystemowych, zanieczyszczenie i przypadkowe połowy, a także wpływ projektu na zmiany klimatu.
- 10 Aby zagwarantować kompletność i odpowiednią jakość oceny oddziaływania i ryzyka dla różnorodności biologicznej i ekosystemów, promotor przeprowadza i dokumentuje, w stosownych przypadkach, następujące działania:
 - a. Odpowiednią charakterystykę warunków wyjściowych, w tym badania terenowe przeprowadzone w razie potrzeby w ciągu kilku sezonów, wskazujące stan ekologiczny terenu projektu i obszarów podlegających ocenie w obecnej sytuacji oraz w sytuacji, w której nie zostałby zrealizowany planowany projekt. Wszelkie badania terenowe i oceny powinny być aktualne, a dane powinny być pozyskane dla obszaru, na który projekt może mieć bezpośredni lub pośredni wpływ, w tym dla prac/obiektów pomocniczych/powiązanych;
 - b. Analiza bazowa uwzględniająca między innymi następujące zagrożenia: (i) utrata, degradacja i fragmentacja siedlisk (w tym ryzyko kolizji) środowisk morskich, słodkowodnych i lądowych oraz powstanie efektu brzegowego; (ii) wylesianie i nielegalne pozyskiwanie drewna; (iii) nadmierna eksploatacja obszarów naturalnych i zasobów; (iv) bariery migracyjne; (v) chwytywanie dzikich zwierząt i łusownictwo; (vi) obciążenie substancjami odżywczymi; (vii) zanieczyszczenie i hałas, w tym zmiany hydrologiczne; (viii) istniejące wcześniej zagrożenia i stopień, w jakim projekt może je pogłębić; oraz (ix) efekt rozprzestrzeniania się, czasami określany jako rozwój indukowany;
 - c. Proces oceny, w tym: (i) rozważenie potencjalnego wpływu na krajobraz lądowy/morski, wrażliwości sezonowej, a także wpływu na integralność ekologiczną ekosystemów¹², niezależnie od ich statusu ochrony i stopnia degradacji; oraz (ii) wszelkie skutki zmian klimatu i zagrożenia wpływające na różnorodność biologiczną i ekosystemy, a także odpowiednie środki niezbędne do dostosowania się do zmieniającego się klimatu;
 - d. Ocenę wpływu poszczególnych wariantów na etapie budowy, eksploatacji i likwidacji w odniesieniu do scenariusza „bez projektu” (określonego w pkt a.), wskazując, czy przyniosłyby one lepsze wyniki w zakresie różnorodności biologicznej, ekosystemów i ich usług;
 - e. Zastosowanie hierarchii środków łagodzących określonych w normie 1 oraz uwzględnienie wymogów dotyczących osiągnięcia celów niniejszej normy (brak strat i pozytywny wpływ netto, w razie potrzeby) poprzez unikanie negatywnego wpływu na różnorodność biologiczną i ekosystemy. W przypadku gdy uniknięcie tych negatywnych skutków nie jest możliwe, promotor powinien wdrożyć środki mające na celu zminimalizowanie skutków i przywrócenie różnorodności biologicznej w świetle najlepszej wiedzy naukowej. Środki te mogą obejmować między innymi unikanie, ochronę, łagodzenie/minimalizowanie, przywracanie oraz, w ostateczności, kompensację/rekompensatę. W przypadku braku informacji naukowych należy stosować zasadę ostrożności.
- 11 Zaangażowanie zainteresowanych stron stanowi kluczowy element oceny wpływu i ryzyka dla różnorodności biologicznej i ekosystemów, niezależnie od tego, czy chodzi o uzyskanie odpowiednich danych, zrozumienie zastosowań, wartości i korzyści związanych z różnorodnością biologiczną, czy też opracowanie akceptowalnych strategii łagodzenia skutków.

¹¹ Szczegółowe wymagania mają zastosowanie do wszystkich projektów, niezależnie od ich lokalizacji, chyba że określono inaczej.

¹² W tym siedliska w ramach takich ekosystemów.

Współpraca z różnymi zainteresowanymi stronami powinna przebiegać zgodnie z normami 2 i 7. Zaangażowanie zainteresowanych stron jest szczególnie ważne dla społeczności, których źródła utrzymania zależą od usług ekosystemowych, ponieważ są one strażnikami wiedzy na temat lokalnych cech i zrównoważonego wykorzystania usług ekosystemowych. Jest to również wymagane w przypadkach, gdy wpływ na różnorodność biologiczną i usługi ekosystemowe może wpłynąć na prawa do zasobów, dobrobyt lub kulturę ludów tubylczych. Należy podjąć wysiłki w celu zidentyfikowania grup marginalizowanych, wykluczonych lub mniejszościowych, które mogą mieć inne relacje z ekosystemami ze względu na tradycyjne/kulturowe zwyczaje i normy społeczne.

- 12 Na podstawie wyników oceny potencjalnych możliwości, niekorzystnego wpływu i zagrożeń dla różnorodności biologicznej i ekosystemów promotor opracowuje plan zarządzania różnorodnością biologiczną lub jego odpowiednik. Plan ten zawiera szczegółowe informacje na temat odpowiednich środków łagodzących i zarządzania mających na celu uniknięcie i zminimalizowanie utraty różnorodności biologicznej oraz zapewnienie możliwości jej poprawy.
- 13 Ze względu na złożoność przewidywania długoterminowego wpływu projektu na różnorodność biologiczną i ekosystemy, promotor powinien przyjąć praktykę zarządzania adaptacyjnego, w ramach której wdrażanie środków łagodzących i zarządczych jest dostosowane do zmieniających się warunków (np. projektu, nieprzewidzianych zdarzeń naturalnych, niekorzystnego wpływu zmian klimatu) oraz wyników monitorowania w całym cyklu życia projektu. Plan zarządzania różnorodnością biologiczną powinien zatem zapewniać pewien poziom elastyczności, tak aby środki mogły być dostosowywane w świetle nowych ustaleń i wyników monitorowania.
- 14 Wdrażanie i monitorowanie planu zarządzania różnorodnością biologiczną może być zarządzane za pośrednictwem systemu zarządzania środowiskowego i społecznego promotora, którego elementy zostały opisane w normie 1.

Ochrona i zachowanie różnorodności biologicznej o wysokiej wartości

- 15 W przypadku gdy ocena przeprowadzona zgodnie z pkt 6 i 10 wykaże, że projekt może mieć znaczący, niekorzystny i nieodwracalny wpływ na różnorodność biologiczną o wysokiej wartości, promotor nie może realizować żadnych działań związanych z projektem, chyba że:
 - a. wykazano, że nie istnieją żadne inne realne alternatywy dla realizacji projektu na obszarach o mniejszej wartości pod względem różnorodności biologicznej;
 - b. projekt może być realizowany zgodnie z obowiązującymi przepisami dotyczącymi ochrony środowiska, z uwzględnieniem cech różnorodności biologicznej, które mają znaczenie dla ochrony środowiska;
 - c. przeprowadzono merytoryczne konsultacje z odpowiednimi ekspertami i zainteresowanymi stronami; oraz
 - d. wprowadzono odpowiednie środki poprzez zastosowanie hierarchii środków łagodzących, aby zapewnić brak strat, a w razie potrzeby pozytywny wpływ netto na cechy różnorodności biologicznej i siedliska, które je wspierają, tak aby osiągnąć pozytywne, wymierne wyniki w zakresie ochrony.

Ochrona i zachowanie siedlisk krytycznych

- 16 Siedliska krytyczne są najbardziej wrażliwymi elementami różnorodności biologicznej o wysokiej wartości i definiuje się je jako obejmujące jeden z następujących elementów:
 - a. wysoce zagrożony i/lub unikalny ekosystem;
 - b. Siedlisko o priorytetowym i/lub istotnym znaczeniu dla gatunków krytycznie zagrożonych, zagrożonych lub wrażliwych, zgodnie z definicją zawartą w Czerwonej liście ^{gatunków zagrożonych} IUCN13 oraz w odpowiednich przepisach krajowych;
 - c. Siedlisko o priorytetowym i/lub istotnym znaczeniu dla populacji, zasięgu lub rozmieszczenia gatunków endemicznych lub o ograniczonym zasięgu lub wysoce charakterystycznych zbiorowisk gatunków;

¹³ Czerwona lista gatunków zagrożonych IUCN: <https://www.iucnredlist.org/>.

- d. Siedlisko niezbędne dla przetrwania gatunków migrujących i/lub gatunków gromadzących się w stadach;
 - e. Różnorodność biologiczna i/lub ekosystem o istotnym znaczeniu społecznym, gospodarczym lub kulturowym dla społeczności lokalnych i grup tubylczych;
 - f. Siedlisko o kluczowym znaczeniu naukowym i/lub związane z kluczowymi procesami ewolucyjnymi.
- 17 Na obszarach siedlisk krytycznych promotor nie może realizować żadnych działań w ramach projektu, chyba że spełnione są wszystkie poniższe warunki:
- a. Nie istnieją żadne inne realne alternatywy dla projektu pod względem lokalizacji lub projektu, a ponadto istnieje rygorystyczne uzasadnienie nadrzędnego interesu publicznego opartego na zdrowiu ludzkim, względach bezpieczeństwa publicznego i/lub korzystnych skutkach o podstawowym znaczeniu dla środowiska;
 - b. Projekt nie powoduje wymiernych negatywnych skutków, które miałyby szkodliwy wpływ na stan ekologiczny i ochronny siedliska krytycznego, a skutki są w miarę możliwości unikane i minimalizowane poprzez zmiany w zakresie oddziaływania lub projektu;
 - c. Projekt nie prowadzi do zmniejszenia netto¹⁴ populacji żadnego wrażliwego, zagrożonego lub krytycznie zagrożonego gatunku w rozsądnym okresie czasu¹⁵;
 - d. Konsultacje z zainteresowanymi stronami odbywają się zgodnie z normami 2 i 7, określonymi w ust. 11;
 - e. Pozytywne wyniki w zakresie ochrony środowiska (pozytywny wpływ netto) i utrzymanie funkcjonalności ekologicznej osiąga się poprzez odpowiednie środki kompensacyjne za pozostałe skutki, które wystąpiłyby pomimo zastosowania środków mających na celu uniknięcie, minimalizację i przywrócenie stanu środowiska naturalnego; oraz
 - f. Solidny, odpowiednio zaprojektowany i długoterminowy program monitorowania i oceny różnorodności biologicznej, mający na celu ocenę stanu siedlisk krytycznych, jest zintegrowany z programem adaptacyjnego zarządzania promotora.
- 18 Ponadto w państwach UE, EFTA, państwach kandydujących i potencjalnych państwach kandydujących, gdzie ocena obejmuje gatunki zwierząt i roślin będące przedmiotem zainteresowania Unii, które korzystają z rygorystycznego systemu ochrony¹⁶ na mocy dyrektywy siedliskowej (włączonej do definicji siedliska krytycznego), promotor przedstawia EBI dowody wszelkich odstępstw¹⁷ od tego systemu, wydane przez właściwy organ.

¹⁴ Redukcja netto to pojedyncza lub skumulowana utrata osobników, która wpływa na zdolność gatunku do przetrwania w skali globalnej i/lub krajowej/regionalnej przez wiele pokoleń lub przez długi okres czasu. Skala (tj. globalna i/lub krajowa/regionalna) potencjalnej redukcji netto jest określana na podstawie umieszczenia gatunku na (globalnej) Czerwonej Liście IUCN i/lub na listach krajowych/regionalnych. W przypadku gatunków umieszczonych zarówno na (globalnej) Czerwonej Liście IUCN, jak i na listach krajowych/regionalnych, redukcja netto jest oparta na populacji krajowej/regionalnej.

¹⁵ Ramy czasowe, w których promotorzy muszą wykazać „brak redukcji netto” gatunków wrażliwych, zagrożonych i krytycznie zagrożonych, są ustalane indywidualnie dla każdego przypadku w porozumieniu z wykwalifikowanymi ekspertami w danej dziedzinie.

¹⁶ Zgodnie z definicją zawartą w art. 12–16 dyrektywy 92/43/EWG w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory, z późniejszymi zmianami (dyrektywa siedliskowa).

¹⁷ Zgodnie z wymogami art. 16 dyrektywy siedliskowej.

Kompensacja i wyrównanie

- 19 W ostateczności i w odpowiedzi na pozostałe skutki można wdrożyć środki kompensacyjne, aby osiągnąć minimalny poziom utraty różnorodności biologicznej. Jeśli projekt jest realizowany na obszarze siedliska krytycznego, należy osiągnąć pozytywny wpływ netto na różnorodność biologiczną i usługi ekosystemowe. Kompensacja lub wyrównanie¹⁸ nie mogą być stosowane jako mechanizm służący osiągnięciu zerowej utraty lub pozytywnego wpływu netto, dopóki nie zostaną wdrożone w najszerszym możliwym zakresie inne formy łagodzenia skutków.
- 20 W przypadku gdy oczekuje się, że projekt będzie miał wpływ, który zagrozi żywotności siedliska krytycznego i/lub siedliska o wysokiej wartości pod względem różnorodności biologicznej lub związanych z nimi cech, niezależnie od proponowanej rekompensaty lub kompensacji, promotor zobowiązuje się do przeprojektowania projektu w celu uniknięcia konieczności stosowania takiej rekompensaty/kompensacji.
- 21 Należy opracować plan wdrażania i zarządzania kompensacją/rekompensatą, zawierający uzasadnienie i związane z nim dowody dla kompensacji lub rekompensat zgodnie z zasadą „równoważności lub lepszej jakości”.¹⁹ Plan ten powinien określać działania, które należy podjąć w celu wdrożenia środków kompensacyjnych i monitorowania ich wyników. Plan powinien uwzględniać nie tylko potencjalny negatywny wpływ utraty różnorodności biologicznej i/lub degradacji ekosystemów na źródła utrzymania ludności, ale także potencjalny negatywny wpływ środków kompensacyjnych i kompensacji, w stosownych przypadkach, na społeczności lokalne i ich źródła utrzymania. Plan powinien również zawierać postanowienia dotyczące wszelkich niezbędnych ustaleń finansowych i instytucjonalnych potrzebnych do osiągnięcia skutecznej kompensacji zgodnie z celami oraz do wspierania ich przez cały okres trwania skutków, które mają one kompensować.
- 22 W przypadku rekompensaty mającej na celu wyeliminowanie pozostałych skutków dla cennej różnorodności biologicznej i/lub siedlisk krytycznych, może być wymagana zewnętrzna ocena planu zarządzania przeprowadzona przez wykwalifikowaną, uznaną i niezależną organizację lub eksperta w tej dziedzinie, posiadającego wiedzę na temat projektowania i wdrażania kompensacji różnorodności biologicznej, w porozumieniu z EBI.

¹⁸ Kompensacja różnorodności biologicznej nie jest akceptowalnym środkiem służącym osiągnięciu pozytywnego wpływu netto na siedliska krytyczne.

¹⁹ Zasada „równoważności lub lepszego rozwiązania” oznacza, że w większości przypadków kompensacja różnorodności biologicznej powinna być zaprojektowana w taki sposób, aby zachować tę samą różnorodność biologiczną i wartości ekosystemowe, na które ma wpływ projekt.

Obszary chronione prawnie i/lub uznane na szczeblu międzynarodowym obszary o wartości pod względem różnorodności biologicznej

Projekty zlokalizowane w krajach UE, EFTA, krajach kandydujących i potencjalnych krajach kandydujących

- 23 Wszystkie projekty, które mogą mieć znaczący wpływ na obszar Natura 2000²⁰, obszar chroniony²¹ i/lub kluczowy obszar różnorodności biologicznej²² podlegają ocenie zgodnie z dyrektywą siedliskową UE (tj. odpowiedniej ocenie²³, która pozwoli ocenić wpływ projektu na obszar w świetle celów ochrony tego obszaru, indywidualnie lub w połączeniu z innymi projektami, oraz określić odpowiednie środki mające na celu uniknięcie, zapobieganie i ograniczenie wszelkiego znaczącego wpływu). Ponadto w przypadku projektów zlokalizowanych w krajach kandydujących i potencjalnych krajach kandydujących należy uwzględnić wszelkie ramy czasowe uzgodnione z Unią Europejską w ramach umów dwustronnych i/lub planów działania w celu osiągnięcia zgodności z wyżej wymienionymi dyrektywami.
- 24 W przypadku wszystkich projektów podlegających odpowiedniej ocenie, koncentrującej się na gatunkach i/lub siedliskach, dla których zaproponowano lub wyznaczono obszary Natura 2000, promotor przedstawia EBI na żądanie dowody potwierdzające:
- wyniku etapu wstępnej oceny („przesiewowej”), który uzasadnia, dlaczego projekt prawdopodobnie nie będzie miał znaczącego wpływu na dany obszar, a zatem odpowiednia ocena nie została uznana za konieczną; lub
 - odpowiedniej oceny; oraz
 - środków kompensacyjnych²⁴ mających na celu zrównoważenie pozostałych negatywnych skutków projektu, harmonogramu ich wdrożenia oraz informacji przekazanych Komisji Europejskiej, w stosownych przypadkach.
- 25 W przypadku gdy odpowiednia ocena jest przeprowadzana w ramach procesu OOS lub równoległe z nim, promotor zapewnia, aby informacje dotyczące odpowiedniej oceny i jej wnioski były wyraźnie rozróżnialne i możliwe do zidentyfikowania w raporcie OOS.
- 26 Ocena odpowiednia określona w pkt 23 musi wykazać, że nie ma ona znaczącego wpływu na osiągnięcie lub utrzymanie dobrego stanu ekologicznego i chemicznego zgodnie z ramową dyrektywą wodną²⁵ lub na osiągnięcie dobrego stanu środowiska zgodnie z ramową dyrektywą w sprawie strategii morskiej²⁶, gdy jest oceniana w skali odpowiedniej dla tych dyrektyw.

²⁰ obszarów Natura 2000 to obszary wyznaczone dla typów siedlisk i gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, wymienionych w załącznikach I i II do dyrektywy siedliskowej, oraz obszary sklasyfikowane zgodnie z dyrektywą 2009/147/WE w sprawie ochrony dzikiego ptactwa (dyrektywa ptasia). Obszary, które zostały zgłoszone do ochrony przez właściwy organ i w odniesieniu do których trwa proces przyjmowania, należy traktować jako obszary wyznaczone i stosować odpowiednią ocenę (kandydujące obszary Natura 2000, kandydujące obszary Emerald, kandydujące obszary światowego dziedzictwa naturalnego UNESCO).

²¹ EBI stosuje definicję obszaru chronionego podaną przez Międzynarodową Unię Ochrony Przyrody (IUCN): „wyraźnie określona przestrzeń geograficzna, uznana, przeznaczona i zarządzana za pomocą środków prawnych lub innych skutecznych środków w celu osiągnięcia długoterminowej ochrony przyrody wraz z powiązanymi usługami ekosystemowymi i wartościami kulturowymi”. Obejmuje to obszary chronione w ramach sieci Natura 2000 (w tym specjalne obszary ochrony i specjalne obszary ochrony), potencjalne obszary Natura 2000, obszary sieci Emerald, obszary Ramsar, obszary światowego dziedzictwa naturalnego UNESCO, rezerwaty biosfery UNESCO, ważne obszary ptasie i różnorodności biologicznej (IBA), obszary Alliance for Zero Extinction (AZE) i inne, jeśli są istotne.

²² Kluczowe obszary różnorodności biologicznej (KBA) to obszary wyznaczone na szczeblu krajowym, które mają istotny wpływ na utrzymanie różnorodności biologicznej w ekosystemach lądowych, słodkowodnych i morskich na całym świecie. Obszary KBA wyznacza się przy użyciu ujednoliconych na szczeblu globalnym kryteriów i progów.

²³ Ocena AA powinna obejmować również obszary wyznaczone na mocy dyrektywy ptasiej: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009L0147&from=EN>.

²⁴ Art. 6 ust. 4 dyrektywy siedliskowej, w przypadku projektów mających negatywny wpływ na integralność obszaru Natura 2000 lub gdy nie można wykluczyć takiego wpływu, a projekty powinny być realizowane z nadzręcznych względów interesu publicznego w przypadku braku alternatywnych rozwiązań.

²⁵ Artykuł 4 ust. 7 dyrektywy 2000/60/WE ustanawiającej ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej (ramowa dyrektywa wodna).

²⁶ Artykuł 14 dyrektywy 2008/56/WE z dnia 17 czerwca 2008 r. ustanawiającej ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki środowiska morskiego (dyrektywa ramowa w sprawie strategii morskiej).

Projekty zlokalizowane w pozostałych częściach świata

- 27 EBI finansuje projekty realizowane na obszarach chronionych lub na obszarach wyznaczonych lub uznanych na szczeblu krajowym lub międzynarodowym jako obszary kandydujące do ochrony różnorodności biologicznej²⁷ wyłącznie wtedy, gdy promotor jest w stanie wykazać, że proponowana inwestycja na danym obszarze jest zgodna z prawem, a projekt jest zgodny z uznanym planem zarządzania chronionym lub wyznaczonym obszarem ochrony. W przypadku braku uznanego planu projekt powinien być zgodny z realizacją odpowiednich celów ochrony, na podstawie których wyznaczono dany obszar.
- 28 Organizator konsultuje się, w stosownych przypadkach, z odpowiednimi organami zarządzającymi obszarem chronionym, społecznościami lokalnymi i innymi zainteresowanymi stronami w sprawie proponowanego projektu zgodnie z normą 2.
- 29 Promotor powinien dążyć do wdrożenia dodatkowych programów, w stosownych przypadkach, w celu promowania i wzmacniania celów ochrony oraz skutecznego zarządzania obszarem chronionym.

Inwazyjne gatunki obce²⁸

- 30 Promotor uwzględnia ryzyko związane z przypadkowym lub celowym wprowadzeniem inwazyjnych gatunków obcych w całym cyklu życia projektu i bierze to ryzyko pod uwagę przy ocenie wpływu na różnorodność biologiczną i ekosystemy oraz w planie zarządzania różnorodnością biologiczną.
- 31 Promotor powinien ocenić ryzyko przypadkowego przeniesienia i uwolnienia gatunków obcych wraz z potencjalnym wpływem na lokalną różnorodność biologiczną, ekosystemy i związane z nimi usługi.
- 32 Celowe wprowadzenie gatunków obcych na obszary, na których normalnie nie występują, może odbywać się wyłącznie zgodnie z międzynarodowymi, unijnymi i/lub krajowymi ramami regulacyjnymi. Gatunki uznane za inwazyjne nie mogą być wprowadzane w żadnych okolicznościach.
- 33 Promotor określa środki łagodzące, które kontrolują lub próbują kontrolować rozprzestrzenianie się gatunków inwazyjnych na obszarach, na których obecnie nie występują. Na obszarach, nad którymi promotor sprawuje kontrolę zarządczą, należy wdrożyć środki mające na celu ograniczenie rozprzestrzeniania się gatunków inwazyjnych lub, jeśli to możliwe, ich wyeliminowanie.

Ocena usług ekosystemowych

- 34 Identyfikacja oddziaływań i zagrożeń projektu, które mają wpływ na usługi ekosystemowe, w ramach procesu OOŚ/ESIA opisanego w normie 1, powinna być przeprowadzona przez promotora we współpracy z odpowiednimi zainteresowanymi stronami oraz społecznościami lokalnymi i ludnością tubylczą, które są zależne od tych usług. W miarę możliwości należy przyjąć podejście uwzględniające kwestie płci, uznając, że mężczyźni i kobiety mogą przypisywać ekosystemom różne wartości i czerpać z nich różne korzyści. Tam, gdzie jest to praktyczne i wykonalne, w ramach procesu oceny należy uwzględnić analizę poziomu zależności od tych usług. Należy również zidentyfikować usługi ekosystemowe mające kluczowe znaczenie dla wykonalności proponowanego projektu.
- 35 Raport EIA/ESIA powinien uwzględniać stopień, w jakim proponowany projekt wpływa na świadczenie usług ekosystemowych. Powinien on również badać wszelkie skutki dla zdolności kobiet i mężczyzn będących beneficjentami oraz grup rdzennych, mniejszościowych, wykluczonych lub marginalizowanych do korzystania z takich usług w sposób sprawiedliwy, aby uzyskać dostęp do wartości i korzyści, od których są oni zależni. W przypadku wykrycia usług ekosystemowych o istotnym znaczeniu należy ocenić dla każdej usługi:
 - a. stopień wpływu projektu na daną usługę;
 - b. Stopień zależności projektu od danej usługi;

²⁷ Zob. definicja w przepisie 25.

²⁸ Inwazyjne gatunki obce (IAS) to zwierzęta i rośliny, które zostały przypadkowo lub celowo wprowadzone do środowiska naturalnego, w którym normalnie nie występują, co ma poważne negatywne konsekwencje dla nowego środowiska. Zob. wykaz IAS budzących obawy UE w rozporządzeniu (UE) ¹ 1143/2014.

- c. Znaczenie usługi dla społeczności, której dotyczy; oraz
 - d. Stopień kontroli zarządczej promotora nad procesami ekologicznymi wspierającymi usługę.
- 36 W przypadkach, gdy jest to praktyczne i wykonalne, oraz w celu skutecznego zrównoważenia ochrony i zachowania różnorodności biologicznej z potencjałem wykorzystania jej różnych wartości i korzyści gospodarczych, społecznych i kulturowych, promotor powinien przeprowadzić ocenę społeczno-ekonomiczną różnorodności biologicznej i usług ekosystemowych świadczonych przez dany obszar i większy region, w którym jest on zintegrowany, w celu zidentyfikowania zainteresowanych stron będących beneficjentami oraz ilościowego określenia korzyści wynikających z usług ekosystemowych wraz z wyceną pieniężną tych korzyści.

Łańcuchy dostaw

- 37 Promotor powinien zidentyfikować i ocenić wpływ i ryzyko dla różnorodności biologicznej i ekosystemów spowodowane przez jego głównych dostawców w ramach łańcucha dostaw, zgodnie z zasadami określonymi w pkt 39–41 poniżej. Wszelkie środki łagodzące zidentyfikowane w wyniku oceny powinny zapewniać zrównoważone wyniki.
- 38 W przypadku gdy promotor nabywa surowce pochodzące z żywych zasobów naturalnych, takie jak żywność, drewno i włókna, o których wiadomo, że są produkowane w regionach, w których istnieje ryzyko znaczącej konwersji lub degradacji wysokowartościowej różnorodności biologicznej i/lub siedlisk krytycznych, promotor zawiera umowy z przedsiębiorstwami/dostawcami z danego sektora, które przestrzegają uznanych norm lub systemów certyfikacji w zakresie zrównoważonego zarządzania, w stosownych przypadkach.
- 39 W przypadku braku wiarygodnych i uznanych standardów promotor zobowiązuje się do stosowania dobrych międzynarodowych zasad działania, praktyk zarządzania i technologii, uzgodnionych z EBI. Zakupywane mogą być wyłącznie żywe zasoby naturalne pochodzące z legalnych i zrównoważonych źródeł, a ich pozyskiwanie jest monitorowane i dokumentowane w celu zapewnienia, że nie ma ono negatywnego wpływu na podstawowe funkcje ekologiczne siedlisk o wysokiej wartości i/lub siedlisk krytycznych.
- 40 W przypadku towarów innych niż żywe zasoby naturalne promotorzy zajmujący się zakupem, przetwarzaniem lub handlem takimi towarami powinni starać się zidentyfikować ryzyko związane z łańcuchem dostaw w odniesieniu do negatywnego wpływu na wysokowartościową różnorodność biologiczną i/lub siedliska krytyczne oraz ocenić swoje narażenie operacyjne i reputacyjne na takie ryzyko. W sytuacjach, w których zidentyfikowano takie obawy, promotorzy powinni znaleźć rozwiązania pozwalające im zaradzić tym problemom w sposób proporcjonalny do stopnia ich kontroli i wpływu oraz zgodny z wymogami niniejszego standardu.

Zrównoważone zarządzanie i wykorzystanie żywych zasobów naturalnych

- 41 Odnawialne zasoby naturalne powinny być zarządzane w sposób zrównoważony. Zrównoważone zarządzanie zasobami oznacza zarządzanie wykorzystaniem, rozwojem i ochroną zasobów w sposób lub w tempie, które umożliwia ludziom i społecznościom, w tym ludom tubylczym, zapewnienie sobie obecnego dobrobytu społecznego, gospodarczego i kulturowego, przy jednoczesnym zachowaniu potencjału tych zasobów w celu zaspokojenia uzasadnionych, przewidywalnych potrzeb przyszłych pokoleń.
- 42 Promotor zarządza żywymi zasobami naturalnymi w sposób zrównoważony, stosując dobre praktyki zarządzania i praktyki branżowe oraz dostępne techniki. Promotor i EBI uzgadniają normy, które mają być stosowane, jeżeli taka produkcja podstawowa jest uregulowana w normach, systemach certyfikacji i/lub akredytacji, które są uznawane na szczeblu globalnym, krajowym lub regionalnym. Promotor wdraża zrównoważone praktyki zarządzania zgodnie z uzgodnioną normą, co potwierdza niezależna weryfikacja lub certyfikacja.
- 43 W przypadku gdy istnieją odpowiednie i wiarygodne normy, ale promotor nie uzyskał jeszcze niezależnej weryfikacji lub certyfikacji takich norm, promotor przeprowadza wstępną ocenę zgodności z obowiązującymi normami i podejmuje działania w celu uzyskania takiej weryfikacji lub certyfikacji w uzgodnionym, rozsądnym terminie. W przypadku braku takich norm dla danego zasobu naturalnego promotor stosuje międzynarodowe dobre praktyki.

Standard 5 – Zmiany klimatu

Wprowadzenie

- 1 Niniejszy standard uznaje znaczenie i pilność przeciwdziałania zmianom klimatu, które stanowią poważne zagrożenie globalne i są wspólnym problemem ludzkości, ponieważ rosnące temperatury powodują coraz poważniejsze, powszechne i nieodwracalne negatywne skutki dla ludzi, działalności gospodarczej, ekosystemów i zdolności regeneracyjnych planety.
- 2 Niniejszy standard uznaje ponadto rolę finansów we wspieraniu rozwoju niskoemisyjnego i odpornego na zmiany klimatu, tj. w (i) przeciwdziałaniu zmianom klimatu poprzez redukcję emisji gazów cieplarnianych (GHG); oraz (ii) budowaniu odporności i zdolności adaptacyjnych ludzi, przyrody i aktywów w celu radzenia sobie z obecnymi i przyszłymi skutkami zmian klimatu.

Cele

- 3 Niniejszy standard określa obowiązki promotorów w zakresie łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich⁽¹⁾; a tym samym w zakresie przeciwdziałania zmianom klimatu, co opisano bardziej szczegółowo poniżej.
- 4 Niniejszy standard promuje dostosowanie projektów wspieranych przez EBI do celów i zasad: (i) porozumienia paryskiego² oraz (ii) planu działania na rzecz zrównoważonego finansowania³. Odbywa się to poprzez określenie, że kwestie związane z łagodzeniem zmiany klimatu i przystosowaniem się do niej muszą być wyraźnie uwzględnione i włączone przez promotorów w proces podejmowania decyzji dotyczących projektów wspieranych przez EBI, zgodnie z podejściami określonymi w planie działania Grupy EBI na rzecz klimatu⁴ oraz strategii klimatycznej EBI⁵.

Zakres

- 5 Niniejszy standard ma zastosowanie do wszystkich operacji, a konkretne wymagania, które należy uwzględnić, są określane podczas procesu oceny oddziaływania na środowisko/oceny oddziaływania na środowisko i społeczeństwo (EIA/ESIA) (zgodnie z opisem w standardzie 1) oraz podczas oceny EBI, w oparciu o charakter i zakres projektu.
- 6 Niniejszy standard określa obowiązki promotora w zakresie oceny, zarządzania i monitorowania związanych z projektem (i) emisji gazów cieplarnianych i ryzyka związanego z transformacją klimatyczną⁶ oraz (ii) fizycznego ryzyka klimatycznego⁷. W szczególności obowiązki promotora obejmują:
 - ocenę emisji gazów cieplarnianych na poziomie projektu oraz zgodność projektu ze ścieżkami ograniczającymi globalne ocieplenie do 1,5°C powyżej poziomu sprzed epoki przemysłowej oraz opcjami ograniczającymi ryzyko związane z transformacją;

¹ Łagodzenie zmian klimatu odnosi się do działań podejmowanych przez człowieka w celu ograniczenia emisji lub zwiększenia pochłaniania gazów cieplarnianych. Należy pamiętać, że obejmuje to opcje usuwania dwutlenku węgla (CDR) (słownik IPCC dostępny pod adresem: https://www.ipcc.ch/site/assets/uploads/2018/11/sr15_glossary.pdf).

Adaptacja do zmian klimatu odnosi się do dostosowań struktur i praktyk w celu ograniczenia potencjalnych szkód lub czerpania korzyści z możliwości wynikających ze zmian klimatu. Opiera się ono na zrozumieniu, że cechy klimatu z przeszłości nie mają już znaczenia dla przyszłości, a zatem konieczne są dostosowania, aby społeczeństwa, gospodarki lub ekosystemy mogły nadal funkcjonować w przyszłości.

² Przyjęta w dniu 12 grudnia 2015 r. podczas 21. sesji Konferencji Stron Ramowej konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu (COP 21) w Paryżu. https://unfccc.int/sites/default/files/english_paris_agreement.pdf.

³ Komunikat Komisji, Plan działania: Finansowanie zrównoważonego wzrostu (COM/2018/97 final) oraz późniejsze przepisy wykonawcze, w szczególności rozporządzenie 2020/852 w sprawie ustanowienia ram mających na celu ułatwienie zrównoważonych inwestycji („rozporządzenie w sprawie taksonomii”) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32020R0852>.

⁴ Przyjęta w dniu 11 listopada 2020 r. przez Radę Dyrektorów EBI. <https://www.eib.org/en/publications/the-eib-group-climate-bank-roadmap>.

⁵ Aktualizacja przyjęta w dniu 11 listopada 2020 r. przez Radę Dyrektorów EBI. <https://www.eib.org/en/publications/eib-climate-strategy>.

⁶ Ryzyko związane z transformacją klimatyczną to ryzyko spowodowane procesem przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną. Proces ten może wiązać się z daleko idącymi zmianami politycznymi, prawnymi, technologicznymi i rynkowymi, mającymi na celu sprostanie wymogom w zakresie łagodzenia skutków zmian klimatycznych i dostosowania się do nich. W zależności od charakteru, tempa i zakresu tych zmian ryzyko związane z transformacją może stanowić dla organizacji zagrożenie finansowe i reputacyjne o różnym stopniu nasilenia. (<https://www.tcfhub.org/Downloads/pdfs/E06%20-%20Climate%20related%20risks%20and%20opportunities.pdf>). Ryzyko związane z transformacją może również zagrażać świadczeniu usług dla ogółu społeczeństwa i społeczności lokalnych.

⁷ Fizyczne ryzyko klimatyczne wynika zarówno z chronicznych lub powolnych zagrożeń związanych z klimatem (takich jak wzrost średniej temperatury i podnoszenie się poziomu mórz), jak i szybkich lub ostrych zagrożeń związanych z klimatem (takich jak ekstremalne opady deszczu, fale sztormowe, powódzie i fale upałów).

- Ocena odporności projektu na fizyczne zagrożenia klimatyczne, jego zgodności z ścieżkami rozwoju odpornymi na zmiany klimatu⁸ oraz opcji ograniczenia fizycznych zagrożeń klimatycznych dla projektu, jego otoczenia naturalnego oraz osób, które mogą być nim dotknięte.

Wymagania ogólne

- 7 Wszystkie projekty zlokalizowane w krajach UE, EFTA, krajach kandydujących i potencjalnych krajach kandydujących muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami krajowymi i unijnymi w zakresie ochrony środowiska i klimatu. Wszystkie projekty muszą również wspierać realizację odpowiednich celów w zakresie łagodzenia zmiany klimatu i przystosowania się do niej lub być zgodne z osiągnięciem ścieżek redukcji emisji lub odporności, zgodnie z odpowiednimi przepisami międzynarodowymi, unijnymi i krajowymi wdrażającymi porozumienie paryskie, a także wszelkimi innymi umowami międzynarodowymi dotyczącymi walki ze zmianą klimatu. Jasne punkty odniesienia obejmują między innymi europejski zielony ład⁹, europejskie prawo klimatyczne¹⁰, krajowe plany energetyczno-klimatyczne (NECP) oraz krajowe plany adaptacyjne. W przypadku projektów zlokalizowanych w krajach kandydujących i potencjalnych krajach kandydujących promotor uwzględnia wszelkie terminy osiągnięcia zgodności z konkretnymi przepisami UE dotyczącymi klimatu, uzgodnione z Unią Europejską w ramach umów dwustronnych lub programów działania.
- 8 Wszystkie projekty zlokalizowane w pozostałych częściach świata muszą być zgodne z obowiązującym prawem krajowym i niniejszą normą, która odzwierciedla podstawowe zasady i istotne elementy proceduralne określone w przepisach UE, które EBI uznaje za istotne dla łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich. Wszystkie projekty muszą być również zgodne z realizacją obowiązujących celów w zakresie łagodzenia zmiany klimatu i przystosowania się do niej lub zgodne z osiągnięciem ścieżek redukcji emisji lub odporności, zgodnie z odpowiednim prawem krajowym wdrażającym porozumienie paryskie, a także wszelkimi innymi umowami międzynarodowymi dotyczącymi walki ze zmianą klimatu. Jasnymi punktami odniesienia są porozumienie paryskie i zbiór zasad dotyczących jego wdrażania, krajowe wkłady¹¹ oraz krajowe instrumenty służące do przekazywania informacji na temat przystosowania się do zmian klimatu zgodnie z art. 7 porozumienia paryskiego (NDC, komunikat krajowy, krajowy plan przystosowania się), a także krajowe strategie łagodzenia zmiany klimatu i przystosowania się do niej lub powiązane strategie długoterminowe¹².
- 9 Wszystkie projekty muszą być zgodne z ramami dostosowania EBI określonymi w planie działania Grupy EBI na rzecz klimatu (CBR), w tym zapewniać zgodność z zasadą „niepowodowania znaczącej szkody” w odniesieniu do celów łagodzenia zmiany klimatu lub przystosowania się do niej, zgodnie z definicją zawartą w rozporządzeniu UE w sprawie taksonomii¹³.
- 10 Promotor przekazuje EBI informacje określające wpływ projektu na emisje gazów cieplarnianych i jego podatność na fizyczne ryzyko związane ze zmianami klimatu, a także jego zgodność z odpowiednimi ścieżkami niskoemisyjnymi i odpornymi na zmiany klimatu.
- 11 Zakres wymogów sprawozdawczych promotora dotyczących fizycznych i przejściowych zagrożeń i skutków zmian klimatu powinien być proporcjonalny do zidentyfikowanych zagrożeń i potencjalnych skutków.¹⁴

⁸ Ścieżki rozwoju odporne na zmiany klimatu odnoszą się do trajektorii, które wzmacniają zrównoważony rozwój i wysiłki na rzecz eliminacji ubóstwa i zmniejszenia nierówności, jednocześnie promując sprawiedliwe i wieloskalowe dostosowanie do zmieniającego się klimatu i odporność na niego (słownik IPCC dostępny pod adresem: https://www.ipcc.ch/site/assets/uploads/2018/11/sr15_glossary.pdf).

⁹ Komunikat Komisji „Europejski Zielony Ład” (COM/2019/640 final) oraz kolejne polityki wspierające https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en

¹⁰ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1119 z dnia 30 czerwca 2021 r. ustanawiające ramy dla osiągnięcia neutralności klimatycznej i zmieniające rozporządzenia (WE) nr 401/2009 i (UE) 2018/1999 („europejskie prawo klimatyczne”) EUR-Lex – 32021R1119 - EN - EUR-Lex (europa.eu)

¹¹ Krajowy wkład to termin używany w art. 3 i 4 porozumienia paryskiego w odniesieniu do oficjalnego dokumentu, w którym każde państwo będące stroną porozumienia informuje o swoich działaniach na rzecz globalnej odpowiedzi na zmianę klimatu i zobowiązuje się do ich podjęcia. Dokument ten zawiera zobowiązania dotyczące łagodzenia zmiany klimatu określone zgodnie z art. 4 oraz, ostatecznie, cele, polityki i środki w zakresie przystosowania się do zmiany klimatu określone zgodnie z art. 7.

¹² Krajowy wkład to termin używany w Ramowej konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu (UNFCCC) w odniesieniu do oświadczenia, w którym państwo, które przystąpiło do porozumienia paryskiego, przedstawia swoje plany dotyczące ograniczenia emisji netto gazów cieplarnianych.

¹³ Szczegółowe informacje można znaleźć na przykład w rozdziale 4 CBR oraz w załącznikach 2 i 3. Kryteria zgodności z porozumieniem paryskim określone w planie działania EBI na rzecz klimatu mogą w niektórych przypadkach być bardziej rygorystyczne niż kryteria „niepowodowania znaczącej szkody” dla klimatu określone w taksonomii.

¹⁴ Zgodnie z normą 1.

- 12 Promotor zgłasza EBI wszelkie zmiany, które mają miejsce w fazie realizacji projektu i które mogą prowadzić do znacząco odmiennych ryzyk transformacji, w tym rocznych emisji gazów cieplarnianych, lub ryzyk fizycznych dla projektu oraz dla ludzi, przyrody i aktywów, w porównaniu z tymi zgłoszonymi EBI i ocenionymi ex ante.
- 13 Stosując standard 5, promotor uwzględnia istotne aspekty środowiskowe i społeczne, w tym związane z płcią, zgodnie z wymogami określonymi w innych standardach EBI, w szczególności w standardzie 2 „Zaangażowanie zainteresowanych stron”, standardzie 7 „Grupy szczególnie wrażliwe, ludy tubylcze i płeć” oraz standardzie 10 „Dziedzictwo kulturowe”.
- 14 Podczas gdy poprzednie akapity odnoszą się do obowiązków promotora w odniesieniu do projektów, obowiązki związane z dostosowaniem szerszych działań kontrahentów EBI do porozumienia paryskiego są określone w ramach EBI dotyczących dostosowania kontrahentów do porozumienia paryskiego¹⁵.

Wymogi szczegółowe¹⁶

Ocena i minimalizacja emisji gazów cieplarnianych

- 15 Promotor dostarczy EBI wszystkie istotne informacje dotyczące charakteru i skali emisji gazów cieplarnianych i/lub sekwestracji w ramach projektu, zgodnie z wymogami EBI, aby umożliwić mu przeprowadzenie oceny zgodnie z metodologią EBI¹⁷ oraz w celu określenia zgodności projektu z planem działania grupy EBI na rzecz klimatu (CBR), w tym zgodności z zasadą „niepowodowania znaczącej szkody” dla celów łagodzenia zmiany klimatu, określoną w rozporządzeniu UE w sprawie taksonomii.
- 16 Promotor wykazuje na żądanie, że należyte uwzględniono alternatywne rozwiązania mające na celu zminimalizowanie emisji gazów cieplarnianych związanych z projektem. Środki te mogą obejmować między innymi: stosowanie najlepszych dostępnych technik (BAT) i/lub wszelkich nowych technik¹⁸, efektywność energetyczną, efektywność wykorzystania zasobów, stosowanie mniej emisyjnych lub odnawialnych źródeł energii lub ograniczenie emisji ulotnych.

Ocena fizycznego ryzyka klimatycznego i jego minimalizacja

- 17 Promotor przekazuje EBI wszystkie istotne informacje dotyczące fizycznego ryzyka klimatycznego związanego z projektem, zgodnie z wymogami EBI, w celu określenia zgodności projektu z planem działania EBI na rzecz klimatu (CBR), w tym zgodności z zasadą „niepowodowania znaczącej szkody” w odniesieniu do celów adaptacji do zmiany klimatu, określonych w rozporządzeniu UE w sprawie taksonomii.
- 18 W przypadku gdy EBI uzna, że projekt jest narażony na fizyczne zagrożenia klimatyczne, promotor przeprowadza ocenę ryzyka klimatycznego i podatności na zagrożenia klimatyczne (CRVA) zgodnie z podejściem przyjętym przez EBI¹⁹ i innymi odpowiednimi standardami EBI. Ocena CRVA powinna (i) ocenić, w jaki sposób zmiany klimatu mogą wpłynąć na projekt i system, w którym projekt jest realizowany, w tym na środowisko naturalne i osoby, które mogą zostać dotknięte zmianami, oraz (ii) określić odpowiednie środki dostosowawcze w celu zmniejszenia ryzyka związanego ze zmianami klimatu dla projektu i systemu, w którym jest on realizowany.
- 19 Zakres zarówno CRVA, jak i informacji, które promotor powinien przekazać EBI (w tym między innymi zakres, identyfikacja ryzyka, planowanie dostosowania, monitorowanie,

¹⁵https://www.eib.org/attachments/publications/the_eib_group_path_framework_en.pdf.

¹⁶ Szczegółowe wymagania mają zastosowanie do wszystkich projektów, niezależnie od ich lokalizacji, chyba że określono inaczej.

¹⁷ W przypadku przekroczenia określonego progu EBI regularnie sporządza sprawozdania dotyczące emisji gazów cieplarnianych – bezwzględnych i względnych – w ramach projektu, zgodnie z publicznie dostępną metodologią oceny śladu węglowego projektu, zatytułowaną „Metodologie oceny emisji gazów cieplarnianych w ramach projektu i zmian emisji”. <https://www.eib.org/en/about/cr/footprint-methodologies.htm>.

¹⁸ Zgodnie z definicją zawartą w standardzie 3.

¹⁹ Podejście EBI do przeprowadzania CRVA opiera się na metodologii opracowanej przez europejską grupę roboczą instytucji finansowych ds. adaptacji do zmian klimatu (https://eiconadapt.eu/sites/default/files/201611/EUFIWACC_Adaptation_Note_Version_1.0_ENGLISH_FINAL_20160601%5B1%5D.pdf) i jest regularnie weryfikowane w celu uwzględnienia nowych osiągnięć w tej dziedzinie.

Zaangażowanie władz i zainteresowanych stron zgodnie z normą 2) powinno być proporcjonalne do charakterystyki projektu, w szczególności jego złożoności oraz dostępności danych i informacji dotyczących klimatu.

Aspekty analizy ekonomicznej związane z klimatem

20 Na żądanie promotor przekazuje EBI informacje dotyczące klimatu, które są istotne dla oceny ekonomicznej projektu²⁰. Mogą one obejmować:

- Aspekty łagodzenia zmian klimatu: (i) ilość gazów cieplarnianych emitowanych w danym okresie, z uwzględnieniem projektu i bez niego; oraz (ii) wartość jednostkowa i podstawy koncepcyjne kosztów emisji dwutlenku węgla;
- Aspekty związane z przystosowaniem się do zmian klimatu: (i) zmiana narażenia na fizyczne ryzyko klimatyczne w danym okresie, z uwzględnieniem środków przystosowawczych projektu i bez nich; oraz (ii) ekonomiczna wycena tej zmiany ryzyka;
- W przypadku projektów motywowanych przede wszystkim względami klimatycznymi, o ile jest to praktyczne i wykonalne, analiza ekonomiczna powinna obejmować ocenę wpływu projektu związanego z klimatem na różne grupy społeczne, ze szczególnym uwzględnieniem grup szczególnie wrażliwych²¹.

Inne wymagania

21 W przypadku wszystkich projektów (zlokalizowanych w UE, EFTA, krajach kandydujących i potencjalnych krajach kandydujących) wymienionych w załączniku I do dyrektywy EIA (ocena oddziaływania na środowisko)²² oraz w odniesieniu do projektów wymienionych w załączniku II, w przypadku których właściwe organy uznały, że wymagana jest ocena oddziaływania na środowisko, promotor zapewnia, aby informacje istotne dla oceny łagodzenia zmiany klimatu i przystosowania się do niej oraz wnioski z tej oceny były wyraźnie rozróżnialne i możliwe do zidentyfikowania w raporcie z oceny oddziaływania na środowisko.

²⁰ Zob. rozdział 4 przewodnika EBI dotyczącego oceny ekonomicznej projektów inwestycyjnych. <https://www.eib.org/en/publications/economic-appraisal-of-investment-projects>

²¹ Zob. również pkt 15–16 standardu 7 dotyczącego grup szczególnie wrażliwych, ludności tubylczej i kwestii poci.

²² Dyrektywa 2014/52/UE zmieniająca dyrektywę 2011/92/UE w sprawie oceny skutków wywieranych przez niektóre przedsięwzięcia publiczne i prywatne na środowisko (dyrektywa EIA), omówiona bardziej szczegółowo w standardzie 1: Oddziaływanie na środowisko i społeczeństwo oraz związane z tym ryzyko.

Standard 6 – Przymusowe przesiedlenia

Wprowadzenie

- 1 Przymusowe przesiedlenie odnosi się do wysiedlenia, które jest bezpośrednim skutkiem nabycia gruntów związanych z projektem¹ lub ograniczenia użytkowania gruntów. Obejmuje to: (a) przemieszczenie fizyczne (tj. fizyczną relokację, utratę miejsca zamieszkania lub utratę schronienia); i/lub (b) przemieszczenie ekonomiczne (tj. utratę aktywów lub dostępu do aktywów, co prowadzi do utraty źródeł dochodu lub środków utrzymania²). Przesiedlenie jest przymusowe, gdy osoby lub społeczności, których dotyczy, nie mają prawa odmówić takiego przemieszczenia.
- 2 Przymusowe przesiedlenie może mieć poważny negatywny wpływ na dobrobyt ekonomiczny, społeczny i kulturowy osób uprawnionych (osób dotkniętych przesiedleniem i społeczności przyjmujących). Źródła dochodów mogą zostać utracone tymczasowo lub na stałe, osoby mogą zostać przeniesione do środowisk, w których ich umiejętności mogą być mniej przydatne, a odszkodowanie może nie być wystarczające, aby zapobiec długotrwałym trudnościom lub niekorzystnej sytuacji.
- 3 W związku z tym należy przede wszystkim dążyć do uniknięcia przymusowych przesiedleń. W przypadku gdy nie da się ich uniknąć, należy je ograniczyć do minimum i wdrożyć odpowiednie środki w celu złagodzenia negatywnego wpływu na osoby uprawnione, tak aby poprawić lub przynajmniej przywrócić ich warunki społeczno-ekonomiczne i kulturowe. Zarządzanie przymusowymi przesiedleniami powinno opierać się na konsultacjach z osobami, których dotyczą, oraz na ujawnianiu informacji opinii publicznej.

Cele

- 4 Niniejsza norma określa obowiązki promotora w zakresie zarządzania ryzykiem i skutkami przymusowego przesiedlenia. Cele normy są następujące:
 - a. Unikanie lub, w przypadku gdy jest to nieuniknione, minimalizowanie przymusowych przesiedleń poprzez poszukiwanie alternatywnych projektów, rozwiązań projektowych i lokalizacji;
 - b. Unikanie przymusowych eksmisji;
 - c. Poprawa warunków życia i/lub poziomu życia osób przesiedlonych lub przynajmniej przywrócenie ich do poziomu sprzed realizacji projektu;
 - d. Poprawa warunków życia osób przesiedlonych z ubogich i innych wrażliwych grup społecznych do poziomu co najmniej minimalnych standardów życia poprzez promowanie odpowiednich warunków mieszkaniowych³ i bezpieczeństwa praw do lokalu⁴;
 - e. Łagodzenie skutków społecznych i gospodarczych nieuniknionego przymusowego przesiedlenia poprzez: (i) zapewnienie terminowego odszkodowania za utratę majątku w pełnej wysokości kosztów odtworzenia; (ii) zapewnienie, że przesiedlenie jest projektowane, planowane i realizowane przy odpowiednim ujawnieniu informacji osobom, których dotyczy, oraz przy ich konsultacji i świadomym udziale; (iii) zapewnienie osobom przesiedlonym dostępu do mechanizmów rozpatrywania skarg; oraz (iv) stworzenie możliwości rozwoju umożliwiających osobom przesiedlonym czerpanie bezpośrednich korzyści z projektu, w zależności od charakteru projektu.

¹ Nabycie gruntu odnosi się do wszystkich metod pozyskiwania gruntów na potrzeby projektu, które mogą obejmować bezpośredni zakup, wywłaszczenie gruntów i aktywów oraz nabycie tymczasowych lub stałych praw dostępu, takich jak służebności, prawa przejazdu oraz ustanowienie ograniczeń dostępu do obszarów chronionych i innych.

² Środki utrzymania odnoszą się do pełnego zakresu środków, które osoby, rodziny i społeczności wykorzystują w celu zapewnienia sobie warunków życia, takich jak mieszkanie, żywność, odzież i inne.

³ Odpowiednie warunki mieszkaniowe są podstawowym elementem prawa do odpowiedniego standardu życia. Kryteria określające i zapewniające odpowiedni standard mieszkaniowy są następujące: adekwatność, dostępność, przystępność cenowa, warunki mieszkaniowe, odpowiedniość kulturowa, odpowiednia lokalizacja, bezpieczeństwo posiadania oraz dostęp do niezbędnej infrastruktury i usług.

⁴ W kontekście przymusowego przesiedlenia termin „bezpieczeństwo posiadania” odnosi się do ochrony osób przesiedlonych przed eksmisją z nowych miejsc przesiedlenia poprzez zapewnienie im odpowiednich pod względem kulturowym i społecznym praw do posiadania.

Zakres

- 5 Niniejsza norma ma zastosowanie do konkretnego projektu, jeżeli jego znaczenie zostanie określone podczas procesu oceny oddziaływania na środowisko/oceny oddziaływania na środowisko i społeczeństwo (EIA/ESIA) (zgodnie z normą 1), a w szczególności do wszystkich projektów finansowanych przez EBI⁵, które prowadzą do trwałego lub tymczasowego przymusowego przesiedlenia wynikającego z:
 - a. nabycia lub ograniczenia praw do gruntów lub praw do użytkowania gruntów w drodze wywłaszczenia lub innych procedur przymusowych⁶ zgodnie z prawem krajowym;
 - b. nabycia lub ograniczenia praw do gruntów lub praw do użytkowania gruntów w drodze negocjowanych ugód, jeżeli w przypadku niepowodzenia negocjacji można wsząć procedurę wywłaszczenia lub inną procedurę przymusową;
 - c. ograniczeń⁷ w użytkowaniu gruntów, które powodują utratę dostępu do gruntów, dóbr materialnych, dóbr kultury lub zasobów naturalnych.
- 6 Niniejsza norma ma również zastosowanie do wysiedleń osób nieposiadających formalnych, tradycyjnych lub uznanych praw użytkowania, które zajmowały lub użytkowały grunty przed datą graniczną⁸.
- 7 Niniejszy standard ma również zastosowanie do wszelkich działań związanych z przesiedleniami, które są już w toku lub zostały zakończone przed złożeniem przez promotora wniosku o finansowanie do EBI, jeżeli działania te zostały przeprowadzone w ramach przygotowań do projektu lub w oczekiwaniu na jego realizację.
- 8 Niniejsza norma nie ma zastosowania do przesiedleń wynikających z dobrowolnych transakcji dotyczących gruntów, przeprowadzonych w sposób uczciwy, odpowiedzialny, skuteczny i przejrzysty, bez stosowania przymusu, zastraszania, oszustwa i/lub nadużyć. Dobrowolna transakcja dotycząca gruntów odnosi się do transakcji rynkowej, w której: (i) nabywca nie może uciekać się do wywłaszczenia lub innych procedur przymusowych w przypadku niepowodzenia negocjacji; oraz (ii) nie dochodzi do wysiedlenia osób innych niż sprzedający, które zajmują, użytkują lub roszczą sobie prawa do gruntu.
- 9 Niniejszy standard nie ma zastosowania do wpływu na dochody lub źródła utrzymania, które nie są bezpośrednim skutkiem nabycia gruntów lub ograniczeń w użytkowaniu gruntów nałożonych przez projekt. Wpływ taki należy oceniać w ramach procesu EIA/ESIA określonego w standardzie 1.
- 10 Niniejszy standard nie ma zastosowania do wysiedleń, które są bezpośrednim skutkiem klęski żywiołowej, konfliktu zbrojnego, przestępstwa lub przemocy.
- 11 W przypadkach, gdy projekt finansowany przez EBI prowadzi do wysiedlenia osad uchodźców i/lub osób wewnętrznie przesiedlonych, proces przymusowego przesiedlenia należy dostosować do wytycznych dotyczących przesiedleń wewnętrznych⁹.

Wymogi ogólne

- 12 Wszystkie projekty realizowane w krajach UE i EFTA muszą być zgodne z obowiązującym prawem krajowym i unijnym, wszelkimi zobowiązaniami wynikającymi z obowiązujących międzynarodowych instrumentów dotyczących praw człowieka, których stroną jest kraj przyjmujący, a także wszelkimi zobowiązaniami wynikającymi z odpowiedniego orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka.
- 13 W przypadku projektów wymagających przesiedlenia osób, takich jak mieszkańcy slumsów lub squattersi, którzy zajmują grunty lub nieruchomości bez formalnego tytułu własności, promotor powinien przygotować i wdrożyć plan zgodny z niniejszą normą.

⁵ Oraz związane z nim prace/obiekty pomocnicze/powiązane, zgodnie z definicją zawartą w normie 1.

⁶ Procedura przymusowa odnosi się do procesu, w ramach którego promotor jest uprawniony do przejęcia nieruchomości niezbędnej do realizacji projektu i należyce wyznaczonej jako taka, mimo że mogą istnieć nierozstrzygnięte skargi i/lub oczekujące na rozstrzygnięcie wyroki sądowe dotyczące przymusowego nabycia lub wyceny takiego majątku.

⁷ Może to obejmować sytuacje, w których w związku z projektem ustanawia się prawnie wyznaczone obszary chronione, lasy, obszary różnorodności biologicznej lub strefy buforowe.

⁸ Termin graniczny ustala się przede wszystkim w celu określenia, kim są osoby potencjalnie poszkodowane (PAP) i jakie są ich uprawnienia. Zazwyczaj odpowiada on dacie spisu powszechnego i inwentaryzacji majątku.

⁹ Dostępne pod adresem: <https://www.ohchr.org/EN/Issues/IDPersons/Pages/Standards.aspx> [dostęp: 4 marca 2021 r.].

- 14 Promotor uzupełnia swoją ocenę i działania wszelkimi dodatkowymi działaniami wskazanymi i/lub uznanymi za niezbędne przez EBI, zgodnie z postanowieniami wymienionymi w niniejszym standardzie.
- 15 W przypadku projektów we wszystkich innych krajach, w tym w krajach kandydujących i potencjalnych krajach kandydujących, promotor powinien przestrzegać wszystkich wymogów określonych w niniejszym standardzie, który odzwierciedla podstawowe zasady i istotne elementy proceduralne określone w przepisach UE, które EBI uznaje za istotne dla przymusowych przesiedleń, a także wypełniać wszelkie obowiązki wynikające z obowiązujących przepisów krajowych i międzynarodowych instrumentów dotyczących praw człowieka.

Wymogi szczególne

Projekt

- 16 Promotor powinien rozważyć i udokumentować wykonalne alternatywne projekty, projekty i/lub lokalizacje, aby uniknąć i/lub zminimalizować fizyczne i/lub ekonomiczne przesiedlenia.
- 17 Promotor ogranicza wielkość stref buforowych lub pasów drogowych (takich jak rezerwy drogowe lub kolejowe) w celu uniknięcia lub zminimalizowania przesiedleń, biorąc pod uwagę bezpieczeństwo użytkowania lub zamieszkania przez ludzi.

Kryteria kwalifikowalności

- 18 Wszystkie osoby przesiedlone lub osoby dotknięte projektem (PAP)¹⁰ kwalifikują się do określonych rodzajów środków łagodzących. Można je podzielić na następujące kategorie:
 - a. osoby posiadające formalne prawa do gruntów lub aktywów (w tym prawa zwyczajowe i tradycyjne uznane w prawie krajowym);
 - b. osoby, które nie mają formalnych praw do gruntów i/lub aktywów, ale mają roszczenia do gruntów lub aktywów, które są uznawane lub mogą być uznane na mocy prawa krajowego lub praw zwyczajowych i tradycyjnych;
 - c. osoby, które zajmują/używają gruntów i/lub aktywów, ale nie mają uznanych praw lub roszczeń do nich.

Spis ludności, podstawowe dane społeczno-ekonomiczne i data graniczna

- 19 Promotor przeprowadzi spis ludności oraz badanie socjoekonomiczne w celu zidentyfikowania wszystkich osób fizycznie lub ekonomicznie wysiedlonych, które kwalifikują się do odszkodowania i/lub pomocy.
- 20 Spis ludności obejmie całą populację osób dotkniętych projektem i będzie zawierał wykaz wszystkich strat (aktywów, działalności gospodarczej, dostępu do zasobów naturalnych lub kulturowych lub usług itp.). Spis ludności obejmie sezonowych użytkowników zasobów, którzy nie są obecni w momencie przeprowadzania spisu, ale mają uzasadnione roszczenia do gruntów.
- 21 Badanie socjoekonomiczne powinno obejmować: (i) aktualny profil socjoekonomiczny osób dotkniętych projektem; (ii) ocenę podatności na zagrożenia i potrzebę wprowadzenia specjalnych rozwiązań; oraz (iii) stopień, rodzaj i charakter oddziaływania. Dane powinny być podzielone według płci i innych istotnych parametrów. Ponadto badanie socjoekonomiczne może wymagać analizy wewnątrz gospodarstw domowych w przypadkach, gdy różne osoby w gospodarstwie domowym (np. kobiety i mężczyźni) są w różny sposób dotknięte zmianami w źródłach utrzymania.
- 22 W połączeniu ze spisem ludności promotor ustala datę graniczną kwalifikowalności. Data graniczna jest dobrze udokumentowana i skutecznie rozpowszechniona na całym obszarze projektu.
- 23 Data graniczna będzie obowiązywać: (i) przez okres określony w przepisach krajowych; lub (ii) przez okres określony w dokumentach dotyczących planowania przesiedleń; lub (iii) przez rozsądny okres od

¹⁰ PAP to wszystkie osoby i/lub społeczności dotknięte przymusowym przesiedleniem. Termin ten obejmuje wszystkich członków gospodarstwa domowego (kobiety, mężczyźni, dziewczęta, chłopcy, w tym kilka pokoleń w przypadku gospodarstw wielopokoleniowych); właścicieli i pracowników przedsiębiorstw; członków mniejszości etnicznych; najemców; właścicieli gruntów i dzierżawców; nieformalnych osadników (tj. nieposiadających formalnych tytułów własności); posiadaczy zwyczajowych praw do gruntów; nieformalnych przedsiębiorców/sprzedawców i ich pracowników/asystentów.

data spisu lub inwentaryzacji. Po upływie tego okresu należy zaktualizować spis, podstawowe dane społeczno-ekonomiczne i wynikającą z nich wycenę.

- 24 Promotor nie ma obowiązku wypłacania odszkodowań ani udzielania pomocy osobom, które wkroczyły na teren projektu po upływie terminu granicznego (lub jego aktualizacji zgodnie z pkt 23).

Wycena, odszkodowanie i przywrócenie środków utrzymania

- 25 W miarę możliwości promotor powinien zaoferować wszystkim osobom dotkniętym projektem świadomy wybór między rekompensatą rzeczową (ziemia za ziemię; dom za dom; sklep za sklep) a rekompensatą pieniężną w pełnej wysokości kosztów odtworzenia. Promotor powinien uszanować wybór dokonany przez osoby dotknięte projektem.
- 26 W przypadku gdy źródłem utrzymania osób, których dotyczy projekt, jest ziemia lub gdy ziemia jest własnością zbiorową, promotor preferuje odszkodowanie w postaci ziemi za ziemię. Jeśli opcja ta nie jest dostępna, promotor przedstawia EBI wystarczające uzasadnienie, dlaczego opcja ta nie jest możliwa, w tym uzasadnienie, że brak zastąpienia ziemi nie ma wpływu na źródła utrzymania.
- 27 Wszystkie osoby bezpośrednio dotknięte projektem, o których mowa w pkt 18, otrzymają odszkodowanie za posiadane i zajmowane przez nie budynki i/lub środki na przywrócenie środków utrzymania i/lub inną pomoc/odszkodowanie zgodnie z kolejnymi punktami.
- 28 Osoby poszkodowane zgodnie z ust. 18 lit. a) i b) otrzymają odszkodowanie za grunty. W odniesieniu do gruntów osoby poszkodowane zgodnie z ust. 18 lit. c) otrzymają co najmniej wystarczającą pomoc w zakresie przesiedlenia, aby mogły one ponownie ustanowić, a w miarę możliwości poprawić, swoje źródła utrzymania i/lub miejsce zamieszkania w innym miejscu.
- 29 W przypadku fizycznego wysiedlenia:
- a. W przypadku zaoferowania alternatywnego mieszkania wartość nowego miejsca zamieszkania powinna być równa¹¹ lub wyższa od warunków sprzed realizacji projektu, a także powinna charakteryzować się równoważnymi lub lepszymi cechami, zaletami i lokalizacją. W przypadku osób bezpośrednio dotkniętych projektem, o których mowa w pkt 18 lit. c), promotor zapewni im odpowiednie warunki mieszkaniowe i bezpieczeństwo praw do lokalu.
 - b. W przypadku zaoferowania rekompensaty pieniężnej wycena wszystkich dotkniętych aktywów powinna opierać się na pełnym koszcie odtworzenia¹²;
 - c. W przypadku wysiedlenia najemców należy podjąć działania mające na celu pomoc w znalezieniu alternatywnego mieszkania.
- 30 W przypadku wysiedlenia ekonomicznego:
- a. Grunty zastępcze powinny być o jakości równoważnej lub wyższej i położone jak najbliżej pierwotnej lokalizacji lub obecnego miejsca zamieszkania;
 - b. W przypadku gdy ma to wpływ na wspólne zasoby społeczności, należy wdrożyć środki umożliwiające dalszy dostęp do zasobów, których dotyczy problem, lub zapewnić dostęp do zasobów równoważnych, biorąc pod uwagę również aspekty kulturowe związane z takimi wspólnymi zasobami, jeżeli ma to znaczenie. Jeżeli nie jest to możliwe, promotor przedstawia EBI wystarczające uzasadnienie, dlaczego nie jest to możliwe, oraz zapewnia pomoc w celu zrehabilitowania utraty dostępu do utraconych zasobów lub braku dostępu do alternatywnych źródeł. Może to przybrać formę inicjatyw zwiększających wydajność pozostałych zasobów, do których społeczność ma dostęp, i/lub rekompensaty rzeczowej/pieniężnej.
 - c. W przypadku rekompensaty pieniężnej za wszystkie dotknięte aktywa (w tym uprawy, infrastrukturę nawadniającą i inne ulepszenia gruntów) wycena powinna być dokonywana według pełnego kosztu odtworzenia.

¹¹ Pod warunkiem że nie jest niższy od minimalnych standardów życia.

¹² Pełny koszt odtworzenia definiuje się jako metodę wyceny zapewniającą wystarczającą rekompensatę za odtworzenie aktywów i koszty transakcyjne. W przypadku istnienia funkcjonujących rynków pełny koszt odtworzenia stanowi wartość rynkową ustaloną w drodze niezależnej i kompetentnej wyceny nieruchomości powiększoną o koszty transakcyjne. W przypadku braku funkcjonujących rynków pełny koszt odtworzenia można ustalić za pomocą alternatywnych środków, takich jak obliczenie wartości produkcyjnej gruntu lub aktywów produkcyjnych lub nieamortyzowanej wartości materiałów i robocizny potrzebnych do odtworzenia budynków lub innych środków trwałych, powiększonej o koszty transakcyjne. We wszystkich przypadkach, w których fizyczne wysiedlenie powoduje utratę schronienia, pełny koszt odtworzenia musi być co najmniej wystarczający do umożliwienia zakupu lub budowy mieszkania w stanie podobnym do mieszkania, na które projekt miał wpływ.

- d. Oprócz odszkodowania za utracone aktywa, osoby przesiedlone z przyczyn ekonomicznych, których źródła utrzymania lub poziom dochodów uległy pogorszeniu, powinny również otrzymać ukierunkowaną pomoc i wsparcie przejściowe, aby przynajmniej przywrócić im źródła utrzymania. Wsparcie przejściowe może obejmować środki pieniężne, możliwości zatrudnienia, szkolenia, pomoc prawną lub inne formy wsparcia. Powinno ono zostać określone w porozumieniu z osobami przesiedlonymi z przyczyn ekonomicznych.
- e. W przypadku obiektów komercyjnych odszkodowanie dla poszkodowanego właściciela przedsiębiorstwa uwzględnia również koszty ponownego rozpoczęcia działalności komercyjnej w innym miejscu oraz koszty przeniesienia i ponownego zainstalowania wszelkiego sprzętu, stosownie do przypadku. Poszkodowani pracownicy otrzymują pomoc z tytułu tymczasowej utraty wynagrodzenia oraz, w razie potrzeby, pomoc w znalezieniu alternatywnych możliwości zatrudnienia¹³.
- 31 W razie potrzeby promotor zapewnia również pomoc w przesiedleniu dostosowaną do potrzeb każdej grupy osób przesiedlonych, zwracając szczególną uwagę na osoby i/lub grupy szczególnie wrażliwe. Pomoc w przesiedleniu może obejmować pomoc prawną, dodatki na przeprowadzkę, poradnictwo psychologiczne i społeczne lub inne formy wsparcia. Jest ona ustalana w porozumieniu z osobami i/lub grupami szczególnie wrażliwymi.
- 32 Przed jakimkolwiek wysiedleniem lub ograniczeniem dostępu do gruntów lub zasobów naturalnych należy zapewnić zastępcze grunty/mieszkania/działalność gospodarczą.
- 33 W przypadku rekompensaty pieniężnej promotor dokonuje płatności przed faktycznym przesiedleniem, aby umożliwić osobom dotkniętym projektem znalezienie odpowiedniego zamiennika¹⁴. Promotor zwraca należytą uwagę na kontekst lokalny i względy osobiste, aby wybrać, w porozumieniu z osobą dotkniętą projektem, najbardziej odpowiednią metodę płatności (tj. czek, przelew bankowy, gotówka itp.).
- 34 W miarę możliwości rekompensata rzeczowa lub pieniężna zostanie wypłacona zarówno na rzecz głowy gospodarstwa domowego, jak i jego partnera.
- 35 W niektórych przypadkach użytkowanie lub ograniczenie dostępu do gruntów może mieć charakter tymczasowy. W takich przypadkach pierwszeństwo mają grunty niezabudowane oraz dobrowolne transakcje dotyczące gruntów z PAP (takie jak wynajem lub dzierżawa). Jeżeli tymczasowe przesiedlenie ekonomiczne lub fizyczne jest nieuniknione, promotor wypłaca PAP rekompensatę rzeczową lub pieniężną, aby mogli oni utrzymać standard życia i/lub źródła utrzymania w okresie ograniczenia użytkowania gruntów.
- 36 W przypadkach, gdy nabywana jest tylko część gruntu lub aktywów, a pozostała część gruntu nie nadaje się do celów mieszkaniowych lub gospodarczych, promotor powinien zaoferować możliwość nabycia całej działki. W przypadku sporu dotyczącego przydatności pozostałej części gruntu do celów mieszkaniowych lub gospodarczych, promotor powinien zatrudnić niezależnego rzeczoznawcę w celu dokonania wyceny.
- 37 Wszelkie obiekty użyteczności publicznej, media lub udogodnienia publiczne, na które ma to wpływ, powinny zostać zastąpione, aby zapewnić podobny lub lepszy poziom usług. Zastąpienie powinno odbywać się w oparciu o konsultacje ze społecznością dotkniętą projektem i odpowiednimi zainteresowanymi stronami rządowymi.
- 38 W miarę możliwości promotor, we współpracy z właściwym organem, poprawia również infrastrukturę społeczną i publiczną w celu przyczynienia się do zrównoważonego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społeczno-gospodarczego społeczności dotkniętych projektem i społeczności przyjmujących.
- 39 Promotor wdraża środki kompensacyjne i środki przywracające źródła utrzymania bez dyskryminowania osób i/lub grup, które są wrażliwe, marginalizowane, dyskryminowane lub wykluczone ze względu na ich cechy społeczno-gospodarcze¹⁵.

¹³ Uwzględnij to również pomoc państwową, z której mogą korzystać pracownicy, taką jak dotacje na zatrudnienie lub inne formy wsparcia.

¹⁴ W przypadku gdy wielokrotne próby skontaktowania się z nieobecnymi właścicielami zakończyły się niepowodzeniem, osoby dotknięte projektem odrzuciły uczciwe oferty odszkodowań lub gdy konkurencyjne roszczenia dotyczące własności gruntów lub aktywów są przedmiotem długotrwałych postępowań sądowych, promotor może, po uprzednim uzgodnieniu z Bankiem, zdeponować odpowiednie środki na odszkodowania na oprocentowanym rachunku powierniczym lub podobnym i kontynuować działania związane z projektem. Promotor niezwłocznie udostępni odszkodowania uprawnionym osobom po rozwiązaniu tych kwestii.

¹⁵ Cechy te obejmują między innymi płeć, orientację seksualną, tożsamość płciową, kastę, pochodzenie rasowe, etniczne, rdzenne lub społeczne, cechy genetyczne, wiek, urodzenie, niepełnosprawność, religię lub przekonania, poglądy polityczne lub inne, aktywizm, przynależność do mniejszości narodowej, przynależność do związku zawodowego lub innej organizacji pracowniczej, majątek, narodowość, język, stan cywilny lub rodzinny, stan zdrowia, status migranta lub status ekonomiczny.

Miejsca przesiedlenia

- 40 W przypadkach, gdy zapewnione zostaną miejsca relokacji, promotor konsultuje się z osobami dotkniętymi projektem, zarówno kobietami, jak i mężczyznami, w sprawie wyboru miejsc i, w miarę możliwości, oferuje wybór spośród dostępnych miejsc.
- 41 Miejsca relokacji muszą spełniać co najmniej następujące warunki:
- a. Nie mogą znajdować się na terenach zanieczyszczonych ani w bezpośrednim sąsiedztwie źródeł zanieczyszczeń, które zagrażają zdrowiu psychicznemu i fizycznemu mieszkańców;
 - b. Nie znajdują się w strefach narażonych na klęski żywiołowe lub uznanych za potencjalnie narażone na klęski żywiołowe;
 - c. Zapewniają bezpieczeństwo posiadania nieruchomości bez zagrożenia eksmisją;
 - d. Nie znajdują się na terenach wykorzystywanych przez społeczności, które zostały wysiedlone w wyniku przemocy lub konfliktu;
 - e. Są one uznawane za odpowiednie pod względem kulturowym zarówno przez społeczności dotknięte konfliktem, jak i społeczności przyjmujące;
 - f. Są dostępne i mają zdolność przyjęcia napływających osób przesiedlonych przy akceptowalnym poziomie zagęszczenia, a mianowicie pod względem:
 - Dostępność usług, obiektów i infrastruktury (np. opieki zdrowotnej i edukacji);
 - Możliwości zatrudnienia na miejscu, dostępność zasobów naturalnych oraz bezpieczeństwo żywnościowe i wodne.
 - g. Obejmują one środki mające na celu złagodzenie wpływu na społeczności przyjmujące, w tym odpowiednią modernizację obiektów użyteczności publicznej, jeśli jest to uzasadnione, oraz konsultacje ze społecznościami przyjmującymi i samorządami lokalnymi.
- 42 Miejsca przesiedlenia są uważane za integralną część projektu, dlatego ich zagospodarowanie musi być przeprowadzone zgodnie ze wszystkimi odpowiednimi standardami środowiskowymi i społecznymi EBI.

Zaangażowanie interesariuszy i ujawnianie informacji

- 43 Promotor powinien zidentyfikować wszystkie osoby dotknięte przesiedleniem (PAP), zarówno mężczyzn, jak i kobiety, społeczności przyjmujące i inne zainteresowane strony, oraz regularnie angażować się w przejrzysty sposób w proces planowania, wdrażania, monitorowania i oceny przesiedleń. W tym zakresie promotor powinien przestrzegać wymogów dotyczących zaangażowania zainteresowanych stron i ujawniania informacji określonych w standardzie 2 oraz dokumentować ten proces.
- 44 Promotor informuje osoby dotknięte przesiedleniem o ich możliwościach i prawach związanych z przesiedleniem. Promotor ujawnia wszystkie istotne informacje (w tym dokumenty planistyczne, o których mowa w pkt 56) w odpowiednim czasie i w sposób dostosowany do kontekstu, w miejscu dostępnym dla wszystkich osób dotkniętych przesiedleniem, w formie i języku (językach) zrozumiałym dla nich. Szczególną uwagę należy zwrócić na przypadki analfabetyzmu lub różnic w poziomie wykształcenia wynikających z wieku, płci lub statusu ekonomicznego. Porozumienia dotyczące odszkodowań i przesiedleń osiągnięte przez promotora z zainteresowanymi stronami powinny zostać odzwierciedlone w pisemnych umowach.
- 45 Zgodnie z normą 7 promotor powinien zwrócić szczególną uwagę na grupy szczególnie wrażliwe, które mogą być nieproporcjonalnie dotknięte procesem przesiedleń, oraz stosować specjalne przepisy dotyczące konsultacji z udziałem ludów tubylczych. W przypadkach wymaganych przez normę 7 promotor powinien uzyskać dobrowolną, uprzednią i świadomą zgodę (FPIC).

Mechanizm rozpatrywania skarg

- 46 Promotor powinien jak najszybciej ustanowić mechanizm rozpatrywania skarg zgodny z wymogami określonymi w standardzie 2. Mechanizm ten powinien być odpowiedni pod względem społecznym i łatwo dostępny, niezależnie od płci lub innych cech społeczno-ekonomicznych.

- 47 Mechanizm ten powinien niezwłocznie rozpatrywać skargi i zażalenia związane z procesem przymusowego przesiedlenia (takie jak uprawnienia, dostęp do informacji, odszkodowania lub przeniesienie) zgłaszane przez osoby, społeczności lub inne podmioty, których dotyczy projekt. Ponadto mechanizm ten powinien obejmować procedurę odwoławczą umożliwiającą bezstronne rozstrzygnięcie wszelkich sporów. Mechanizm ten nie powinien utrudniać dostępu do krajowych środków odwoławczych o charakterze sądowym lub administracyjnym.

Eksmisje

- 48 Przymusowe eksmisje oznaczają przymusowe wysiedlenie osób, grup i społeczności z ich domów, gruntów i/lub wspólnych zasobów majątkowych (będących własnością prawną lub zajmowanych nieformalnie) bez zapewnienia odpowiednich form ochrony prawnej i innej lub dostępu do nich, lub bez przestrzegania podstawowych wymagań określonych w niniejszym standardzie.
- 49 Przymusowe eksmisje stanowią rażące naruszenie praw człowieka¹⁶ i nie są tolerowane przez EBI.
- 50 Eksmisja może zostać przeprowadzona w wyjątkowych okolicznościach, przy pełnej zgodności z: (i) postanowieniami międzynarodowych instrumentów dotyczących praw człowieka¹⁷ ; oraz (ii) prawem krajowym. W takich przypadkach promotor zapewnia, że:
- a. prawa do informacji oraz do konstruktywnych konsultacji i udziału są przestrzegane na wszystkich etapach procesu;
 - b. środki prawne i inne środki zaradcze były dostępne przez cały czas;
 - c. Eksmisje nie powodowały bezdomności;
 - d. przed eksmisją zapewniono odpowiednią rekompensatę.
- 51 Promotor poinformuje EBI przed przeprowadzeniem eksmisji. Do informacji tej należy dołączyć udokumentowane oświadczenie, że powyższe warunki zostały i są spełnione.

Grupy szczególnie wrażliwe i kwestie związane z płcią

- 52 Podczas konsultacji, planowania i realizacji przesiedleń promotor powinien zwrócić szczególną uwagę na osoby i grupy znajdujące się w trudnej sytuacji, marginalizowane, systematycznie dyskryminowane lub wykluczone ze względu na ich cechy społeczno-ekonomiczne. Ocena trudnej sytuacji powinna być dostosowana do konkretnego kontekstu i przeprowadzona zgodnie z normą 7.
- 53 Promotor powinien zwrócić uwagę na specyficzne aspekty związane z płcią w przypadku przymusowego przesiedlenia, zwłaszcza w odniesieniu do zaangażowania zainteresowanych stron, spisu ludności, wyceny, wypłaty odszkodowań i przywrócenia środków utrzymania. Promotor powinien wprowadzić niezbędne środki, aby perspektywy i interesy kobiet były uwzględnione we wszystkich aspektach planowania i realizacji przesiedlenia. Promotor powinien rozważyć realne środki umożliwiające kobietom uzyskanie bezpieczeństwa praw do użytkowania gruntów oraz otrzymanie odszkodowania pieniężnego lub rzeczowego na takich samych warunkach jak mężczyźni.
- 54 W przypadku gdy ludy tubylcze mogą potencjalnie zostać fizycznie lub ekonomicznie wysiedlone, priorytetem powinno być uniknięcie i zminimalizowanie skutków, a promotor powinien wykazać, że dołożył wszelkich starań, aby zbadać alternatywne projekty w celu uniknięcia lub zminimalizowania skutków dla ludów tubylczych. Jeśli uniknięcie skutków jest niemożliwe, dokumenty dotyczące planowania przesiedleń powinny być opracowane w porozumieniu z ludami tubylczymi lub w ramach planu ludów tubylczych określonego w normie 7.

Wymagania dotyczące planowania

- 55 W przypadku gdy projekt prowadzi do przymusowego przesiedlenia, należy przygotować dokumenty planistyczne proporcjonalne do zakresu i stopnia oddziaływania, zakresu fizycznego i

¹⁶ EBI kieruje się wytycznymi Komisji Praw Człowieka ONZ, Przymusowe eksmisje, 10 marca 1993 r., E/CN.4/RES/1993/77, dostępne pod adresem: <https://www.refworld.org/docid/3b00f0c514.html> [dostęp: 4 marca 2021 r.].

¹⁷ W tym zabezpieczenia proceduralne przed przymusowymi eksmisjami określone w Komentarzu ogólnym nr 7 Komitetu Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych ONZ (CESCR): Prawo do odpowiedniego mieszkania (art. 11.1): przymusowe eksmisje, 20 maja 1997 r., E/1998/22, dostępne pod adresem: <https://www.refworld.org/docid/47a70799d.html> [dostęp: 4 marca 2021 r.]; oraz Podstawowe zasady i wytyczne ONZ dotyczące eksmisji i wysiedleń związanych z rozwojem. Dostępne pod adresem: <https://www.ohchr.org/EN/Issues/Housing/Pages/ForcedEvictions.aspx> [dostęp: 4 marca 2021 r.].

przesiedlenia ekonomicznego i podatności osób dotkniętych tym zjawiskiem. Dokumenty te mają na celu opracowanie i wdrożenie środków mających na celu zaradzenie skutkom przesiedleń i złagodzenie ich wpływu na osoby przesiedlone zgodnie z niniejszą normą. W tym celu dokumenty planistyczne powinny zawierać porównanie lokalnych przepisów prawnych z niniejszą normą oraz szczegółowe informacje na temat sposobów wypełnienia ewentualnych luk między nimi.

- 56 Promotor jest odpowiedzialny za zapewnienie przygotowania, wdrożenia i monitorowania odpowiednich dokumentów dotyczących planowania przesiedleń zgodnie z niniejszą normą. W tym celu należy przeznaczyć odpowiednie środki finansowe i zasoby (w tym, w razie potrzeby, odpowiednią wiedzę specjalistyczną w zakresie przesiedleń) na cały proces przesiedleń.
- 57 W miarę możliwości planowanie przesiedleń, w tym środki łagodzące skutki, powinno być zintegrowane z ogólnym procesem ESIA zgodnie z normą 1.
- 58 Załączniki 1a i 1b do niniejszego standardu określają minimalne wymagania dotyczące głównych dokumentów planowania przesiedleń, a mianowicie:
 - a. Ramy przesiedleń, zwane zazwyczaj ramami polityki przesiedleń (RPF), są wymagane w przypadku projektów, których dokładny projekt, zasięg i związane z nimi skutki (lokalizacja i liczba osób dotkniętych projektem) nie zostały jeszcze określone, lub w przypadku programów i planów, w których poszczególne elementy projektu są nadal w fazie opracowywania. Po określeniu projektu i uzyskaniu niezbędnych informacji na temat skutków projektu należy dalej opracowywać dokument ramowy.
 - b. Plan przesiedleń, zwany zazwyczaj planem działań przesiedleńczych (RAP), jest wymagany w przypadku projektów prowadzących do znacznego fizycznego przemieszczenia ludności. Promotor opracowuje plan RAP obejmujący co najmniej wymagania niniejszego standardu.
 - c. W przypadku projektów powodujących wysiedlenia ekonomiczne (wpływające na źródła utrzymania lub generowanie dochodów) wymagany jest plan przywrócenia środków utrzymania (LRP). Promotor opracowuje LRP w celu poprawy lub przynajmniej przywrócenia środków utrzymania osób dotkniętych projektem. LRP może być opracowany jako odrębny dokument lub włączony do RAP w przypadkach, gdy projekt powoduje zarówno wysiedlenia fizyczne, jak i ekonomiczne.
- 59 Przed rozpoczęciem działań związanych z przesiedleniami EBI, promotor i wszelkie podmioty odpowiedzialne za działania związane z przesiedleniami muszą formalnie uzgodnić treść dokumentów dotyczących planowania przesiedleń. Promotor udostępnia publicznie uzgodnione dokumenty dotyczące planowania przesiedleń.
- 60 Jeżeli działania związane z przesiedleniami są już w toku lub zostały zakończone w momencie składania przez promotora wniosku o finansowanie do EBI, EBI może zwrócić się do promotora o opracowanie i wdrożenie dodatkowego planu działań naprawczych, jeżeli dokumenty dotyczące planowania przesiedleń i/lub działania związane z przesiedleniami nie są zgodne z wymogami niniejszego standardu.

Podmioty odpowiedzialne za przesiedlenie

- 61 Promotor może nie być bezpośrednio odpowiedzialny za przygotowanie i wdrożenie przesiedlenia. Nawet w takim przypadku projekt musi spełniać wszystkie wymagania wymienione w niniejszym standardzie, a promotor musi zapewnić, że podmioty odpowiedzialne za przymusowe przesiedlenia związane z projektem postępują zgodnie z niniejszym standardem.
- 62 W związku z tym, gdy nabycie gruntów i/lub przesiedlenie wiąże się z odpowiedzialnością podmiotów trzecich, promotor powinien:
 - a. jak najwcześniej nawiązać współpracę z podmiotem odpowiedzialnym w celu poinformowania go o ewentualnych rozbieżnościach między prawem krajowym/praktykami a niniejszym standardem;
 - b. W przypadku uzyskania zgody odpowiedzialnego podmiotu, uczestniczyć w planowaniu, wdrażaniu i monitorowaniu przesiedleń oraz wspierać te działania.

- c. W przypadku gdy praktyki krajowe nie są zgodne z niniejszym standardem, promotor ponosi odpowiedzialność za wypełnienie tych luk w sposób akceptowalny dla odpowiedzialnego podmiotu i EBI; oraz
- d. Jeśli to możliwe, należy podpisać umowę jasno określającą role i obowiązki każdego podmiotu zgodnie z niniejszym standardem.

Monitorowanie i ocena

- 63 Promotor powinien ustanowić system monitorowania (tj. zasoby, personel i procedury) proporcjonalny do skali przesiedlenia i związanego z nim ryzyka. Promotor przedkłada EBI sprawozdania z monitorowania w ramach swoich obowiązków sprawozdawczych, w tym informacje o skargach i sposobach ich rozpatrywania. W przypadku znaczących skutków przymusowego przesiedlenia promotor jest zobowiązany do zatrudnienia podmiotu zewnętrznego w celu przeprowadzenia monitorowania lub śródkresowego przeglądu/audytu przesiedlenia. Monitorowanie obejmuje między innymi ocenę adekwatności uprawnień i pomocy w celu zrekompensowania wszystkich strat i skutków.
- 64 Promotor przedstawia EBI sprawozdanie z audytu po zakończeniu wszystkich działań związanych z przesiedleniami, zgodnie z odpowiednimi planami. W sprawozdaniu ocenia się, czy warunki życia i standard życia uległy poprawie lub przynajmniej zostały przywrócone, a w razie potrzeby proponuje się działania naprawcze w celu osiągnięcia celów, które nie zostały jeszcze zrealizowane. W przypadku znaczących skutków przesiedleń ocenę przeprowadza podmiot zewnętrzny.
- 65 Promotor wprowadza dodatkowe działania określone i/lub uznane za niezbędne podczas monitorowania przesiedleń i/lub audytu końcowego, zgodnie z postanowieniami niniejszej normy.
- 66 Przesiedlenie uznaje się za zakończone, gdy negatywne skutki przesiedlenia zostały wyeliminowane w sposób zgodny z niniejszym standardem.

ZAŁĄCZNIK 1a: Ramy przesiedleń

Ramy polityki przesiedleń (RPF) to dokument zawierający wytyczne dotyczące opracowywania odpowiednich środków łagodzących i kompensacyjnych w odniesieniu do skutków przesiedleń spowodowanych przez projekty, których dokładny projekt, zasięg i skutki (lokalizacja i liczba osób potencjalnie przesiedlonych) nie zostały jeszcze określone, lub w odniesieniu do programów i planów, w przypadku których poszczególne elementy projektu nie zostały jeszcze opracowane.

Ramy przesiedleń powinny co najmniej:

- zawierać krótki opis projektu i elementów, dla których konieczne jest nabycie gruntów i przesiedlenie, oraz wyjaśnienie, dlaczego wybrano ramy zamiast określonego planu przesiedleń;
- zawierać wykaz zasad i celów regulujących przygotowanie i realizację przesiedleń;
- zawierać opis i harmonogram procesu przygotowania i zatwierdzania planu przesiedleń (również w odniesieniu do podprojektów);
- jeżeli podprojekty nie zostały jeszcze określone, zawierać wykaz kryteriów kwalifikacyjnych służących do określenia, które podprojekty będą wymagały planu przesiedleń, oraz rodzaj potrzebnych planów;
- Oszacować, w miarę możliwości, skutki wysiedlenia, w tym skutki społeczno-kulturowe, oraz szacunkową liczbę osób uprawnionych do odszkodowania według kategorii uprawnień;
- Określić kryteria kwalifikowalności służące do definiowania różnych kategorii osób przesiedlonych oraz metodologię wyceny odszkodowań;
- Określić procedury organizacyjne dotyczące wypłaty odszkodowań i innych rodzajów pomocy w zakresie przesiedleń;
- Przedstawić opis ram prawnych i zaproponować sposoby wypełnienia luk między prawem krajowym a wymogami EBI, jeżeli takie luki zostaną zidentyfikowane;
- Określić podmioty odpowiedzialne za działania związane z przesiedleniami;
- Opisanie procesu wdrażania i ustaleń, z podkreśleniem interakcji między wdrażaniem przesiedleń a robotami budowlanymi w ramach projektu oraz podaniem szczegółowych informacji na temat ról i obowiązków, w szczególności w przypadku udziału stron trzecich;
- Opisanie ustaleń dotyczących finansowania przesiedleń i oszacowanie kosztów;
- Opisanie mechanizmów konsultacji z osobami przesiedlonymi i zapewnienia ich udziału w fazach planowania, wdrażania i monitorowania;
- Opisz mechanizm rozpatrywania skarg; oraz
- Opisz ustalenia dotyczące monitorowania przez agencję wdrażającą oraz, w stosownych przypadkach, przez podmiotów zewnętrznych.

ZAŁĄCZNIK 1b: Plan przesiedleń i plan przywrócenia środków utrzymania

Plan działań przesiedleńczych (RAP) lub plan przywrócenia środków utrzymania (LRP) to dokumenty, w których promotor projektu lub inny odpowiedzialny podmiot kompetentny opisuje skutki przymusowego przesiedlenia, określa procedury, które należy stosować w celu identyfikacji, oceny i rekompensaty skutków, oraz definiuje działania, które należy podjąć na wszystkich etapach procesu przesiedlenia i/lub przywrócenia środków utrzymania.

Plan przesiedleń powinien co najmniej:

- określać zasady przewożenia i cele przesiedlenia;
- opisywać alternatywne rozwiązania rozważane w celu uniknięcia przesiedlenia;
- opisywać charakter i skalę skutków projektu oraz identyfikować wszystkie osoby, które zostaną przesiedlone, zwracając szczególną uwagę na grupy szczególnie wrażliwe i perspektywę płci oraz uwzględniając skutki społeczno-kulturowe, w szczególności, ale nie wyłącznie, w przypadkach, gdy potencjalnie dotknięte są ludy tubylcze;
- przeprowadzać spis ludności i badanie społeczno-ekonomiczne w celu ustalenia liczby i cech społeczno-ekonomicznych osób, które zostaną przesiedlone, środków utrzymania, na które ma to wpływ, mienia, które podlega odszkodowaniu, oraz terminu składania wniosków o uprawnienia;
- Opisać ramy prawne, które mają regulować nabywanie gruntów w ramach tego planu (jeśli dotyczy) oraz procedury odszkodowawcze, rozwiązywania sporów i odwoławcze, w tym analizę obowiązujących przepisów krajowych i wszelkich rozbieżności w stosunku do wymogów EBI; zaproponuj sposoby wypełnienia luk między przepisami krajowymi a wymogami EBI, jeśli takie luki zostaną zidentyfikowane.
- Ustal kryteria kwalifikowalności i opisz uprawnienia wszystkich kategorii osób przesiedlonych oraz rodzaje poniesionych szkód;
- Zidentyfikować interesariuszy projektu i opisać, w jaki sposób konsultowano się i nadal będzie się konsultować z dotkniętymi projektem społecznościami, w tym kobietami, mniejszościami i innymi grupami szczególnie wrażliwymi, oraz w jaki sposób uwzględni się ich opinie;
- Uwzględnienie metodologii i opisu wyceny oraz rekompensaty za utracone aktywa i utratę środków do życia oraz wykazanie, że stawki te są adekwatne, tzn. są co najmniej równe kosztom odtworzenia utraconych aktywów/dochodów lub spełniają minimalne progi średniego wynagrodzenia;
- W przypadkach, gdy zapewniane są miejsca przesiedlenia, należy wyjaśnić proces wyboru lokalizacji, przygotowania i przesiedlenia oraz sposób zapewnienia integracji z społecznościami przyjmującymi.
- W stosownych przypadkach należy podać szczegółowe informacje na temat sposobu zapewnienia i/lub utrzymania infrastruktury miejskiej i usług socjalnych po przesiedleniu.
- Przedstawić szczegóły dotyczące trwałych rozwiązań mających na celu poprawę lub przynajmniej przywrócenie środków utrzymania poprzez programy przywracania środków utrzymania i dalsze możliwości rozwoju gospodarczego;
- Przedstawić środki, w tym wsparcie przejściowe, mające na celu pomoc osobom przesiedlonym, w szczególności grupom szczególnie wrażliwym, w całym procesie przesiedlenia;
- Przedstawić mechanizm rozpatrywania skarg w celu rozstrzygania sporów wynikających z kwestii związanych z przesiedleniem, zapewniając jednocześnie nieograniczony dostęp do tego mechanizmu i uwzględniając dostępność środków odwoławczych dla wszystkich osób, których dotyczy przesiedlenie.
- Opisanie procesu wdrażania i ustaleń, z podkreśleniem interakcji między wdrażaniem przesiedleń a robotami budowlanymi w ramach projektu oraz podaniem szczegółowych informacji na temat ról i obowiązków, w szczególności w przypadku udziału stron trzecich;
- Przedstawienie harmonogramu wdrażania i budżetów (w tym budżetu na wsparcie niematerialne, takie jak pomoc prawna); oraz
- Opisz system monitorowania i oceny.

Standard 7 – Grupy szczególnie wrażliwe, ludy tubylcze i płeć społeczna

Wprowadzenie

- 1 W kontekście projektów EBI osoby i grupy znajdujące się w trudnej sytuacji lub marginalizowane to takie, które:
(a) są zazwyczaj narażone na kilka rodzajów ryzyka i niekorzystnych skutków jednocześnie; (b) są bardziej wrażliwe na te rodzaje ryzyka i skutki, często będąc wcześniej przedmiotem dyskryminacji; oraz (c) mają słabszą zdolność adaptacyjną do radzenia sobie z tymi rodzajami ryzyka i skutkami oraz do odzyskiwania równowagi po ich wystąpieniu, ze względu na ograniczony dostęp lub prawa do niezbędnych aktywów i/lub zasobów¹. W rezultacie mogą one być nieproporcjonalnie dotknięte ryzykiem i skutkami związanymi z projektem.
- 2 Niniejsza norma uznaje, że w niektórych przypadkach określone osoby lub grupy są narażone, marginalizowane, systematycznie dyskryminowane lub wykluczane ze względu na ich cechy społeczno-ekonomiczne. Cechy te obejmują między innymi płeć, orientację seksualną, tożsamość płciową, kastę, pochodzenie rasowe, etniczne, rdzenne lub społeczne, cechy genetyczne, wiek, urodzenie, niepełnosprawność, religię lub przekonania, poglądy polityczne lub inne, aktywizm, przynależność do mniejszości narodowej, przynależność do związku zawodowego lub innej formy organizacji pracowniczej, majątek, narodowość, język, stan cywilny lub rodzinny, stan zdrowia, status migranta lub status ekonomiczny.
- 3 Osoby i grupy te nie są z natury bardziej narażone niż inne, ale ze względu na dyskryminujące praktyki i normy, a tym samym mniej sprzyjające środowisko, często napotykają dodatkowe bariery, które ograniczają ich możliwości lub zdolność do równego udziału w podejmowaniu decyzji związanych z projektem i czerpania korzyści z projektu. W szczególności ludy tubylcze² i mniejszości etniczne mają tożsamość i aspiracje, które odróżniają je od grup dominujących w społeczeństwach krajowych i często są one w niekorzystnej sytuacji w tradycyjnych modelach rozwoju. Ponadto dyskryminacja ze względu na płeć dotyka wszystkie społeczeństwa i przekracza granice wszystkich innych rodzajów dyskryminacji, często pogłębiając wrażliwość, wykluczenie i/lub marginalizację.
- 4 Co ważne, dyskryminacja, utrwalone role i postawy społeczne i związane z płcią, przemoc ze względu na płeć oraz brak dostępu do procesu decyzyjnego mogą osłabiać odporność wyżej wymienionych osób i grup oraz sprawiać, że są one nieproporcjonalnie narażone na negatywne skutki projektu.

Cele

- 5 Niniejszy standard określa obowiązki promotorów w zakresie oceny, zarządzania i monitorowania skutków, ryzyka i szans związanych z projektami, dotyczących ludów tubylczych, a także osób lub grup znajdujących się w trudnej sytuacji, marginalizowanych lub dyskryminowanych ze względu na cechy społeczno-ekonomiczne wymienione w pkt 2 niniejszego standardu. Wzywa również do uwzględnienia zróżnicowanych pod względem płci skutków i ryzyka projektów EBI.
- 6 Ogólnym celem niniejszego standardu jest przeciwdziałanie nierównościami, w tym nierównościami ze względu na płeć, oraz innym czynnikom przyczyniającym się do podatności na zagrożenia, marginalizacji i/lub dyskryminacji w kontekście projektu EBI, a także ułatwienie sprawiedliwego dostępu do skutecznych środków łagodzących i/lub kompensacyjnych, jak również korzyści płynących z projektu dla osób i grup, na które projekt ma wpływ.
- 7 Ponadto standard ma na celu:
 - Zapewnienie, aby projekty respektowały prawa i interesy osób i grup znajdujących się w trudnej sytuacji, marginalizowanych lub dyskryminowanych oraz ludów tubylczych, w tym prawo do

¹ W tym zasoby społeczne, fizyczne, finansowe, naturalne, ludzkie i kulturowe, zasoby technologiczne, wiedza i zarządzanie.

² Nie ma powszechnie przyjętej definicji ludności tubylczej. Na potrzeby niniejszej normy termin ten jest używany w znaczeniu ogólnym i odnosi się wyłącznie do odrębnej i/lub wrażliwej grupy społeczno-kulturowej posiadającej cechy określone w pkt 10.

dyskryminacji oraz prawo do równego traktowania kobiet, mężczyzn, osób niebinarnych lub nieprzystających do norm płciowych;

- Wspieranie ich skutecznego udziału w opracowywaniu działań projektowych oraz środków łagodzących i/lub kompensacyjnych, które mogą mieć na nich potencjalny wpływ, poprzez nawiązanie i utrzymywanie trwałych konstruktywnych relacji między nimi a promotorami przez cały cykl projektu EBI, zgodnie z normą 2;
- Promować korzyści i możliwości związane ze zrównoważonym rozwojem w sposób dostępny, odpowiedni pod względem kulturowym i sprzyjający włączeniu osób i grup znajdujących się w trudnej sytuacji, marginalizowanych lub dyskryminowanych oraz ludów tubylczych, umożliwiając im czerpanie korzyści z projektów finansowanych przez EBI;
- Promowanie równości płci jako podstawowego prawa człowieka o kluczowym znaczeniu dla zrównoważonego rozwoju poprzez zapewnienie, że w projektach finansowanych przez EBI uwzględnia się i rozwiązuje kwestie związane z wpływem, podatnością i barierami specyficznymi dla płci, oraz poprzez promowanie równego dostępu do korzyści i możliwości generowanych przez projekty EBI i możliwości ich wykorzystania, niezależnie od płci biologicznej lub społecznej.

8 Dodatkowe cele dotyczące wyłącznie projektów mających wpływ na **ludy tubylcze** to:

- Zapewnienie, aby projekty sprzyjały pełnemu poszanowaniu ich praw, tożsamości, kultury i środków utrzymania;³
- Zapewnienie, aby promotorzy prowadzili negocjacje w dobrej wierze z ludnością tubylczą, na którą ma wpływ projekt, i uzyskali jej dobrowolną, uprzednią i świadomą zgodę (FPIC) ⁴, gdy wymaga tego niniejszy standard⁵, oraz
- Poszanowanie praw społeczności tubylczych żyjących w dobrowolnej izolacji i przestrzeganie zasady braku kontaktu, chyba że kontakt ten jest inicjatywą społeczności żyjących w izolacji.

Zakres

9 Niniejszy standard ma zastosowanie do konkretnego projektu, gdy jego znaczenie zostanie określone podczas procesu oceny oddziaływania na środowisko/oceny oddziaływania na środowisko i społeczeństwo (EIA/ESIA) (zgodnie z opisem w standardzie 1), a w szczególności:

(a) gdy projekt ma wpływ na osoby i/lub grupy znajdujące się w trudnej sytuacji, marginalizowane lub dyskryminowane i/lub

(b) w każdym przypadku, gdy ludy tubylcze są obecne lub mają zbiorowe powiązania z: (i) obszarem planowanego projektu; lub (ii) obszarem, na który projekt będzie miał negatywny wpływ, niezależnie od tego, czy projekt ma pozytywny, czy negatywny wpływ na ludy tubylcze.

10 W niniejszym standardzie termin „ludność rdzenna” jest używany w znaczeniu ogólnym i odnosi się wyłącznie do odrębnej⁶ i/lub ^{wrażliwej}⁷ grupy społeczno-kulturowej posiadającej w różnym stopniu następujące cechy:

- samookreślenie się jako członkowie odrębnej grupy etnicznej lub kulturowej oraz uznanie tej tożsamości przez innych; oraz
- zbiorowe ^{przypięcie}⁸ do odrębnych geograficznie siedlisk, ziem przodków lub obszarów sezonowego użytkowania lub zamieszkania, a także do zasobów naturalnych na tych obszarach i ich wykorzystania; oraz

³ Zgodnie z [Konwencją Międzynarodowej Organizacji Pracy nr 169 z 1989 r. dotyczącą ludów tubylczych i plemiennych \(ilo.org\)](#) oraz [Deklaracją Narodów Zjednoczonych w sprawie praw ludów tubylczych | Organizacja Narodów Zjednoczonych dla ludów tubylczych](#).

⁴ Definicja i szczegółowe wymagania znajdują się w kolejnej sekcji poświęconej FPIC.

⁵ Zgodnie z wymogami określonymi w paragrafie 44.

⁶ Termin „odrębna” może odnosić się do sytuacji historycznych, w których jedna odrębna grupa została wyparta i podporządkowana innej. W takich przypadkach grupy te mają niewiele wspólnych korzeni historycznych, językowych i kulturowych, ponieważ rozwijały się w niepowiązanych ze sobą obszarach geograficznych.

⁷ Podatność ludów tubylczych na zagrożenia wyraża się jako narażenie na dyskryminację lub marginalizację w przeszłości lub obecnie wyłącznie z powodu przynależności do danej grupy. W skrajnych przypadkach podatność na zagrożenia może również oznaczać ryzyko narzuconej asymilacji kulturowej lub etnocydy (tj. ostatecznego podważenia sposobu życia danej grupy).

⁸ „Przypięcie zbiorowe” oznacza, że od pokoleń istnieje fizyczna obecność i więzi gospodarcze z ziemią i terytoriami tradycyjnie należącymi do danej grupy lub zwyczajowo przez nią użytkowanymi lub zajmowanymi, w tym obszarami mającymi dla niej szczególne znaczenie, takimi jak miejsca święte.

- Zwyczajowe instytucje kulturowe, gospodarcze, społeczne lub polityczne, prawa lub przepisy, które różnią się od tych obowiązujących w dominującym społeczeństwie lub kulturze; oraz
 - Język lub dialekt, często różniący się od języka lub języków urzędowych kraju lub regionu, w którym mieszkają.
- 11 W różnych krajach ludy tubylcze mogą być określane na przykład jako „mniejszości etniczne”, „rdzenni mieszkańcy”, „plemiona górskie”, „mniejszości narodowościowe”, „plemiona zarejestrowane”, „grupy plemienne” oraz „społeczności historycznie zaniedbane” lub „tradycyjne społeczności lokalne”. W związku z tym może zaistnieć potrzeba stosowania alternatywnej terminologii odnoszącej się do ludów tubylczych, odpowiednio do kontekstu krajowego projektu. Niezależnie od stosowanej terminologii, wymagania niniejszej normy mają zastosowanie do wszystkich grup spełniających definicję ludów tubylczych zawartą w paragrafie 10.
- 12 Niniejsza norma ma również zastosowanie do społeczności lub grup ludów tubylczych, które w trakcie życia członków społeczności lub grupy utraciły zbiorowe przywiązanie do określonych siedlisk lub terytoriów przodków na obszarze projektu z powodu przymusowego rozdzielenia, konfliktu, rządowych programów przesiedleńczych, wywłaszczenia z ziemi, klęsk żywiołowych lub włączenia takich terytoriów do obszaru miejskiego⁹. Ma ona również zastosowanie do ludów tubylczych uznanych na szczeblu krajowym, które niekoniecznie posiadają cechy wymienione w pkt 10. Wymagania dotyczące projektów mających wpływ na ludy tubylcze są określone w paragrafach 30–59 niniejszej normy.

Wymagania ogólne

- 13 Wszystkie projekty zlokalizowane w krajach UE, EFTA, krajach kandydujących i potencjalnych krajach kandydujących muszą być zgodne z odpowiednimi przepisami krajowymi i unijnymi. Wszystkie projekty zlokalizowane w pozostałych częściach świata muszą być zgodne z odpowiednimi przepisami krajowymi i niniejszą normą, która odzwierciedla podstawowe zasady i istotne elementy proceduralne określone w przepisach UE, które EBI uznaje za istotne, zgodnie z definicją zawartą w pozostałych sekcjach niniejszej normy.¹⁰
- 14 Po ustaleniu stosowalności niniejszej normy w trakcie procesu oceny oddziaływania na środowisko/oceny oddziaływania na środowisko i społeczeństwo (EIA/ESIA) (zgodnie z normą 1), promotor podejmuje kroki w celu zapewnienia zgodności z niniejszą normą jak najwcześniej w cyklu projektu, a w każdym razie nie później niż w trakcie procesu oceny oddziaływania na środowisko i społeczeństwo.
- 15 Promotor podejmuje niezbędne środki w celu zidentyfikowania i uniknięcia potencjalnych zagrożeń i skutków projektu, które mogłyby wpłynąć na życie i źródła utrzymania osób i grup znajdujących się w trudnej sytuacji, marginalizowanych lub dyskryminowanych oraz ludów tubylczych; lub, gdy uniknięcie takich skutków nie jest możliwe, w celu ograniczenia, zminimalizowania, złagodzenia lub skutecznego zrekompensowania/naprawienia takich skutków. W tym celu promotor powinien, w stosownych przypadkach, dążyć do wzmocnienia ich zdolności adaptacyjnych i zapewnić im równe możliwości wyrażania opinii na temat proponowanych działań projektowych i środków łagodzących, które mogą mieć na nich wpływ¹¹, zgodnie z wymogami określonymi w normie 2 oraz w niniejszej normie.
- 16 Promotor przyjmuje podejście uwzględniające kwestie płci w identyfikacji, zarządzaniu i monitorowaniu oddziaływań i ryzyka środowiskowego i społecznego, które uwzględnia prawa i interesy kobiet i dziewcząt, mężczyzn i chłopców oraz osób niebinarnych i nieprzystających do norm płciowych, w tym zwraca szczególną uwagę na zróżnicowane obciążenia, bariery i skutki, których mogą doświadczać, w tym przemoc i molestowanie ze względu na płeć¹².

⁹ W obszarach miejskich standard nie ma zastosowania do osób indywidualnych lub małych grup migrujących do obszarów miejskich w poszukiwaniu możliwości ekonomicznych. Może mieć jednak zastosowanie w przypadku, gdy ludy tubylcze utworzyły odrębne społeczności w obszarach miejskich lub w ich pobliżu, ale nadal posiadają cechy wymienione w pkt 10.

¹⁰ W szczególności zgodnie z duchem i zasadami Karty praw podstawowych Unii Europejskiej | Komisja Europejska (europa.eu)

¹¹ W tym wszelkie obawy dotyczące potencjalnych skutków zmian klimatycznych i tego, w jaki sposób projekt może je pogłębić.

¹² Zgodnie z duchem i zasadami CETS 210 – Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej (coe.int) oraz 29. sesji CEDAW w dniach 30 czerwca – 25 lipca 2003 r.

Wymogi szczególne

Wymogi dotyczące grup szczególnie wrażliwych w odniesieniu do projektów realizowanych w krajach UE, EFTA, krajach kandydujących i potencjalnych krajach kandydujących

- 17 W ramach procesu OOŚ inwestor ocenia, czy istnieją grupy osób szczególnie wrażliwe, na które projekt może mieć nieproporcjonalny wpływ, lub czy projekt może mieć wpływ na zdrowie lub dobrobyt ludzi lub społeczności.¹³ Aspekty, które należy wziąć pod uwagę, mogą obejmować między innymi prawa mniejszości, tożsamość kulturową i stowarzyszenia, instytucje społeczne lub spójność i tożsamość społeczności. Wszelkie tego rodzaju skutki należy zarządzać i łagodzić poprzez odpowiednie środki łagodzące i/lub kompensacyjne, zgodnie z celami niniejszej normy.
- 18 Jeżeli promotor lub EBI stwierdzi prawdopodobieństwo wystąpienia nieproporcjonalnych negatywnych skutków i zagrożeń¹⁴ dla grup i osób znajdujących się w trudnej sytuacji, marginalizowanych i/lub dyskryminowanych, które mogą nie być objęte procesem OOŚ, promotor uzupełnia swoją ocenę o wszelkie działania wskazane i/lub uznane za niezbędne przez EBI, zgodnie z postanowieniami wymienionymi w pozostałych sekcjach niniejszej normy.

Wymogi dotyczące grup znajdujących się w trudnej sytuacji w odniesieniu do projektów realizowanych w pozostałych częściach świata

- 19 W przypadku projektów we wszystkich innych krajach promotor musi spełnić wymagania określone w pkt 19–29 niniejszej normy, zgodnie z oceną EBI.
- 20 Promotor powinien zwrócić szczególną uwagę na sytuacje krytyczne, w których dyskryminacja ma charakter systemowy i utrwalony, zarządzanie jest niewydolne i/lub ochrona praw grup znajdujących się w trudnej sytuacji, marginalizowanych lub dyskryminowanych jest słaba, jak ma to miejsce w obszarach dotkniętych konfliktami i niestabilnych, oraz powinien przyjąć odpowiednie środki w celu zarządzania ryzykiem i niekorzystnym wpływem na grupy znajdujące się w trudnej sytuacji, marginalizowane i/lub dyskryminowane.

Kontrola

- 21 W ramach procesu oceny oddziaływania na środowisko i społeczeństwo promotor powinien określić prawdopodobieństwo nieproporcjonalnego wpływu projektu na osoby i grupy, które mogą być wrażliwe, marginalizowane, dyskryminowane lub narażone na wykluczenie z zamierzonych korzyści projektu ze względu na ich cechy społeczno-ekonomiczne wymienione w pkt 2 niniejszej normy, w tym związane z płcią. W szczególności promotor, w razie potrzeby przy wsparciu wykwalifikowanych specjalistów, ustala potencjalny wpływ projektu na wszelkie grupy, których prawa wymagają szczególnej ochrony.¹⁵
- 22 Jeżeli w ramach kontroli wstępnej promotor stwierdzi, że: (a) istnieje potencjalny negatywny wpływ na osoby lub grupy znajdujące się w trudnej sytuacji, marginalizowane i/lub dyskryminowane; lub (b) występują szczególne zagrożenia związane z płcią lub dyskryminujące normy społeczne; oraz (c) potrzebne są dodatkowe informacje na temat któregośkolwiek z tych zagadnień, promotor powinien przeprowadzić bardziej dogłębną analizę społeczną.

Ocena i zarządzanie wpływem i ryzykiem

- 23 Dalsza ocena może stanowić część raportu ESIA (w przypadku zidentyfikowanych osób i/lub grup), jeśli jest to właściwe, lub stanowić część odrębnego badania społecznego (w przypadku zidentyfikowanych grup), takiego jak ocena wpływu społecznego lub ocena płci.
- 24 We współpracy z odpowiednimi zainteresowanymi stronami, w tym społecznościami, na które ma to wpływ, promotor ^{powinien¹⁶:}
 - Ocenic profil osób lub grup dotkniętych skutkami projektu, których cechy społeczno-ekonomiczne przyczyniają się do ich podatności na zagrożenia zgodnie z pkt 2 niniejszego standardu (zwanymi dalej „grupami”);

¹³ Zgodnie z [EIA_guidance_Scoping_final.pdf \(europa.eu\)](#)

¹⁴ Takie jak niekorzystny wpływ na mniejszości etniczne, osoby lesbijskie, gejowskie, biseksualne, transpłciowe i interseksualne (LGBTI), dzieci, kobiety i dziewczęta lub inne osoby lub grupy w niektórych przypadkach.

¹⁵ Takie jak mniejszości etniczne, osoby LGBTI, dzieci, kobiety i dziewczęta lub inne osoby lub grupy w niektórych przypadkach.

¹⁶ Poprzez dokładną analizę ram prawnych i kompleksowe gromadzenie dostępnych danych bazowych, w podziale na takie czynniki, jak płeć, pochodzenie etniczne, wiek itp.

- W przypadku zidentyfikowanych grup należy ocenić konkretny kontekst, w tym parametry prawne i instytucjonalne oraz normy kulturowe, społeczne i płciowe, a także charakter marginalizacji, dyskryminacji i/lub wykluczenia, jakich doświadcza zidentyfikowana populacja.
- Należy zidentyfikować i ocenić rodzaj, zakres, charakter i znaczenie zarówno pozytywnego, jak i negatywnego wpływu projektu na te osoby i/lub grupy oraz sposób, w jaki mogą one być nim nieproporcjonalnie dotknięte.
- Zidentyfikować odpowiednie środki, które są potrzebne, i przedstawić dowody już podjętych działań, jeśli takie istnieją, do czasu oceny, aby uniknąć, zminimalizować, złagodzić lub naprawić negatywne skutki oraz, w stosownych przypadkach, wzmocnić pozytywne skutki, w tym zidentyfikować możliwości i działania promujące rozwiązania w zakresie podziału korzyści dla społeczności dotkniętych projektem, w tym dla tych grup; oraz
- Zgodnie z wymogami Banku, uwzględnienie nowych i/lub dodatkowych zróżnicowanych środków skierowanych do tych osób i/lub grup w ESMP lub innych odpowiednich planach zarządzania środowiskowego i/lub społecznego, tak aby ryzyko i skutki nie obciążały ich w nieproporcjonalny sposób i aby mogły one skorzystać z możliwości czerpania korzyści z projektu.

Zaangażowanie interesariuszy

- 25 Zaangażowanie interesariuszy ma zasadnicze znaczenie i powinno być uwzględnione przez promotora na każdym etapie przygotowania i realizacji projektu zgodnie z wymogami określonymi w normie 2.
- 26 W ramach procesu zaangażowania osoby lub grupy uznane za szczególnie wrażliwe, marginalizowane i/lub dyskryminowane powinny mieć równe szanse, dzięki dostosowanym i ukierunkowanym podejściom, na wyrażenie swoich opinii i obaw, które następnie zostaną uwzględnione podczas przygotowywania i realizacji projektu oraz przy podejmowaniu środków łagodzących i/lub kompensacyjnych, które mogą mieć na nie wpływ. W tym celu promotor rozważy podjęcie szczególnych wysiłków w celu pokonania barier uniemożliwiających im udział lub dostęp do mechanizmu rozpatrywania skarg na poziomie projektu, takich jak mobilność, dostęp do technologii komunikacyjnych, umiejętność czytania i pisanie, język itp., oraz zapewni, aby wszelkie plany zaangażowania i/lub działania uwzględniały te ograniczenia i łagodziły je w miarę możliwości.
- 27 Aby zapewnić pełny i skuteczny udział osób i grup znajdujących się w trudnej sytuacji, marginalizowanych i/lub dyskryminowanych w procesach zaangażowania, promotor uwzględni w procesie znaczących konsultacji następujące elementy:
 - organy i organizacje przedstawicielskie, takie jak organizacje społeczeństwa obywatelskiego lub organizacje społecznościowe, rady starszych lub rady wiejskie lub wódzowie, reprezentujące osoby lub grupy znajdujące się w trudnej sytuacji, marginalizowane i/lub dyskryminowane, których dotyczy projekt, a w stosownych przypadkach także innych członków społeczności;
 - Mechanizmy konsultacji uwzględniające kwestie płci, zapewniające równe traktowanie i reagowanie na obawy kobiet, mężczyzn, osób niebinarnych lub nieprzystających do norm płciowych; i/lub
 - Konsultacje w „bezpiecznej przestrzeni” lub za pośrednictwem bezpiecznych kanałów i środków komunikacji, aby zapewnić ochronę przed zastraszaniem lub odwetem.

Monitorowanie

- 28 Organizator projektu powinien zadbać o to, żeby system monitorowania projektu uwzględniał kwestie płci i był dostosowany do skutecznej ochrony praw i interesów osób i grup znajdujących się w trudnej sytuacji, marginalizowanych i/lub dyskryminowanych, a także do ochrony ich przed przypadkami dyskryminacji i nierównego traktowania. System monitorowania powinien zawierać odpowiednie wskaźniki w podziale na płeć, wiek i/lub inne istotne cechy społeczno-ekonomiczne, żeby uwzględnić specyfikę takich osób i/lub grup w projekcie. System monitorowania powinien śledzić i dokumentować wdrażanie procesów angażowania osób i grup znajdujących się w trudnej sytuacji, marginalizowanych

i/lub dyskryminowanych osób i grup oraz wdrażanie środków łagodzących i naprawczych, które mają na nie wpływ.

- 29 W ramach działań monitorujących zaleca się promotorowi nawiązanie współpracy z osobami i grupami znajdującymi się w trudnej sytuacji, marginalizowanymi i/lub dyskryminowanymi, a także z odpowiednimi organizacjami pozarządowymi, organizacjami społeczeństwa obywatelskiego lub organizacjami społecznościowymi lub innymi odpowiednimi lokalnymi organizacjami i stowarzyszeniami, które reprezentują te osoby/grupy, posiadają szczególną wiedzę na ich temat i/lub współpracują z nimi.

Wymogi dotyczące projektów mających wpływ na ludność tubylczą

- 30 W przypadku wszystkich projektów, zarówno w Unii Europejskiej, jak i poza nią, w których ludy tubylcze są obecne lub mają zbiorowe powiązania z: (i) proponowanym obszarem projektu; lub (ii) obszarze, na który projekt będzie miał negatywny wpływ, niezależnie od tego, czy projekt ma pozytywny, czy negatywny wpływ na ludność tubylczą, promotor wspiera uznanie praw ludności tubylczej poprzez zapewnienie zgodności z odpowiednimi przepisami krajowymi oraz wymogami określonymi w pkt 30–59 niniejszej normy.

Kontrola

- 31 Promotor zgłasza EBI od samego początku: (i) potwierdzoną lub potencjalną obecność ludów tubylczych na obszarze projektu EBI, które spełniają definicję ludów tubylczych zawartą w pkt 10; (ii) obecne grupy ludów tubylczych; oraz (iii) prawdopodobieństwo wpływu projektu na ziemie ludów tubylczych i/lub ich dostęp do zasobów naturalnych i/lub źródła utrzymania. Promotor powinien również odnotować i zgłosić obecność ludów tubylczych, które korzystają z ziemi i zasobów naturalnych na podstawie zwyczajowych/nieformalnych praw.
- 32 EBI zastrzega sobie prawo do samodzielnego określenia, czy projekt może mieć potencjalny wpływ na ludność tubylczą, jej tradycyjny sposób życia, może stanowić zagrożenie dla zasobów naturalnych, z których korzysta, lub może prowadzić do jej wysiedlenia i znacznej utraty odrębnego dziedzictwa kulturowego, zarówno materialnego, jak i niematerialnego.
- 33 Promotor powinien zasięgnąć opinii odpowiednich specjalistów, aby spełnić wymagania niniejszego standardu w zakresie kontroli, oceny, konsultacji, planowania lub inne. Przy ustalaniu, czy dana grupa lub społeczność powinna być uznana za rdzenną, promotor powinien uzyskać najbardziej wiarygodne informacje i skonsultować się z odpowiednimi społecznościami tubylczymi w celu ustalenia, czy spełniają one kryteria określone w ust. 10.
- 34 Charakter i zakres możliwych do zidentyfikowania słabości dotkniętych społeczności tubylczych powinny być kluczową zmienną przy opracowywaniu planów łagodzenia negatywnych skutków i promowania sprawiedliwego dostępu do korzyści.

Ocena

- 35 Po potwierdzeniu obecności ludów tubylczych przez promotora i zweryfikowaniu tego faktu przez EBI, promotor przeprowadza ocenę potencjalnych pozytywnych i negatywnych skutków oraz zagrożeń związanych z tymi ludami.
- 36 W przypadku gdy projekt znajduje się jeszcze na początkowym etapie projektowania w momencie składania wniosku o finansowanie przez EBI, promotor przeprowadza lub zleca przeprowadzenie badania przez odpowiednich specjalistów w celu zidentyfikowania ludów tubylczych, oceny potencjalnego wpływu projektu na te grupy oraz zebrania ich opinii na temat projektu. Zakres oceny obejmuje skutki kulturowe i fizyczne, a także wpływ na różnorodność biologiczną i usługi ekosystemowe, od których zależą zidentyfikowane ludy tubylcze (zob. norma 4), własność gruntów i użytkowanie gruntów, w tym w odniesieniu do zbiorowych zwyczajowych praw własności, ich powiązania z zasobami i terytoriami oraz wszelkie uzgodnienia dotyczące podziału korzyści związanych z projektem. Ocena ta uwzględnia szczególną wrażliwość ludów tubylczych dotkniętych projektem na zmiany w ich środowisku i stylu życia. Niezależne badanie może być badaniem samodzielnym lub, jeśli jest to właściwe i możliwe do odpowiedniego uwzględnienia, częścią raportu ESIA określonego w standardzie 1, zgodnie z wymogami EBI.

- 37 Promotor powinien dążyć do uniknięcia wpływu na grunty lub zasoby naturalne ludów tubylczych i przedstawić rozważane opcje uniknięcia wpływu w ocenie opisanej w pkt 36. W przypadku gdy nie można uniknąć wpływu, promotor wdroży proces FPIC zgodnie z paragrafami 43–49 niniejszego standardu i, pod warunkiem uzyskania zgody społeczności tubylczych, których dotyczy projekt, oraz w ścisłej współpracy z nimi, przygotuje plan rozwoju społeczności tubylczych (IPDP) opisany w paragrafach 50–52. W niektórych przypadkach, np. gdy ludy tubylcze żyją w społecznościach mieszanych z ludnością niebędącą ludnością tubylczą lub gdy społeczności tubylcze nie są jedynymi społecznościami, na które ma wpływ projekt¹⁷, bardziej odpowiednie może być przygotowanie szerszego, zintegrowanego planu rozwoju społeczności (CDP), obejmującego wszystkie społeczności, na które ma wpływ projekt, i zawierającego wymagane informacje dotyczące konkretnie ludów tubylczych, na które ma wpływ projekt. W przypadkach, gdy podczas przygotowywania projektu nie można poznać projektu lub lokalizacji projektu lub podprojektów, właściwe może być przygotowanie ram planowania dla ludności tubylczej (IPPF)¹⁸.
- 38 W przypadku gdy istnieje możliwość, że projekty będą miały wpływ na grupy żyjące w dobrowolnej izolacji, promotor podejmuje odpowiednie środki w celu uznania, poszanowania i ochrony ich ziemi i terytoriów, środowiska, zdrowia i kultury, a także środki mające na celu uniknięcie wszelkich niepożądanych kontaktów z nimi w wyniku realizacji projektu. Aspekty projektu, które mogłyby skutkować takimi niepożądanymi kontaktami, nie będą już brane pod uwagę jako część projektu finansowanego przez EBI.
- 39 W przypadku gdy działania związane z projektem zostały już rozpoczęte, promotor przekazuje EBI wszystkie istotne informacje i dokumenty w celu wykazania, że zasięgnął opinii rdzennej ludności, na którą projekt ma wpływ, i podjął odpowiednie działania. Jeżeli wymogi niniejszego standardu nie zostały spełnione, promotor przeprowadza lub zleca przeprowadzenie niezależnej oceny, jak opisano powyżej. Ponadto ocena ta powinna: (i) obejmować przegląd dotychczasowego wpływu na grunty, zasoby naturalne, źródła utrzymania i/lub sposób życia ludów tubylczych lub dostęp do nich; (ii) wskazać wszelkie rozbieżności w stosunku do wymogów niniejszej normy; oraz (iii) wskazać wszelkie działania naprawcze, które mogą być konieczne do zapewnienia osiągnięcia zamierzonych rezultatów niniejszej normy. Plan działań naprawczych należy przedłożyć EBI w odpowiednim terminie, aby Bank mógł podjąć decyzję o ewentualnym sfinansowaniu projektu.
- 40 Promotor powinien jak najwcześniej w procesie zaangażować zainteresowane społeczności tubylcze w opracowanie IPDP, CDP lub IPPF, aby umożliwić przeprowadzenie z nimi konstruktywnych konsultacji. Promotor powinien podać do publicznej wiadomości ostateczny projekt planu społecznościom ludów tubylczych, których dotyczy projekt, w odpowiedniej formie, w odpowiedni sposób i w odpowiednim języku. Po przyjęciu i uzgodnieniu przez zainteresowane ludy tubylcze promotor powinien udostępnić im te dokumenty w taki sam sposób, jak wcześniejsze ostateczne projekty dokumentów. Promotor powinien składać Bankowi sprawozdania z terminowego ujawniania i postępów w realizacji IPDP lub innych odpowiednich planów.

Rzetelne konsultacje

- 41 Aby zbudować zaufanie społeczności tubylczych i umożliwić skuteczne uwzględnienie ich opinii w projekcie, promotor powinien nawiązać z nimi kontakt jak najwcześniej i utrzymywać go przez cały cykl projektu, zgodnie z poprzednimi paragrafami i wymogami określonymi w standardzie 2.
- 42 Oprócz ogólnych wymagań dotyczących znaczących konsultacji, proces ten z udziałem społeczności tubylczych powinien obejmować następujące konkretne elementy:

¹⁷ Również w przypadkach, gdy istnieje więcej niż jedna grupa ludności tubylczej lub gdy zakres projektu regionalnego lub krajowego ma wpływ na inne grupy ludności.

¹⁸ Niniejsze ramy powinny określać terminy realizacji wszelkich konkretnych planów i zawierać jasne określenie ról i obowiązków, budżetu oraz zobowiązań finansowych.

- Zaangażowanie prawowitych tradycyjnych władz ludów tubylczych, organów przedstawicielskich, organizacji ludów tubylczych, a także członków społeczności ludów tubylczych, których dotyczy projekt;
- Należyte uwzględnienie i poszanowanie wszelkich odpowiednich praw zwyczajowych;
- Wystarczająca ilość czasu na zbiorowe procesy decyzyjne ludów tubylczych;¹⁹
- Uzyskanie FPIC od społeczności tubylczych w odniesieniu do proponowanych działań, zgodnie z wymogami niniejszej normy.

Wolna, uprzednia i świadoma zgoda (FPIC)

43 Na potrzeby niniejszej normy FPIC odnosi się do iteracyjnego procesu, w ramach którego społeczność rdzennych ludów, której dotyczy dana kwestia, osiąga porozumienie w wystarczającym czasie i zgodnie ze swoimi tradycjami i praktykami kulturowymi. W szczególności:

- „Wolna” powinna oznaczać brak przymusu, zastraszania lub manipulacji;
- „Wcześniejsza” oznacza, że zgoda została uzyskana z odpowiednim wyprzedzeniem przed wydaniem jakiegokolwiek zezwolenia lub rozpoczęciem działań oraz że przestrzegano wymogów czasowych dotyczących procesów konsultacji z ludnością tubylczą;
- Świadoma oznacza, że przekazane informacje obejmują (co najmniej) następujące aspekty: (a) charakter, wielkość, tempo, odwracalność i zakres każdego proponowanego projektu lub działania; (b) przyczyny lub cel projektu i/lub działania; (c) czas trwania projektu lub działania; (d) lokalizacja obszarów, które zostaną objęte projektem; (e) wstępna ocena prawdopodobnego wpływu gospodarczego, społecznego, kulturowego i środowiskowego, w tym potencjalnego podziału ryzyka i korzyści w kontekście poszanowania zasady ostrożności; (f) personel, który prawdopodobnie będzie zaangażowany w realizację proponowanego projektu (w tym ludy tubylcze, pracownicy sektora prywatnego, instytucje badawcze, pracownicy rządowi i inni); oraz (g) procedury, które może wymagać projekt; oraz
- Zgodę należy rozumieć jako zbiorowe poparcie społeczności ludów tubylczych dla działań w ramach projektu, które mają na nie wpływ.

44 Proces FPIC jest wymagany, gdy projekt:

- Ma wpływ na grunty, terytoria lub zasoby²⁰, które ludy tubylcze zwyczajowo posiadają, zajmują lub w inny sposób wykorzystują; lub
- Wymaga ich przeniesienia z gruntów i zasobów naturalnych podlegających tradycyjnej własności lub zwyczajowemu użytkowaniu lub zajmowaniu; lub
- ma wpływ na ich zasoby kulturowe²¹, zarówno materialne, jak i niematerialne, lub ich sposób życia, lub je eksploatuje.

45 W przypadku gdy wymagany jest proces FPIC, Bank nie będzie mógł przystąpić do finansowania tych działań, chyba że promotor będzie w stanie potwierdzić i udokumentować, że zgoda ludów tubylczych została uzyskana w ramach odpowiedniego procesu FPIC. Promotor przeprowadzi proces FPIC, nawet jeśli prawo do FPIC nie zostało prawnie i formalnie uznane w kraju lub regionie, w którym realizowane są działania w ramach projektu.

46 W przypadku gdy wymagana jest FPIC, promotor zatrudni wykwalifikowanych specjalistów²², którzy pomogą w przeprowadzeniu i udokumentowaniu negocjacji w dobrej wierze oraz procesu FPIC. Proces FPIC będzie wynikiem

¹⁹ Uznając, że ludy tubylcze nie są jednorodne i że członkowie społeczności mogą mieć różne poglądy na temat projektu. Proces konsultacji powinien zatem uwzględniać taką dynamikę i zapewniać ludom tubylczym wystarczającą ilość czasu na wyciągnięcie wniosków, które większość zainteresowanych członków uzna za uzasadnione.

²⁰ W tym między innymi zasoby morskie i lądowe.

²¹ Zasoby kulturowe obejmują dziedzictwo kulturowe, tradycyjną wiedzę i tradycyjne formy wyrazu kulturowego, własność intelektualną, religijną i duchową, a także przejawy ich nauk, technologii i kultur, w tym zasoby ludzkie i genetyczne, nasiona, leki, wiedzę o właściwościach fauny i flory, tradycje ustne, literaturę, wzornictwo, sport i tradycyjne gry oraz sztuki wizualne i performatywne.⁽²²⁾ Organizacje ludów tubylczych (IPO) mogą często pełnić rolę obiektywnego mediatora w procesie FPIC, ciesząc się zaufaniem wszystkich stron.

znaczące procesy konsultacyjne określone w paragrafach 41-42 niniejszej normy i powinny być ustanowione w drodze negocjacji prowadzonych w dobrej wierze między promotorem a zainteresowanymi ludami tubylczymi. Promotor powinien pomóc w budowaniu potencjału ludów tubylczych w odpowiedni sposób, aby umożliwić im aktywny i skuteczny udział w działaniach wymagających FPIC.

- 47 Oczekuje się, że FPIC zostanie w pełni udokumentowane jako proces wzajemnie akceptowany przez strony, zawierający dowody porozumienia między nimi jako wynik negocjacji i jasno określający postanowienia dotyczące podziału korzyści i ryzyka. EBI nie określa, co stanowi zgodę, i nie wymaga, aby FPIC osiągnęło jednogłośnie. Zamiast tego wymaga przedstawienia zadowalających udokumentowanych dowodów udziału całej społeczności tubylczej, której dotyczy projekt, w procesie FPIC.
- 48 W szczególności promotor powinien:
- W pełni udokumentować wspólnie uzgodniony proces między promotorem a społecznościami tubylczymi, których dotyczy projekt, w zakresie sposobu przeprowadzenia procesu ^{FPIC23}, oraz
 - przedłożyć odpowiednio udokumentowane dowody porozumienia między promotorem a społecznością tubylczą, której dotyczy projekt, w sprawie wyniku negocjacji, wraz z odpowiednim IPDP zawierającym wszystkie towarzyszące środki łagodzące i porozumienia dotyczące podziału korzyści.
- 49 Stosując FPIC, promotor powinien zwrócić szczególną uwagę na reprezentatywność i legitymizację procesu, którego celem jest podjęcie zbiorowej decyzji. Promotor powinien również wziąć pod uwagę następujące czynniki:
- zdolność zainteresowanych społeczności do negocjacji na równych zasadach; potrzebę pomocy dotkniętym społecznościom tubylczym w uzyskaniu dostępu do pomocy technicznej i/lub porad prawnych w zakresie ich praw wynikających z prawa krajowego i międzynarodowego;
 - Weryfikacja braku przymusu lub zastraszania oraz kulturowej adekwatności zaangażowania przez odpowiedni okres czasu, który pozwala na to, aby takie zaangażowanie miało znaczenie; oraz
 - Czy informacje są przekazywane społecznościom w formie odpowiedniej pod względem kulturowym i w odpowiednim czasie.

Odszkodowania i podział korzyści

- 50 W porozumieniu z dotkniętą społecznością tubylczą promotor wypłaci odszkodowanie ludności tubylczej za wszelkie straty środków utrzymania poniesione w wyniku działań związanych z projektem. Przy obliczaniu odszkodowania promotor spełnia wymagania normy 6 i bierze pod uwagę niekorzystny wpływ projektu na tradycyjny sposób życia i źródła utrzymania, w tym praktyki koczownicze/transhumantyczne, a także życie rodzinne ludów tubylczych, ze szczególnym uwzględnieniem wynagrodzeń kobiet i działalności niezarobkowej zapewniającej środki utrzymania.
- 51 Promotor zapewni ponadto społecznościom, których dotyczy projekt, możliwości uzyskania korzyści rozwojowych odpowiednich do ich kultury. Możliwości te powinny być proporcjonalne do stopnia oddziaływania projektu, a ich celem powinno być odpowiednie podniesienie standardu życia i środków utrzymania tych społeczności oraz wspieranie długoterminowej równowagi zasobów naturalnych, od których mogą one być zależne.
- 52 Promotor powinien szczegółowo opisać działania, o których mowa powyżej, w planie z określonym harmonogramem, takim jak IPDP lub jego odpowiednik (zob. pkt 37). Plan ten powinien zostać opracowany w ścisłej konsultacji z zainteresowanymi społecznościami tubylczymi i przy ich udziale. Plan powinien zawierać ocenę zróżnicowanego wpływu w odniesieniu do płci i różnych pokoleń, a także różnych grup społeczności tubylczych, jeśli ma to zastosowanie, oraz powinien obejmować działania mające na celu zaradzenie tym skutkom dla różnych grup społeczności.

²³ FPIC nie wymaga jednogłośnie i może zostać osiągnięte nawet wtedy, gdy osoby lub grupy w obrębie lub pomiędzy społecznościami tubylczymi, których dotyczy projekt, wyraźnie się nie zgadzają.

Współpraca z organami publicznymi

- 53 W przypadkach, w których wymagany jest proces FPIC, a właściwy organ wydał decyzję zatwierdzającą projekt lub udzielił koncesji gruntowej na realizację projektu, promotor weryfikuje, a EBI ustala, czy organ ten postępował zgodnie z procesem FPIC zgodnym z niniejszym standardem. W szczególności promotor składa sprawozdanie na temat charakteru wdrożonego procesu FPIC oraz poziomu zgody udzielonej na działania w ramach projektu przez zainteresowane ludy tubylcze, na podstawie którego EBI oceni adekwatność i zgodność proponowanych środków łagodzących oraz ustaleń dotyczących podziału korzyści z wymogami niniejszego standardu. Jeżeli właściwy organ nie przeprowadził należytego procesu FPIC, promotor podejmuje współpracę ze społecznością w celu uzyskania jej opinii i świadomej zgody, przy wsparciu wykwalifikowanych specjalistów.
- 54 W przypadku gdy rząd pełni określoną rolę w zarządzaniu ryzykiem i wpływem projektu na ludność tubylczą, promotor współpracuje z odpowiedzialną agencją rządową, w zakresie, w jakim jest to wykonalne i dozwolone przez agencję, w celu osiągnięcia wyników zgodnych z celami niniejszej normy.

Mechanizm rozpatrywania skarg

- 55 Promotor ustanawia odpowiedni pod względem kulturowym i dostępny mechanizm rozpatrywania skarg dla całego projektu, zgodnie z opisem w normie 2.
- 56 W przypadku projektów mających wpływ na ludność tubylczą taki mechanizm rozpatrywania skarg powinien uwzględniać dostępność i akceptowalność środków odwoławczych oraz zwyczajowych mechanizmów rozstrzygania sporów dla społeczności tubylczej, której dotyczy projekt.
- 57 W trakcie realizacji projektu promotor niezwłocznie powiadamia EBI o wszelkich konfliktach między ludnością tubylczą a promotorem, które pozostają nierozwiązane pomimo skorzystania z mechanizmu rozpatrywania skarg w ramach projektu.

Monitorowanie

- 58 Promotor projektu powinien zadbać o to, żeby system monitorowania projektu był dostosowany do skutecznej ochrony praw i interesów ludów tubylczych oraz żeby chronił ich przed dyskryminacją i nierównym traktowaniem. System powinien śledzić i dokumentować wdrażanie procesów zaangażowania tych społeczności oraz wdrażanie IPDP lub innych działań projektowych i/lub środków łagodzących i naprawczych, które mają na nie wpływ.
- 59 W ramach działań monitorujących zaleca się, aby promotor współpracował z zainteresowanymi społecznościami tubylczymi, a także z odpowiednimi organizacjami pozarządowymi, organizacjami społeczeństwa obywatelskiego lub organizacjami społecznościowymi lub innymi odpowiednimi lokalnymi organizacjami i stowarzyszeniami, które reprezentują społeczności tubylcze, posiadają szczególną wiedzę na ich temat i/lub współpracują z nimi.

Standard 8 – Prawa pracownicze

Wprowadzenie

- 1 Siła robocza stanowi podstawowy zasób każdej działalności. Rozsądne zarządzanie zasobami ludzkimi i stosunkami pracy ma kluczowe znaczenie dla zrównoważonych praktyk biznesowych, tworzenia miejsc pracy i wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu. Stworzenie sprawiedliwych, bezpiecznych i zdrowych warunków pracy opartych na poszanowaniu praw pracowników sprzyja wydajności i produktywności. Natomiast brak zdolności do stworzenia i utrzymania dobrych stosunków pracy może osłabić zaangażowanie pracowników i skuteczność realizacji projektów.

Cele

- 2 Niniejsza norma określa obowiązki promotora w zakresie oceny, zarządzania i monitorowania wpływu projektów na rynek pracy oraz związanych z nimi zagrożeń. Uznaje ona pracowników i pracodawców zarówno za posiadaczy praw, jak i podmiotów zobowiązanych do wypełniania obowiązków.
- 3 Standard określa wymagania zgodne z prawami i zasadami zawartymi w podstawowych konwencjach Międzynarodowej Organizacji Pracy (MOP)¹ oraz europejskim filarze ^{praw socjalnych}². Celem niniejszego standardu jest określenie minimalnych wymagań, które powinny być uwzględnione w politykach i procedurach projektu, w tym:
 - Zapewnienie sprawiedliwego traktowania, niedyskryminacji oraz równego traktowania i szans pracowników, zwłaszcza pracowników znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji, narażonych na szczególne ryzyko ze względu na specyficzne ^{uwarunkowania} społeczno-gospod^{arce}³;
 - Zero tolerancji dla wykorzystywania ^{pracy przymusowej}⁴ i ^{pracy} dzieci⁵;
 - Poszanowanie zasad wolności zrzeszania się i negocjacji zbiorowych;
 - Ochrona i promowanie bezpieczeństwa i zdrowia w miejscu pracy;
 - Promowanie zdrowych ^{relacji} między pracownikami a kierownictwem⁶;
 - Zape w nienie pracownikom dostępnych i skutecznych środków zgłaszania i rozwiązywania problemów związanych z miejscem pracy.

Zakres

- 4 Niniejsza norma ma zastosowanie do wszystkich projektów, a konkretne wymagania, które należy spełnić, w tym w celu zapewnienia zgodności z ^{zasadami} „minimalnych zabezpieczeń” (MS)⁷, są określane podczas procesu oceny oddziaływania na środowisko/oceny oddziaływania na środowisko i społeczeństwo (EIA/ESIA) (zgodnie z normą 1)⁸. Zakres stosowania zależy od rodzaju stosunku umownego między promotorem a pracownikami. Promotor i strony trzecie

¹ Więcej informacji w <https://www.ilo.org/global/standards/introduction-to-international-labour-standards/conventions-and-recommendations/lang--en/index.htm>.

² https://ec.europa.eu/commission/priorities/deeper-and-fairer-economic-and-monetary-union/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-20-principles_en.

³ W tym między innymi płeć, orientacja seksualna, tożsamość płciowa, pochodzenie etniczne, kasta, pochodzenie rdzenne lub społeczne, wiek, niepełnosprawność, religia lub przekonania, poglądy polityczne lub inne, aktywizm, przynależność do związku zawodowego lub innej organizacji pracowniczej, narodowość, język, stan cywilny lub rodzinny, stan zdrowia, status migranta, przynależność do mniejszości lub status ekonomiczny. Podatność pracowników na zagrożenia wynika między innymi z poziomu ich ochrony prawnej, pozycji przetargowej i izolacji.

⁴ Praca przymusowa lub obowiązkowa odnosi się do pracy wykonywanej pod groźbą kary, do której dana osoba nie zgłosiła się dobrowolnie. Odnosi się to do sytuacji, w których osoby są zmuszane do pracy poprzez użycie przemocy lub zastraszanie lub poprzez bardziej subtelne środki, takie jak manipulowanie długami, zatrzymywanie dokumentów tożsamości lub groźby zgłoszenia do organów imigracyjnych. <https://www.ilo.org/global/topics/forced-labour/definition/lang--en/index.htm>.

⁵ Praca dzieci oznacza zatrudnianie dzieci w celach ekonomicznych lub w sposób, który może stanowić zagrożenie dla ich zdrowia, rozwoju fizycznego, psychicznego, moralnego lub społecznego, zakłócać ich edukację lub być dla nich szkodliwy. Ponadto każda praca wykonywana przez osobę, która nie ukończyła jeszcze 15 lat, jest uważana za szkodliwą, chyba że lokalne przepisy określają wyższy wiek obowiązkowej nauki szkolnej lub wyższy minimalny wiek uprawniający do podjęcia pracy; w takich przypadkach do określenia szkodliwości pracy dzieci stosuje się wyższy wiek.

⁶ Zob. zalecenie MOP nr 198 i towarzyszące mu wytyczne. https://www.ilo.org/global/publications/books/WCMS_209280/lang--en/index.htm.

⁷ Zgodnie z definicją zawartą w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/852 z dnia 18 czerwca 2020 r. w sprawie ustanowienia ram mających na celu ułatwienie zrównoważonych inwestycji oraz zmieniającym rozporządzenie (UE) 2019/2088 – <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2020/852/oj>.

⁸ W trakcie procesu EIA/ESIA i w zależności od znaczenia potencjalnych kwestii związanych z prawami pracowniczymi w projekcie, można zasięgnąć opinii reprezentatywnych organizacji pracowniczych i pracodawców.

powinny powstrzymać się od nawiązywania stosunków pracy, które mają na celu obejście krajowych wymogów prawa pracy.

- 5 Niniejsza norma ma zastosowanie do pracowników projektu, w tym pracowników zatrudnionych w pełnym wymiarze czasu pracy, w niepełnym wymiarze czasu pracy, tymczasowych, sezonowych i migrujących. W niniejszej normie termin „pracownik projektu” odnosi się do:
- osób zatrudnionych lub zaangażowanych bezpośrednio przez promotora (w tym wnioskodawcę projektu i agencje realizujące projekt) do pracy związanej konkretnie z projektem (pracownicy bezpośredni);
 - osób zatrudnionych lub zaangażowanych za pośrednictwem stron trzecich do wykonywania pracy związanej z podstawowymi funkcjami projektu⁹, niezależnie od lokalizacji (pracownicy stron trzecich)¹⁰.
- 6 Niniejszy standard określa również szczegółowe wymagania dotyczące osób zatrudnionych lub zaangażowanych przez głównych dostawców promotora (pracownicy łańcucha dostaw). Wymagania dotyczące pracy związane z łańcuchem dostaw zostały omówione w paragrafach 56–59 niniejszego standardu.¹¹

Wymogi ogólne

- 7 Wszystkie projekty zlokalizowane w krajach UE i EFTA muszą być zgodne z obowiązującym prawem krajowym i unijnym¹² oraz zasadami zawartymi w traktatach i powiązanych politykach UE w zakresie pracy i zatrudnienia¹³, a także z wszelkimi zobowiązaniami wynikającymi z obowiązujących konwencji międzynarodowych i umów wielostronnych podpisanych i ratyfikowanych przez kraj przyjmujący¹⁴.
- 8 Wszystkie projekty realizowane w krajach kandydujących i potencjalnych krajach kandydujących oraz w pozostałych częściach świata muszą być zgodne z obowiązującymi krajowymi przepisami prawa pracy i zatrudnienia oraz niniejszą normą, która odzwierciedla podstawowe zasady i istotne elementy proceduralne określone w przepisach UE, które EBI uznaje za istotne w odniesieniu do praw pracowniczych. Ponadto projekty muszą być zgodne z wszelkimi zobowiązaniami wynikającymi z odpowiednich konwencji międzynarodowych i umów wielostronnych podpisanych i ratyfikowanych przez kraj przyjmujący lub w inny sposób mających zastosowanie w kraju przyjmującym¹⁵.

Wymogi szczególne

Projekty realizowane w krajach UE i EFTA

- 9 Promotor powinien zwrócić szczególną uwagę na identyfikację prawdopodobieństwa wystąpienia ryzyka pracy dzieci, pracy przymusowej, dyskryminacji i nierównego traktowania pracowników migrujących lub niebędących obywatelami danego kraju, dyskryminacji i/lub ograniczeń wolności zrzeszania się lub innych rodzajów ryzyka naruszenia podstawowych praw pracowniczych, wynikających z kontekstu krajowego, sektora, wykonawcy lub łańcucha dostaw.
- 10 W odniesieniu do pracowników łańcucha dostaw promotor stosuje wymogi określone w pkt 56–59 niniejszej normy.
- 11 Na żądanie promotor przedstawia Bankowi odpowiednie polityki i systemy lub procedury zarządzania zasobami ludzkimi, a także odpowiednie sprawozdania dotyczące pracy sporządzone przez krajową inspekcję pracy lub, jeśli są dostępne, przez Europejski Urząd Pracy, w celu oceny zgodności z

⁹ „Podstawowe funkcje” projektu to procesy produkcyjne i/lub usługowe niezbędne do realizacji konkretnego działania w ramach projektu, bez których projekt nie może być kontynuowany.

¹⁰ Strony trzecie mogą obejmować wykonawców, podwykonawców, brokerów, agentów lub pośredników. Nie obejmują one dostawców.

¹¹ Główni dostawcy to dostawcy, którzy dostarczają bezpośrednio do projektu towary lub materiały niezbędne do realizacji podstawowych funkcji projektu.

¹² W szczególności dyrektywa 2000/78/WE z dnia 27 listopada 2000 r. ustanawiająca ogólne warunki ramowe równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy (Dz.U. 2000 L 303, s. 16) oraz dyrektywa 2006/54/WE w sprawie wprowadzenia w życie zasady równych szans i równego traktowania kobiet i mężczyzn w zakresie zatrudnienia i pracy (Dz.U. L 204 z 26.7.2006, s. 23).

¹³ W szczególności odpowiednie postanowienia Karty praw podstawowych Unii Europejskiej <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:12012P/TXT> oraz europejskiego filaru praw socjalnych https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/economy-works-people/jobs-growth-and-investment/european-pillar-social-rights_en.

¹⁴ W szczególności podstawowe normy pracy określone w deklaracji MOP dotyczącej podstawowych zasad i praw w pracy oraz konwencjach MOP, w tym między innymi: konwencjach MOP nr 29 i 105 (praca przymusowa i niewolnicza), nr 87 (wolność zrzeszania się), nr 98 (prawo do rokowań zbiorowych), nr 100 i 111 (dyskryminacja), 138 (minimalny wiek), 158 (rozwiązanie stosunku pracy), 182 (najgorsze formy pracy dzieci) i C190 (przemoc i molestowanie oraz towarzyszące im zalecenie R206); Konwencja ONZ o prawach osób niepełnosprawnych <https://www.un.org/development/desa/disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities.html>. Międzynarodowa konwencja w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji rasowej <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/cerd.aspx> Konwencja w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji kobiet <https://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CEDAW.aspx>. Międzynarodowa konwencja o ochronie praw wszystkich pracowników migrujących i członków ich rodzin <https://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CMW.aspx>.¹⁵ Zob. przypis 12 powyżej.

odpowiednie przepisy prawne. Promotor może być zobowiązany do uzupełnienia swojej oceny oraz polityk i procedur zgodnie z przepisami UE i postanowieniami wymienionymi w niniejszym standardzie.

Projekty zlokalizowane w krajach kandydujących i potencjalnych krajach kandydujących oraz w pozostałych częściach świata

12 Oprócz wymagań określonych w pkt 8 powyżej, promotor musi spełniać wymagania określone w pkt 13–61.

Zarządzanie relacjami w miejscu pracy

- 13 Organizator opracowuje i/lub utrzymuje pisemne zasady i procedury zarządzania pracą, które są proporcjonalne do wielkości i liczby pracowników oraz mają zastosowanie do projektu. Zasady te należy przekazać pracownikom projektu w sposób odpowiedni do ich kultury.
- 14 Polityka i procedury zarządzania pracą obejmują takie aspekty, jak czas pracy, warunki pracy (w tym zdrowie i bezpieczeństwo, a także standardy prywatności w obiektach zapewnianych przez przedsiębiorstwo), praktyki zatrudniania i awansowania, warunki zatrudnienia, w tym świadczenia, uprawnienia do wynagrodzenia i jego wypłacanie¹⁶, ochrona macierzyństwa, ochrona przed przemocą i molestowaniem, budowanie potencjału i rozwój umiejętności, praktyki dotyczące niedyskryminacji i równych szans, rozstrzyganie skarg, procedury dyscyplinarne i zwolnienia.
- 15 Polityka i procedury zarządzania pracą powinny również opisywać, w jaki sposób promotor zamierza spełnić wymagania wynikające z krajowego prawa pracy i zatrudnienia, obowiązujących układów zbiorowych oraz wymagań niniejszego standardu.
- 16 Pracownicy projektu nie mogą być zatrudniani nieformalnie i wszyscy muszą posiadać ważne pisemne umowy o pracę. Umowy o pracę powinny określać warunki pracy i zatrudnienia, w tym uprawnienia do wynagrodzenia, godziny pracy, zasady dotyczące nadgodzin i wynagrodzenia za nadgodziny oraz wszelkie świadczenia (takie jak urlop chorobowy, macierzyński/ojcowski lub wypoczynkowy). Wszelkie istotne zmiany warunków zatrudnienia należy przekazać pracownikom projektu w sposób odpowiedni do ich kultury.
- 17 W przypadku gdy urzędnicy państwowi pracują w ramach projektu, w pełnym lub niepełnym wymiarze czasu pracy, nadal podlegają oni warunkom obowiązujących umów o pracę w sektorze publicznym, chyba że nastąpiło skuteczne przeniesienie ich zatrudnienia lub zaangażowania w projekt.
- 18 Organizator projektu przechowuje aktualną dokumentację zatrudnienia, zapewniając jednocześnie pracownikom projektu prawo do prywatności i ochrony danych.

Warunki zatrudnienia

- 19 Warunki zatrudnienia pracowników projektu (w tym wynagrodzenia, świadczenia i godziny pracy) nie mogą być mniej korzystne niż w przypadku równoważnego rodzaju pracy w danym kraju/regionie, w którym prowadzona jest działalność, oraz w danej branży. Promotor zapewnia, aby wypłacane wynagrodzenia były sprawiedliwe i zgodne z minimalnymi progami określonymi w przepisach krajowych.
- 20 Organizator zobowiązuje się przestrzegać układów zbiorowych zawartych z organizacjami pracowniczymi i będzie promować sprawiedliwe warunki pracy.
- 21 Organizator zapewni pracownikom projektu regularne wynagrodzenie zgodnie z wymogami prawa krajowego i procedur zarządzania pracą.
- 22 Czas pracy, w tym przerwy i okresy odpoczynku, powinien być zgodny z przepisami krajowymi i wszelkimi układami zbiorowymi.

¹⁶ Powinno to obejmować ustalenia dotyczące nadgodzin i wynagrodzenia za nadgodziny.

- 23 W przypadku zapewnienia pracownikom projektu ^{zakwaterowania}¹⁷, powinno ono być zgodne z postanowieniami określonymi w Standardzie 9.

Praca dzieci

- 24 Zgodnie z Konwencją MOP nr 138 dotyczącą minimalnego wieku zatrudnienia oraz Konwencją nr ¹⁸² dotyczącą najgorszych form pracy dzieci¹⁸ organizator nie może zatrudniać dzieci, korzystać z ich pracy ani czerpać z niej korzyści. Organizator musi przestrzegać minimalnych wymagań dotyczących wieku określonych w wyżej wymienionych konwencjach MOP, chyba że normy krajowe są bardziej rygorystyczne.
- 25 Dzieci powyżej minimalnego wieku i poniżej 18 roku życia mogą być zatrudniane lub angażowane w projekt pod warunkiem przeprowadzenia odpowiedniej oceny ryzyka przed rozpoczęciem pracy oraz regularnego monitorowania stanu zdrowia, warunków pracy i godzin pracy. Dzieci nie mogą być zatrudniane nieformalnie, nawet jeśli jest to praktyka społecznie lub kulturowo akceptowalna w danym sektorze, kraju lub regionie.
- 26 W przypadku stwierdzenia wykorzystywania pracy dzieci wśród pracowników projektu (w tym wszystkich rodzajów pracowników zewnętrznych) promotor podejmuje natychmiastowe działania w celu skorygowania i naprawienia tej sytuacji. Promotor zgłasza również EBI takie praktyki oraz podjęte środki naprawcze.
- 27 Promotor wymaga od swoich kontrahentów stosowania tych samych standardów i praktyk w odniesieniu do pracy dzieci.

Praca przymusowa

- 28 Promotor nie może zatrudniać pracowników do pracy przymusowej lub obowiązkowej i musi zapewnić, że taka praca nie ma miejsca w związku z projektem, przez jego wykonawców i ^{dostawców}^{19 20}. Praca przymusowa obejmuje wszelkiego rodzaju pracę mimowolną lub obowiązkową, taką jak praca najemna, praca niewolnicza lub podobne umowy o pracę, a także ^{handel ludźmi}²¹. Promotor powinien zwrócić szczególną uwagę na identyfikację pracowników projektu, którzy mogą być bardziej narażeni na handel ludźmi ze względu na określone cechy społeczno-ekonomiczne, takie jak wiek, niepełnosprawność, pochodzenie etniczne i/lub płeć.
- 29 Biorąc pod uwagę względy bezpieczeństwa i charakter pracy, promotor powinien unikać wszelkich niepotrzebnych ograniczeń swobody przemieszczania się swoich pracowników w trakcie zatrudnienia. Ponadto promotor nie powinien stosować ani tolerować żadnych form kar cielesnych, przymusu psychicznego lub fizycznego ani znęcania się nad personelem.
- 30 W przypadku stwierdzenia stosowania pracy przymusowej wśród pracowników projektu (w tym wszelkiego rodzaju pracowników zewnętrznych) promotor podejmuje natychmiastowe działania w celu zaprzestania tej praktyki, zapewnienia warunków pracy, które nie mają charakteru przymusowego, oraz skierowania sprawy do właściwych organów ścigania. Promotor zgłasza również EBI takie praktyki oraz podjęte środki zaradcze.

Pracownicy migrujący

- 31 Promotor powinien zidentyfikować zatrudnienie pracowników migrujących w ramach projektu i zapewnić, aby ich traktowanie nie było mniej korzystne niż traktowanie pracowników niebędących migrantami, wykonujących podobne zadania.

¹⁷ Usługi te mogą być świadczone bezpośrednio przez promotora lub przez osoby trzecie.

¹⁸ Przydatne wskazówki dla promotora można znaleźć tutaj: http://www.ilo.org/public/libdoc/ilo/2008/108B09_260_engl.pdf, s. 27–30.

¹⁹ Artykuł 2 [protokołu MOP P029 – Protokół z 2014 r. do konwencji dotyczącej pracy przymusowej z 1930 r.](#) (ilo.org) zawiera środki mające na celu zapobieganie pracy przymusowej lub obowiązkowej.

²⁰ Szczegółowe wymagania mające zastosowanie do pracowników stron trzecich i pracowników łańcucha dostaw znajdują się w pkt 52–59.

²¹ Protokół w sprawie zapobiegania, zwalczania i karania handlu ludźmi, w szczególności kobietami i dziećmi, uzupełniający Konwencję Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej, definiuje handel ludźmi jako rekrutację, transport, przekazywanie, przechowywanie lub przyjmowanie osób, przy użyciu groźby lub użycia siły lub innych form przymusu, uprowadzenia, oszustwa, podstępów, nadużycia władzy lub pozycji słabości lub przekazywania lub przyjmowania płatności lub korzyści w celu uzyskania zgody osoby sprawującej kontrolę nad inną osobą, w celu wyzysku. Wykorzystywanie obejmuje co najmniej wykorzystywanie prostytutki innych osób lub inne formy wykorzystywania seksualnego, pracę lub usługi wymuszane, niewolnictwo lub praktyki podobne do niewolnictwa, poddaństwo lub pobieranie organów (art. 3 lit. a)). <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/protocoltraffickinginpersons.aspx>.

funkcje²². Obejmuje to równe wynagrodzenie i korzystanie z tych samych praw, równych szans i równego traktowania.

- 32 Organizator nie toleruje żadnego fizycznego lub psychicznego przymusu wobec pracowników migrujących, w tym niepotrzebnych ograniczeń ich swobody przemieszczania się lub zatrzymywania dokumentów tożsamości pracowników, takich jak paszporty, lub rzeczy osobistych. Organizator dołoży wszelkich starań, aby zapewnić, że główni dostawcy projektu przestrzegają tych samych zasad.

Niedyskryminacja oraz równość szans i traktowania

- 33 Polityka i procedury zarządzania pracą nie mogą mieć charakteru dyskryminacyjnego i muszą zapewniać równe szanse. Decyzje dotyczące zatrudnienia muszą być podejmowane w oparciu o umiejętności i kompetencje zawodowe. Traktowanie pracowników projektu musi być sprawiedliwe i równe we wszystkich aspektach, w tym w zakresie równego wynagrodzenia za pracę o tej samej wartości, rekrutacji, awansów, rozwiązywania umów o pracę i praktyk dyscyplinarnych.
- 34 Decyzje dotyczące zatrudnienia lub traktowania pracowników projektu nie mogą być podejmowane na podstawie cech osobistych lub społeczno-ekonomicznych²³, które nie mają związku z wymaganiami stanowiska. Promotor zapewnia, że płeć, orientacja seksualna, tożsamość płciowa, kasta, pochodzenie rasowe, etniczne, społeczne lub rdzenne, cechy genetyczne, wiek, urodzenia, niepełnosprawność, religia lub przekonania, poglądy polityczne lub inne, aktywizm, przynależność do mniejszości narodowej, przynależność do związku zawodowego lub innej organizacji pracowniczej, narodowość, stan cywilny lub rodzinny, stan zdrowia, status migranta, mniejszości lub status ekonomiczny nie wpływają negatywnie na równość szans lub traktowanie w zakresie zatrudnienia lub wykonywania zawodu, w tym dostępu do szkolenia zawodowego. Promotor podejmuje niezbędne środki w celu stworzenia sprzyjającego środowiska i zapewnienia równego dostępu do możliwości.
- 35 Polityka i procedury zarządzania pracą powinny określać środki mające na celu zapobieganie dyskryminacji ze względu na płeć i przeciwdziałanie jej. Promotor powinien zapewnić, aby decyzje dotyczące zasobów ludzkich i rozwoju kariery nie były uzależnione od płci i/lub roli reprodukcyjnej kobiet²⁴.
- 36 Promotor wprowadza środki, w tym politykę w miejscu pracy i odpowiedni mechanizm, aby skutecznie zapobiegać wszelkim formom przemocy i molestowania, znęcania się, zastraszania i wyzysku, w tym wszelkim formom przemocy i molestowania ze względu na płeć na poziomie projektu, oraz reagować na nie²⁵.

Organizacje pracownicze

- 37 Zgodnie z Konwencją MOP nr 87 dotyczącą wolności zrzeszania się i ochrony prawa do organizowania się oraz Konwencją MOP nr 98 dotyczącą prawa do organizowania się i rokowań zbiorowych, promotor poinformuje pracowników projektu, że mają oni prawo do tworzenia lub przystępowania do wybranych przez siebie organizacji pracowniczych, wybierania przedstawicieli pracowników lub angażowania się w rokowania zbiorowe.
- 38 Organizator powinien współpracować z pracownikami projektu w dobrej wierze, indywidualnie i/lub za pośrednictwem ich stowarzyszeń, oraz zapewnić im terminowe i odpowiednie informacje niezbędne do prowadzenia konstruktywnych negocjacji. Organizator powinien poprawiać warunki pracy poprzez ustanowienie form konsultacyjnych udziału pracowników w zarządzaniu w sprawach będących przedmiotem wspólnego zainteresowania, bez uszczerbku dla negocjacji warunków pracy.
- 39 W krajach, w których prawo krajowe uznaje prawa pracowników do tworzenia i przystępowania do wybranych przez siebie organizacji pracowniczych bez ingerencji oraz do prowadzenia negocjacji zbiorowych, promotor

²² Zgodnie z Konwencją ONZ z 1990 r. o ochronie praw wszystkich pracowników migrujących i członków ich rodzin <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/cmw.aspx>.

²³ Zgodnie z definicją zawartą w standardzie 7.

²⁴ Dyskryminacja ze względu na macierzyństwo obejmuje zwolnienia z powodu ciąży i karmienia piersią, nieprzyznanie czasu na karmienie piersią, wstrzymanie świadczeń przedporodowych i poporodowych, odmowę awansu oraz odmowę zezwolenia pracownikom na powrót na stanowiska zajmowane przed urlopem macierzyńskim.

²⁵ Zgodnie z zasadami konwencji MOP nr 190 – Konwencja dotycząca przemocy i molestowania, 2019 r. (nr 190) oraz towarzyszącym jej zaleceniem R206.

powinny być zgodne z prawem krajowym. W przypadku gdy prawo krajowe znacznie ogranicza działalność organizacji pracowniczych, promotor nie powinien ograniczać pracownikom możliwości tworzenia alternatywnych mechanizmów wyrażania swoich skarg i ochrony swoich praw dotyczących warunków pracy i zatrudnienia; nie powinien również dyskryminować ani podejmować działań odwetowych wobec pracowników projektu, którzy podejmują takie działania. Promotor nie powinien próbować kontrolować takich mechanizmów ani wywierać negatywnego wpływu na ich tworzenie i funkcjonowanie za pomocą środków finansowych lub innych.

Zwolnienia zbiorowe

- 40 Rozważając ewentualne zwolnienia grupowe²⁶ w związku z projektem, promotor przeprowadza analizę alternatywnych rozwiązań w stosunku do planowanej redukcji zatrudnienia. W przypadku gdy zwolnienia grupowe są jedyną realną opcją, promotor opracowuje i wdraża plan zwolnień grupowych w celu oceny, ograniczenia i złagodzenia negatywnych skutków dla pracowników. Plan ten jest opracowywany zgodnie z wymogami prawa krajowego i ewentualnymi istniejącymi układami zbiorowymi. Przed zatwierdzeniem planu zwolnień grupowych promotor przesyła go do EBI w celu dokonania przeglądu.
- 41 W celu złagodzenia skutków takich decyzji należy przeprowadzić konsultacje z pracownikami projektu, w tym zarówno mężczyznami, jak i kobietami, ich organizacjami, rządem i wszelkimi właściwymi organami publicznymi, jeżeli jest to wymagane. Wyniki konsultacji znajdują odzwierciedlenie w ostatecznym planie.
- 42 W oparciu o zasady niedyskryminacji oraz równych szans i równego traktowania promotor ustala kryteria zwolnień, które są sprawiedliwe i obiektywne oraz stosowane w sposób spójny. W miarę możliwości promotor stosuje kryteria określone w przepisach krajowych lub ustalone w układach zbiorowych lub kodeksach dobrych praktyk. W każdym przypadku promotor stosuje przejrzyste, sprawiedliwe, obiektywne i mierzalne kryteria, takie jak staż pracy, kwalifikacje, wyniki pracy i dane dotyczące postępowań dyscyplinarnych.
- 43 Zwolnienie pracownika projektu powinno być zasadniczo poprzedzone odpowiednim okresem wypowiedzenia i terminową wypłatą wszystkich należnych kwot zgodnie z prawem krajowym.

Mechanizm rozpatrywania skarg

- 44 Organizator projektu powinien ustanowić skuteczny, dostosowany do uwarunkowań kulturowych i uwzględniający kwestie płci mechanizm rozpatrywania skarg dla pracowników projektu (i ich organizacji, jeśli takie istnieją), umożliwiający zgłaszanie uzasadnionych obaw dotyczących miejsca pracy. Organizator projektu powinien poinformować pracowników projektu o mechanizmie rozpatrywania skarg w momencie zatrudnienia i zapewnić im łatwy dostęp do niego. Mechanizm ten powinien umożliwiać rozpatrywanie skarg w sposób terminowy i skuteczny, w ramach przejrzystego procesu, który pozwala pracownikom projektu zgłaszać obawy bez obawy przed represjami. Mechanizm powinien obejmować przepisy dotyczące anonimowych i poufnych skarg, a także specjalne środki ochrony, które mogą być wymagane przez pracowników projektu, na przykład w przypadku molestowania seksualnego i/lub psychicznego, wykorzystywania i nadużyć oraz wszelkich innych form przemocy lub dyskryminacji ze względu na płeć. Mechanizm powinien zapewniać pracownikom prawo do obecności i bezpośredniego udziału w postępowaniu oraz do reprezentacji przez związek zawodowy lub wybraną przez nich osobę²⁷.
- 45 Mechanizm rozpatrywania skarg powinien być proporcjonalny do charakteru i skali projektu oraz potencjalnych zagrożeń i skutków dla pracowników.
- 46 Dostęp do mechanizmu rozpatrywania skarg nie zastępuje ani nie utrudnia późniejszego dostępu do innych mechanizmów odwoławczych, takich jak postępowania arbitrażowe lub sądowe, administracyjne lub pozasądowe środki odwoławcze.

²⁶ Termin „zwolnienia zbiorowe”, znany również jako „zbiorowe zwolnienia z pracy” lub „redukcja zatrudnienia”, odnosi się do zwolnienia pracowników z jednego lub kilku powodów, które zasadniczo nie są związane z zachowaniem, wynikami lub zdolnościami pracowników. Nie odnosi się zatem do naturalnego zakończenia umowy (np. wygaśnięcia umowy na czas określony). Może być spowodowane wieloma czynnikami, takimi jak wzrost wydajności, rentowność ekonomiczna, prywatyzacja lub zamknięcie miejsca pracy. Wymogi dotyczące redukcji zatrudnienia są zapisane w dyrektywie UE 98/59/WE w sprawie zbliżania ustawodawstw państw członkowskich odnoszących się do zwolnień grupowych oraz w konwencji MOP nr 158 dotyczącej rozwiązywania stosunków pracy.

²⁷ Proszę zapoznać się z normą 2, która zawiera dodatkowe informacje na temat cech dobrego mechanizmu rozpatrywania skarg.

Wymogi dotyczące oceny

- 47 W przypadku wszystkich projektów finansowanych przez EBI promotor określa zakres stosowania niniejszego standardu w ramach procesu OOS/ESOO, zgodnie z opisem w standardzie 1. Promotor przedstawia EBI wystarczające dowody²⁸ i informacje na temat swoich praktyk w zakresie pracy (a w stosownych przypadkach również praktyk swoich wykonawców), zarówno na etapie oceny projektu, jak i w ramach regularnego monitorowania, zgodnie z zobowiązaniami umownymi oraz na żądanie.
- 48 W przypadku stwierdzenia istotnych zagrożeń związanych z pracą w ramach projektu, promotor zleca przeprowadzenie niezależnej oceny warunków pracy²⁹ lub audytu warunków pracy³⁰. Bank może wymagać, aby ocena warunków pracy lub audyt warunków pracy zostały przeprowadzone przez wykwalifikowanego specjalistę ds. pracy. Wyniki oceny warunków pracy lub audytu warunków pracy są przekazywane EBI.
- 49 Na podstawie wyników oceny lub audytu warunków pracy promotor i/lub wykonawcy, w zależności od przypadku, opracowują i wdrażają plan działań naprawczych zawierający odpowiednie środki łagodzące i naprawcze oraz wymagania w zakresie monitorowania. Plan działań jest uzgadniany z EBI.
- 50 Promotor przekazuje wyniki audytu i plan działania, w razie potrzeby, wykonawcom i pracownikom.
- 51 Promotor monitoruje prawidłowe, terminowe i skuteczne wdrożenie planu działań naprawczych i składa Bankowi terminowe sprawozdania, zgodnie z zobowiązaniami umownymi.

Pracownicy stron trzecich

- 52 W przypadku pracowników projektu zatrudnionych za pośrednictwem wykonawców lub pośredników promotor przed zawarciem umowy podejmuje uzasadnione działania w celu: (i) upewnienia się, że wykonawcy lub pośrednicy są przedsiębiorstwami działającymi zgodnie z prawem; (ii) ocenić zdolność wykonawców projektu lub pośredników do wypełniania ich obowiązków prawnych w zakresie zatrudnienia i wdrażania wymogów niniejszego standardu; oraz (iii) poprzez klauzule umowne wymagać od wykonawców projektu lub pośredników³¹ stosowania wymogów określonych w pkt 7–51 oraz wymogów określonych w standardzie 9.
- 53 Promotor ustanawia zasady i procedury zarządzania i monitorowania wyników stron trzecich w odniesieniu do pracowników kontraktowych i wymagań niniejszej normy. Zasady i procedury te są proporcjonalne do wielkości siły roboczej stron trzecich.
- 54 Promotor zapewnia, aby pracownicy stron trzecich mieli również dostęp do skutecznego mechanizmu rozpatrywania skarg, który spełnia wymagania niniejszego standardu. W przypadkach, gdy wykonawca lub pośrednicy nie zapewniają mechanizmu rozpatrywania skarg pracowników, promotor udostępnia mechanizm rozpatrywania skarg pracownikom stron trzecich.
- 55 Organizator powinien wymagać od wykonawców regularnego składania sprawozdań dotyczących zgodności z niniejszymi normami. Należy wprowadzić odpowiednie procedury monitorowania, zgodnie z paragrafem 60.

²⁸ Obejmuje to politykę kadrową i systemy zarządzania, a także wszelkie inne dokumenty, w tym sprawozdania, plany zwolnień grupowych lub inne dowody rzeczowe, które pozwolą Bankowi ocenić zgodność z przepisami.

²⁹ „Ocena warunków pracy” odnosi się do przeglądu co najmniej polityki kadrowej promotora i jego zdolności zarządzania w zakresie wdrażania i monitorowania tej polityki, w tym w odniesieniu do głównych wykonawców i dostawców pierwszego rzędu, a także odpowiednich systemów zarządzania i procedur. Ocena może być przeprowadzona w przypadku stwierdzenia istotnego ryzyka związanego z warunkami pracy oraz w ramach procesu należytej staranności EBI.

³⁰ „Audyt pracy” odnosi się do narzędzia służącego do zapewnienia i wspierania stosowania standardów pracy i obejmuje dokładną formalną analizę praktyk pracy w danym miejscu pracy lub przedsiębiorstwie, opartą na potwierdzonych dowodach. Audyt przeprowadza się w ramach procesu monitorowania – w trakcie lub po zakończeniu realizacji projektu – i ma on na celu sprawdzenie tych praktyk pod kątem określonych standardów i może obejmować łańcuchy dostaw.

³¹ W przypadku projektów realizowanych poza Unią Europejską promotorzy są zobowiązani do uwzględnienia porozumienia środowiskowego i społecznego, zgodnie z wytycznymi EBI dotyczącymi zamówień publicznych, pkt 3.8.

Pracownicy łańcucha dostaw

- 56 Organizator podejmuje uzasadnione działania w celu oceny, czy istnieją zagrożenia związane z pracą u głównych dostawców towarów i materiałów niezbędnych do realizacji podstawowych funkcji projektu. W przypadku gdy organizator ma wpływ na swoich głównych dostawców, dąży on do zapewnienia, aby stosowali oni wymagania niniejszego standardu³². Jeżeli ocena ryzyka wykaże obecność lub znaczne ryzyko pracy dzieci, pracy przymusowej lub wykorzystywania seksualnego lub nadużyć u głównego dostawcy lub gdy ryzyko jest znane lub zostało zgłoszone na niższych poziomach łańcucha dostaw, promotor powinien zwrócić się do głównego dostawcy, który może udowodnić, że spełnia wymagania niniejszego standardu.
- 57 W przypadku stwierdzenia obecności lub znacznego ryzyka pracy dzieci, pracy przymusowej lub wykorzystywania seksualnego lub nadużyć w odniesieniu do istniejącego głównego dostawcy lub gdy ryzyko jest znane lub zostało zgłoszone na niższych poziomach łańcucha dostaw, promotor podejmuje współpracę z odpowiednim głównym dostawcą w celu podjęcia odpowiednich kroków w celu naprawienia i wyeliminowania takich praktyk w sposób zadowalający i w rozsądnym terminie. W tym procesie zdolność promotora do skłonienia głównego dostawcy do zajęcia się tymi zagrożeniami zależy od poziomu wpływu i kontroli promotora nad jego głównymi dostawcami.
- 58 Promotor regularnie, zgodnie z ustaleniami z EBI, składa EBI sprawozdania z postępów poczynionych przez głównego dostawcę w zakresie usuwania lub ograniczania wyżej wymienionych zagrożeń. W przypadku zmian w łańcuchu dostaw głównego dostawcy promotor nadal monitoruje głównego dostawcę w celu zidentyfikowania wszelkich potencjalnych nowych istotnych zagrożeń związanych z pracą dzieci, pracą przymusową i/lub wykorzystywaniem seksualnym lub nadużyciami seksualnymi.
- 59 W przypadku gdy promotor nie otrzyma dowodów potwierdzających usunięcie ryzyka lub gdy usunięcie ryzyka okaże się niemożliwe, promotor w rozsądnym terminie uzgodnionym z EBI, z uwzględnieniem istniejących stosunków umownych, zwróci się do innych głównych dostawców, którzy mogą wykazać, że spełniają wymagania określone w niniejszym standardzie.

Wymogi dotyczące monitorowania

- 60 Promotor przeprowadza regularne monitorowanie i przeglądy personelu projektu, w tym wykonawców i podwykonawców, a także głównych dostawców, aby móc zidentyfikować wszelkie zagrożenia związane z pracą lub naruszenia standardów pracy, z którymi projekt może być związany, oraz wdrożyć skuteczne środki w celu wyeliminowania takich zagrożeń i naruszeń, ustalając priorytety działania i oceniając wyniki.
- 61 Promotor powinien składać EBI sprawozdania z wyników monitorowania w ramach regularnych wymogów sprawozdawczych.

³² W przypadku projektów poza Unią Europejską promotorzy są zobowiązani do uwzględnienia porozumienia środowiskowego i społecznego, zgodnie z wytycznymi EBI dotyczącymi zamówień publicznych, pkt 3.8.

Standard 9 – Zdrowie, bezpieczeństwo i ochrona

Wprowadzenie

- 1 EBI uznaje potrzebę ochrony bezpieczeństwa i zdrowia pracowników oraz reagowania na szybkie zmiany w gospodarce (zwłaszcza na drodze do ekologicznego wzrostu gospodarczego), demografii i modelach pracy¹.
- 2 W niniejszym standardzie uznaje się, że działania w ramach projektu, sprzęt i infrastruktura mogą narażać pracowników i społeczność na zagrożenia, ryzyko i skutki w zakresie zdrowia zawodowego i publicznego², bezpieczeństwa i ochrony.
- 3 Standard wymaga od promotorów podjęcia uzasadnionych wysiłków w celu zidentyfikowania tych zagrożeń, ryzyka i skutków oraz opracowania i zastosowania odpowiednich środków w celu uniknięcia lub złagodzenia niekorzystnego wpływu działań projektowych na zdrowie i bezpieczeństwo osób uprawnionych (pracowników projektu³, pracowników łańcucha dostaw⁴ oraz osób i społeczności, na które projekt ma wpływ).
- 4 Niniejsza norma uznaje: (i) prawo pracowników do sprawiedliwych i uczciwych warunków pracy⁵ oraz (ii) prawo pracowników, osób i społeczności, których dotyczy projekt, do życia⁶ i integralności⁷. Uznaje również odpowiedzialność zarówno pracowników, jak i pracodawców za zapewnienie bezpiecznego i zdrowego środowiska pracy.

Cele

- 5 Niniejszy standard, uznając rolę właściwych organów w ochronie i promowaniu zdrowia i bezpieczeństwa pracowników oraz społeczeństwa, określa obowiązki promotora w zakresie oceny, zarządzania i monitorowania ryzyka dla zdrowia i bezpieczeństwa pracowników oraz społeczeństwa związanego z projektami wspieranymi przez EBI, a w szczególności:
 - Promowanie, ochrona i monitorowanie zdrowia, bezpieczeństwa i ochrony pracowników projektu (w tym pracowników stron trzecich⁸) przez cały cykl życia projektu poprzez zapewnienie bezpiecznego, zdrowego i bezpiecznego środowiska pracy (w tym ryzyka przemocy ze względu na płeć⁹) oraz, w stosownych przypadkach, warunków zakwaterowania, a także skuteczne wdrażanie systemu zarządzania lub jego odpowiednika, proporcjonalnego do ryzyka i skutków związanych z projektem.
 - Identyfikowanie, ocena i zarządzanie ryzykiem dla zdrowia i bezpieczeństwa osób i społeczności, na które ma wpływ projekt (w tym ryzykiem przemocy ze względu na płeć związanej z projektem, w tym molestowaniem seksualnym, wykorzystywaniem i nadużyciami) w trakcie całego cyklu życia projektu.

¹ Na przykład zgodnie z zatwierdzonymi ramami strategicznymi UE w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy na lata 2021–2027 „Bezpieczeństwo i higiena pracy w zmieniającym się świecie pracy” (komunikat Komisji COM (2021)323 z dnia 28 czerwca 2021 r.) oraz planem działania na rzecz europejskiego filaru praw socjalnych.

² Termin „zdrowie” w odniesieniu do pracy oznacza nie tylko brak choroby lub kalektwa, ale obejmuje również elementy fizyczne i psychiczne mające wpływ na zdrowie, które są bezpośrednio związane z bezpieczeństwem i higieną pracy.

³ Termin „pracownik projektu” odnosi się do: (i) osób zatrudnionych lub zaangażowanych bezpośrednio przez promotora (w tym wnioskodawcę projektu i agencje realizujące projekt) do pracy związanej konkretnie z projektem (pracownicy bezpośredni); oraz (ii) osób zatrudnionych lub zaangażowanych za pośrednictwem stron trzecich do wykonywania pracy związanej z podstawowymi funkcjami projektu, niezależnie od lokalizacji (pracownicy stron trzecich).

⁴ Termin „pracownik łańcucha dostaw” oznacza osoby zatrudnione lub zaangażowane przez głównych dostawców promotora. Główni dostawcy to dostawcy, którzy dostarczają bezpośrednio do projektu towary lub materiały niezbędne do realizacji podstawowych funkcji projektu. Termin „podstawowe funkcje” należy rozumieć jako procesy produkcyjne i/lub usługowe niezbędne do realizacji konkretnego działania w ramach projektu, bez których projekt nie może być kontynuowany.

⁵ Sprawiedliwe i uczciwe warunki pracy zgodnie z art. 31 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej i art. 7b Międzynarodowego paktu praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych.

⁶ Zgodnie z art. 2 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej, art. 3 Powszechnej deklaracji praw człowieka oraz art.

⁷ Międzynarodowego paktu praw obywatelskich i politycznych.

⁸ Zgodnie z art. 3 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej, który przyznaje każdemu prawo do poszanowania jego integralności fizycznej i psychicznej. Art. 12 Międzynarodowego paktu praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych uznaje ponadto prawo każdego człowieka do korzystania z najwyższego osiągalnego poziomu zdrowia fizycznego i psychicznego.

⁹ Osoby trzecie mogą obejmować wykonawców, podwykonawców, brokerów, agentów lub pośredników.

⁹ Zgodnie z konwencją MOP nr 190 dotyczącą przemocy i molestowania oraz towarzyszącą jej rekomendacją R206.

- Wymagaj, aby zapewnienie prywatnej lub publicznej ochrony pracowników projektu, aktywów, społeczności i dostawców było zgodne z międzynarodowymi standardami i zasadami dotyczącymi praw człowieka¹⁰.
- Zapewnienie pracownikom projektu i członkom społeczeństwa skutecznego dostępu odpowiednio do mechanizmu rozpatrywania skarg pracowników i mechanizmu rozpatrywania skarg dotyczących projektu w przypadkach zagrożeń dla zdrowia, bezpieczeństwa lub ochrony, ryzyka lub naruszeń proporcjonalnych do ryzyka i skutków związanych z projektem.

Zakres

- 6 Niniejsza norma ma zastosowanie do wszystkich projektów, które mogą mieć bezpośredni lub pośredni wpływ na zdrowie, bezpieczeństwo i ochronę pracowników i/lub społeczeństwa, a konkretne wymagania, które należy spełnić, w tym w celu zapewnienia zgodności z zasadami „minimalnych zabezpieczeń” (MS)¹¹, są określone podczas procesu oceny oddziaływania na środowisko/oceny oddziaływania na środowisko i społeczeństwo (EIA/ESIA) (zgodnie z normą 1).
- 7 Niniejszy standard określa również szczegółowe wymagania dotyczące osób zatrudnionych lub zaangażowanych przez głównych dostawców promotora (pracowników łańcucha dostaw). Wymagania dotyczące zdrowia i bezpieczeństwa związane z łańcuchem dostaw zostały omówione w paragrafach 68–69 niniejszego standardu.
- 8 Wdrożenie działań niezbędnych do spełnienia wymagań niniejszej normy jest zarządzane jako integralna część ogólnego systemu zarządzania środowiskowego i społecznego (ESMS) promotora i/lub planu zarządzania środowiskowego i społecznego (ESMP) dla konkretnego projektu, planu zarządzania zdrowiem i bezpieczeństwem (HSMP) lub równoważnego planu.

Wymogi ogólne

- 9 Wszystkie projekty zlokalizowane w UE, EFTA, krajach kandydujących i potencjalnych krajach kandydujących muszą być zgodne z obowiązującymi przepisami krajowymi i unijnymi¹² dotyczącymi zdrowia zawodowego i zdrowia publicznego, bezpieczeństwa i ochrony, a także wszelkimi zobowiązaniami wynikającymi z odpowiednich konwencji międzynarodowych¹³ i umów wielostronnych. W projektach należy również uwzględnić odpowiednie wytyczne pomocnicze¹⁴ i normy europejskie¹⁵.
- 10 W przypadku projektów zlokalizowanych w krajach kandydujących i potencjalnych krajach kandydujących promotor uwzględni wszelkie terminy osiągnięcia zgodności z określonymi przepisami UE uzgodnionymi z UE w ramach umów dwustronnych i/lub programów działania.
- 11 Projekty realizowane w pozostałych częściach świata powinny być zgodne z obowiązującym prawem krajowym oraz niniejszą normą, która odzwierciedla podstawowe zasady i istotne elementy proceduralne określone w przepisach UE, które EBI uznaje za istotne w zakresie zdrowia, bezpieczeństwa i ochrony. Ponadto projekty powinny być zgodne z wszelkimi zobowiązaniami wynikającymi z odpowiednich konwencji międzynarodowych¹⁶ i umów wielostronnych, a projekt powinien być zaprojektowany i realizowany zgodnie z międzynarodowymi dobrymi praktykami.

¹⁰ Międzynarodowe standardy i zasady dotyczące praw człowieka obejmują (i) podstawowe zasady ONZ dotyczące użycia siły i broni palnej przez funkcjonariuszy organów ścigania, (ii) kodeks postępowania ONZ dla funkcjonariuszy organów ścigania, (iii) dobrowolne zasady dotyczące bezpieczeństwa i praw człowieka oraz (iv) międzynarodowy kodeks postępowania dla prywatnych podmiotów świadczących usługi w zakresie bezpieczeństwa.

¹¹ Zgodnie z definicją zawartą w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/852 z dnia 18 czerwca 2020 r. w sprawie ustanowienia ramy ułatwiającej zrównoważone inwestycje oraz zmieniającej rozporządzenie (UE) 2019/2088 – <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2020/852/oj>.⁽¹²⁾ Europejska Agencja Bezpieczeństwa i Zdrowia w Pracy udostępnia wykaz dyrektyw, wytycznych, norm i odpowiednich przepisów krajowych dotyczących bezpieczeństwa i higieny pracy (BHP) obowiązujących w państwach członkowskich UE. <https://osha.europa.eu/en/safety-and-health-legislation>.

¹³ W szczególności konwencja MOP nr 155 dotycząca bezpieczeństwa i zdrowia w pracy oraz towarzyszące jej zalecenie nr 164; konwencja MOP nr 190 dotycząca przemocy i molestowania oraz towarzyszące jej zalecenie nr 206; konwencja MOP nr 121 dotycząca świadczeń z tytułu wypadków przy pracy oraz towarzyszące jej zalecenie nr 121, konwencja EKG ONZ dotycząca transgranicznych skutków awarii przemysłowych oraz konwencja ONZ o prawach osób niepełnosprawnych. Wykaz instrumentów MOP dotyczących bezpieczeństwa i zdrowia w miejscu pracy znajduje się w załączniku do zalecenia R197 w sprawie ram promocyjnych dotyczących bezpieczeństwa i zdrowia w miejscu pracy.

¹⁴ <https://osha.europa.eu/en/safety-and-health-legislation/european-guidelines>.

¹⁵ Normy europejskie należy rozumieć jako normy przyjęte przez jedną z europejskich organizacji normalizacyjnych – Europejski Komitet Normalizacyjny (CEN), Europejski Komitet Normalizacyjny Elektrotechniki (CENELEC) i Europejski Instytut Norm Telekomunikacyjnych (ETSI) – na wniosek Komisji Europejskiej.

¹⁶ Zob. przypis 13.

Wymagania szczególne

Projekty zlokalizowane w UE i EFTA

- 12 Promotor powinien zaprojektować i realizować projekt zgodnie z wymogami w zakresie zarządzania bezpieczeństwem i higieną pracy określonymi w pkt 15–23.
- 13 W odniesieniu do pracowników łańcucha dostaw promotor stosuje wymagania określone w pkt 68–69 niniejszej normy.
- 14 Na żądanie promotor przedstawia Bankowi odpowiednie plany i procedury zarządzania zdrowiem, bezpieczeństwem i ochroną, a także, jeśli są dostępne, wszelkie odpowiednie raporty dotyczące pracy wydane przez krajową inspekcję pracy. EBI może wymagać od promotora uzupełnienia swojej oceny oraz planów i procedur zarządzania zgodnie z przepisami UE i wymogami wymienionymi w niniejszym standardzie¹⁷.

Projekty zlokalizowane w krajach kandydujących i potencjalnych krajach kandydujących oraz w pozostałych częściach świata

- 15 Projekt powinien być zaprojektowany i realizowany zgodnie z wymogami określonymi w pkt 15–67.
- 16 Promotor przedstawia EBI wystarczające dowody¹⁸ i informacje na temat swoich praktyk (a w stosownych przypadkach również praktyk swoich wykonawców i dostawców), zarówno na etapie oceny projektu, jak i w ramach regularnego monitorowania, zgodnie z zobowiązaniami umownymi oraz na żądanie¹⁹.

Zarządzanie zdrowiem i bezpieczeństwem

- 17 Promotor wprowadza jasno określony system zarządzania zdrowiem i bezpieczeństwem (HSMS) proporcjonalny do ryzyka związanego z projektem, służący zarządzaniu zdrowiem, bezpieczeństwem i ochroną pracowników oraz społeczeństwa, w tym HSMP lub jego odpowiednik, który uwzględnia zagrożenia, ryzyko i wpływ projektu, a także najlepsze praktyki międzynarodowe, takie jak wytyczne MOP dotyczące systemów zarządzania bezpieczeństwem i higieną pracy (ILO-OSH 2001)²⁰.
- 18 System HSMS powinien dysponować odpowiednimi zasobami i wiedzą specjalistyczną. W zależności od charakteru pracy i wielkości siły roboczej promotor i/lub wykonawca wyznacza specjalną jednostkę lub zespół o odpowiednim poziomie doświadczenia do wykonywania powyższych zadań.
- 19 Już na wstępnym etapie projektowania promotor powinien zidentyfikować i ocenić ryzyko oraz skutki dla bezpieczeństwa i zdrowia w miejscu pracy oraz zdrowia i bezpieczeństwa publicznego (w tym molestowanie seksualne, wykorzystywanie i wyzysk)²¹ wynikające bezpośrednio lub pośrednio z projektu w dowolnym momencie jego cyklu życia, w tym z użytkowania i przechowywania materiałów niebezpiecznych²². Promotor powinien zapewnić, aby odpowiednią uwagę poświęcono osobom i grupom, które mogą być szczególnie narażone na takie ryzyko lub podatne na nie ze względu na swoje cechy społeczno-ekonomiczne.
- 20 Na podstawie tej oceny promotor opracowuje i wdraża niezbędne plany zarządzania środowiskowego (ESMP), systemy zarządzania bezpieczeństwem i higieną pracy (HSMS) lub ich odpowiedniki, uwzględniające zarówno kwestie bezpieczeństwa i higieny pracy, jak i zdrowia publicznego. Promotorzy wybierają środki kontroli, które są najbardziej wykonalne, skuteczne i trwałe, oraz wybierają środki kontroli

¹⁷ Wymóg ten miałby zastosowanie w szczególności do projektów w krajach, w których kontrole BHP są ograniczone w porównaniu ze standardami inspekcji określonymi w konwencjach MOP nr 81 i 129.

¹⁸ Obejmuje to systemy zarządzania i plany zarządzania, a także wszelkie inne dokumenty, w tym sprawozdania (takie jak sprawozdania dotyczące wyników zarządzania bezpieczeństwem i higieną pracy w przedsiębiorstwie oraz sprawozdania dotyczące zarządzania bezpieczeństwem i higieną pracy w łańcuchach dostaw), lub inne dowody rzeczowe, które pozwolą Bankowi ocenić zgodność z przepisami.

¹⁹ W krajach, w których kontrole BHP są ograniczone w porównaniu ze standardami inspekcji określonymi w konwencjach MOP nr 81 i 129, EBI może wymagać wzmożonego monitorowania i sprawozdawczości.

²⁰ https://www.ilo.org/safework/info/standards-and-instruments/WCMS_107727/lang-en/index.html.

²¹ Zob. również standard 8, który zawiera postanowienia dotyczące molestowania w odniesieniu do wymogów dotyczących niedyskryminacji i równego traktowania.

²² Dodatkowe wymagania dotyczące substancji niebezpiecznych znajdują się w normie 3.

w oparciu o hierarchię kontroli ryzyka: eliminacja, zastąpienie, środki techniczne, środki administracyjne i wreszcie środki ochrony indywidualnej (ŚOI).

- 21 W stosownych przypadkach plany ESMP powinny w odpowiedni sposób uwzględniać ryzyko związane z klimatem, w tym możliwość wystąpienia ekstremalnych zjawisk pogodowych, w oparciu o dobre praktyki międzynarodowe i dostosowane do lokalizacji i sektora/branży projektu²³.
- 22 Promotor powinien przyjąć ^{podejście} ostrożnościowe²⁴ i stosować adaptacyjne praktyki zarządzania, w ramach których wdrażanie środków łagodzących i zarządzania jest dostosowane do zmieniających się warunków i wyników monitorowania projektu w całym cyklu życia projektu (co może wymagać oceny ryzyka). Przyjęte środki powinny być proporcjonalne do charakteru i skali zidentyfikowanych zagrożeń i skutków oraz powinny być stosowane bez dyskryminacji²⁵, z uwzględnieniem różnic w narażeniu na ryzyko oraz potrzeby ochrony szczególnie wrażliwych grup ryzyka przed zagrożeniami, które dotyczą je w sposób szczególny.
- 23 Promotor zapewnia pracownikom projektu, a także osobom i społecznościom, na które projekt ma wpływ, odpowiednie informacje, instrukcje i szkolenia w przystępnej formie. Udostępniając takie informacje, instrukcje i szkolenia, promotor uwzględnia osoby lub grupy w ramach siły roboczej lub społeczności, które są tradycyjnie wykluczone lub dyskryminowane ze względu na ich ^{cechy} społeczno-ekonomiczne²⁶.
- 24 Promotor przedstawia odpowiednie statystyki dotyczące wyników projektu w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy, w tym wypadków, i regularnie udostępnia je Bankowi w ramach obowiązków sprawozdawczych i monitorujących określonych przez Bank. Informacje te są rozbite na poszczególne kategorie, aby umożliwić promotorowi podjęcie niezbędnych działań.
- 25 Promotor wprowadzi mechanizmy umożliwiające terminowe rozpoznanie i zrehabilitowanie wszelkim osobom (pracownikom projektu lub członkom społeczeństwa) urazów lub chorób spowodowanych jakkolwiek działalnością w ramach projektu, zgodnie z przepisami krajowymi.

Miejsce pracy

- 26 Zapewniając pracownikom projektu bezpieczne i zdrowe miejsce pracy, promotor uwzględnia potrzeby kobiet i mężczyzn, wszelkie ryzyko związane z daną branżą i lokalizacją, a także potencjalne zagrożenia. Promotor zwraca uwagę na zdrowie psychiczne i dobre samopoczucie w miejscu pracy oraz ryzyko psychospołeczne związane z pracą. Środowisko pracy powinno szanować godność ludzką, być zgodne z ogólnymi normami higieny oraz uwzględniać i zapewniać fizyczną i psychiczną integralność pracowników projektu. Promotor powinien zająć się zagrożeniami i wymaganiami związanymi z płcią, w tym ^{przemocą} na tle płciowym i seksualnym²⁷.
- 27 Promotor przeprowadza ocenę proporcjonalną do poziomu ryzyka i, w razie potrzeby, opracowuje plan bezpieczeństwa i higieny pracy dostosowany do projektu, który zostaje włączony do systemu zarządzania bezpieczeństwem i higieną pracy projektu. Ocena ta uwzględnia różnice między płciami. Promotor regularnie dokonuje przeglądu planu w celu oceny jego skuteczności w zakresie przeciwdziałania ryzyku.
- 28 Promotor zapewnia pracownikom projektu świadczenia medyczne i świadczenia z tytułu wypadków przy pracy (w tym chorób zawodowych)²⁸.

²³ Proszę zapoznać się z normą 5 dotyczącą zmian klimatu.

²⁴ W przypadku gdy dana działalność stwarza poważne nieodwracalne zagrożenie dla środowiska lub zdrowia ludzkiego, należy podjąć środki ostrożności, nawet jeśli niektóre związki przyczynowo-skutkowe nie zostały w pełni potwierdzone naukowo.

²⁵ Pracownicy projektu oraz społeczności, na które projekt ma wpływ, nie mogą być przedmiotem bezprawnej dyskryminacji. W tym zakresie konieczne jest odniesienie do standardu 7 EBI.

²⁶ W tym między innymi płeć, orientacja seksualna, tożsamość płciowa, pochodzenie etniczne, kasta, pochodzenie rdzenne lub społeczne, wiek, niepełnosprawność, religia lub przekonania, poglądy polityczne lub inne, aktywizm, przynależność do związku zawodowego lub innej organizacji pracowniczej, narodowość, język, stan cywilny lub rodzinny, stan zdrowia, status migranta, przynależność do mniejszości lub status ekonomiczny.

²⁷ Konwencja MOP nr 190 dotycząca przemocy i molestowania definiuje termin „przemoc i molestowanie” w świecie pracy jako odnoszący się do szeregu niedopuszczalnych zachowań i praktyk lub groźb ich stosowania, zarówno jednorazowych, jak i powtarzających się, które mają na celu, powodują lub mogą powodować szkody fizyczne, psychiczne, seksualne lub ekonomiczne, w tym przemoc i molestowanie ze względu na płeć. Termin „przemoc i molestowanie ze względu na płeć” oznacza przemoc i molestowanie skierowane wobec osób ze względu na ich płeć lub płeć społeczną lub mające nieproporcjonalny wpływ na osoby określonej płci lub płci społecznej, w tym molestowanie seksualne.

²⁸ W tym celu promotor może rozważyć zapewnienie pracownikom prywatnego lub publicznego ubezpieczenia zdrowotnego i wypadkowego.

- 29 Organizator wymaga od wszystkich pracowników projektu i wszystkich osób mających dostęp do miejsca realizacji projektu (w tym dostawców, nadzorców, gości) przestrzegania i stosowania się do obowiązujących planów bezpieczeństwa i higieny pracy.
- 30 Organizator projektu monitoruje stan zdrowia i samopoczucie pracowników projektu oraz konsultuje się z nimi i zachęca ich do udziału w sprawach związanych z bezpieczeństwem i higieną pracy. W zależności od wielkości siły roboczej organizator projektu rozważa utworzenie komisji ds. bezpieczeństwa i higieny pracy, w skład której powinni wchodzić pracownicy projektu i ich przedstawiciele. Zadania komisji obejmują między innymi zgłaszanie wypadków i prowadzenie dochodzeń w ich sprawie, ocenę ryzyka oraz wybór sprzętu roboczego.
- 31 W przypadku gdy określone czynności związane z pracą wiążą się ze szczególnym ryzykiem, które może mieć negatywny wpływ na zdrowie i bezpieczeństwo pracowników projektu, organizator przeprowadza ocenę ryzyka i wprowadza zmiany mające na celu zapobieganie urazom i chorobom, w porozumieniu z pracownikami, których dotyczy ta sytuacja. Organizator wdraża systemy i procedury mające na celu poinstruowanie pracowników, aby zaprzestali pracy i zgłaszali sytuacje stwarzające bezpośrednie zagrożenie, a także zgłaszali wszelkie niebezpieczne działania i warunki w miejscu pracy. Promotor nie może wymagać od pracowników projektu powrotu do pracy, dopóki ryzyko nie zostanie odpowiednio ograniczone lub, w miarę możliwości, wyeliminowane. Nie toleruje się żadnych form odwetu lub represji wobec tych pracowników.

Środki ochrony indywidualnej

- 32 Na podstawie oceny, o której mowa w pkt 19, oraz biorąc pod uwagę hierarchię środków kontroli, pracownicy projektu powinni otrzymać bezpłatnie odpowiedni sprzęt ochrony osobistej. Sprzęt ten powinien być certyfikowany i odpowiedni do wykonywanych zadań. Należy uwzględnić szczególne cechy fizyczne pracowników projektu²⁹.

Szkolenie pracowników projektu w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy

- 33 Organizator podejmuje wszelkie niezbędne działania w celu zapewnienia, aby pracownicy projektu byli świadomi wszystkich zagrożeń związanych z ich pracą oraz sposobów wdrażania środków ochronnych w zakresie ich zdrowia i bezpieczeństwa.
- 34 Promotor zapewnia pracownikom projektu odpowiednie, aktualne i regularnie aktualizowane materiały szkoleniowe i informacyjne dotyczące kwestii i procedur związanych z bezpieczeństwem i higieną pracy. Promotor zapewnia, aby pracownicy projektu wykonujący jakiekolwiek czynności na terenie projektu byli przeszkoleni i posiadali odpowiednie kwalifikacje.

Zdrowie i bezpieczeństwo społeczności

- 35 Promotor powinien zidentyfikować i ocenić ryzyko związane z projektem oraz niekorzystny wpływ na zdrowie i bezpieczeństwo osób i społeczności, które mogą być nim dotknięte, w tym osób, które ze względu na szczególne okoliczności mogą być bardziej narażone³⁰. Promotor opracowuje środki ochrony, zapobiegania i łagodzenia skutków proporcjonalne do oddziaływań i ryzyka oraz odpowiednie do etapu, wielkości i charakteru projektu.³¹ Promotor współpracuje i konsultuje się z odpowiednimi organami, społecznością dotkniętą skutkami projektu oraz innymi zainteresowanymi stronami, w zależności od potrzeb, w sprawie środków i planów łagodzenia skutków.
- 36 Środki mające na celu uniknięcie lub złagodzenie wpływu projektu na zdrowie i bezpieczeństwo społeczności mogą leżeć w gestii odpowiednich organów publicznych. W takich okolicznościach promotor wyjaśnia EBI swoją rolę i zakres odpowiedzialności, w tym sytuacje, w których konieczne jest powiadomienie odpowiednich organów i współpraca z nimi zgodnie z przepisami krajowymi.

²⁹ W tym płeć, niepełnosprawność i wiek.

³⁰ Obejmuje to dzieci i młodzież, kobiety w ciąży, osoby niepełnosprawne, osoby z problemami zdrowotnymi, osoby nieposługujące się lokalnymi językami itp. Należy to uwzględnić w ocenie wrażliwości, o której mowa w standardzie 7.

³¹ W celu zapobiegania poważnym wypadkom przemysłowym należy zapoznać się z normą 3 oraz konwencją MOP dotyczącą zapobiegania poważnym wypadkom przemysłowym C 174 (C174 – Konwencja dotycząca zapobiegania poważnym wypadkom przemysłowym, 1993 r. (nr 174) (ilo.org)) oraz odpowiednim kodeksem postępowania MOP (Zapobieganie poważnym wypadkom przemysłowym (ilo.org)).

Ryzyko związane z napływem pracowników

- 37 W miarę możliwości promotor podejmuje niezbędne środki w celu uniknięcia, złagodzenia i zarządzania ryzykiem oraz potencjalnym negatywnym wpływem na zdrowie publiczne i bezpieczeństwo wynikającym z napływu pracowników. Ryzyko i wpływ ten mogą być związane ze zmianami w strukturze ludności, niematerialnym dziedzictwem kulturowym, skutkami dla zdrowia i narażeniem na choroby zakaźne oraz zwiększoną podatnością społeczności na obszarze oddziaływania projektu ze względu na zwiększoną presję na i tak już ograniczone zasoby naturalne. Na obszarach objętych konfliktami i w sytuacjach pokonfliktowych promotor uwzględni ryzyko związane z zaostreniem napięć, które może spowodować napływ pracowników.
- 38 Promotor powinien chronić osoby dotknięte projektem, zwłaszcza kobiety i dzieci, przed molestowaniem seksualnym, wykorzystywaniem i przemocą w kontekście projektu. W stosownych przypadkach promotor powinien przyjąć szczególne środki w celu zapobiegania ryzyku przemocy ze względu na płeć i przeciwdziałania mu, w tym organizować szkolenia i programy uświadamiające dla pracowników projektu oraz zapewnić poufne kanały zgłaszania incydentów i udzielania wsparcia. Zaleca się udział pracowników projektu i ich przedstawicieli w opracowywaniu takich środków.
- 39 Promotor powinien ponadto znaleźć alternatywne sposoby zaradzenia znacznemu obciążeniu zasobów naturalnych spowodowanemu wzrostem liczby ludności. W stosownych przypadkach promotor powinien opracować plan zarządzania napływem ludności³².

Ruch drogowy i bezpieczeństwo ruchu drogowego

- 40 W przypadku wszystkich rodzajów projektów należy uwzględnić kwestie bezpieczeństwa ruchu drogowego i bezpieczeństwa na drogach na etapie planowania i projektowania, aby zapobiegać ryzyku i jego skutkom oraz je ograniczać w całym cyklu życia projektu. Promotor powinien zidentyfikować, ocenić i monitorować potencjalne zagrożenia dla bezpieczeństwa ruchu drogowego i bezpieczeństwa na drogach dla pracowników, społeczności i wszystkich użytkowników dróg w całym cyklu życia projektu. W tym celu promotor uwzględni normy zarządzania bezpieczeństwem ruchu drogowego i ruchu drogowego oraz, w stosownych przypadkach, opracowuje środki i plany mające na celu ograniczenie tych zagrożeń (w tym odpowiednie normy UE33 i ISO 39001³⁴). Promotor regularnie monitoruje zgłoszenia dotyczące incydentów i wypadków w celu identyfikacji i rozwiązywania problemów lub negatywnych trendów w zakresie bezpieczeństwa oraz odpowiednio modyfikuje odpowiednie plany i systemy.
- 41 Promotor przeprowadza ocenę wpływu na bezpieczeństwo ruchu drogowego (RSIA) i/lub audyt bezpieczeństwa ruchu drogowego (RSA) (w zależności od rodzaju projektu) dla każdego etapu projektu, w stosownych przypadkach, oraz regularnie monitoruje zgłoszenia dotyczące incydentów i wypadków w celu identyfikacji i rozwiązywania problemów lub negatywnych trendów w zakresie bezpieczeństwa.
- 42 W przypadku projektów, w ramach których na drogach publicznych eksploatowane są maszyny, urządzenia lub sprzęt, promotor podejmuje niezbędne środki w celu uniknięcia i zminimalizowania zagrożeń, ryzyka i skutków zarówno dla pracowników projektu, jak i dla ogółu społeczeństwa.

Zagrożenia naturalne i zagrożenia naturalne wywołujące katastrofy technologiczne

- 43 Promotor powinien zidentyfikować, ocenić i zminimalizować potencjalne zagrożenia dla zdrowia i bezpieczeństwa spowodowane zagrożeniami naturalnymi lub ekstremalnymi zjawiskami pogodowymi, takimi jak, między innymi, powódzie, susze, fale upałów, osunięcia ziemi, huragany, tajfuny lub trzęsienia ziemi, które mają znaczenie dla projektu. Może to wymagać od promotora przeprowadzenia oceny podatności projektu na ryzyko spowodowane tymi zjawiskami oraz określenia odpowiednich środków dostosowawczych i zwiększających odporność, które należy włączyć do przygotowania, realizacji i funkcjonowania projektu, zgodnie z normą 5.

³² Plan zarządzania napływem ludności opracowuje się, gdy ryzyko migracji spowodowane projektem zostanie ocenione jako znaczące. Plan powinien określać i oceniać potencjalne skutki środowiskowe i społeczne, a także zagrożenia dla zdrowia w ramach projektu i w szerszym obszarze jego oddziaływania; proponować odpowiednie działania interwencyjne; oraz zawierać zalecenia dotyczące projektowania i zarządzania projektem. Powinien on określać zaangażowane strony zainteresowane (określając ich uprawnienia i obowiązki); ustanawiać wymogi w zakresie monitorowania, oceny i sprawozdawczości; określać działania, które należy podjąć w zakresie zaangażowania zainteresowanych stron oraz konsultacji społecznych i komunikacji; oraz przedstawiać budżet.

³³ Normy europejskie w dziedzinie bezpieczeństwa ruchu drogowego i bezpieczeństwa na drogach obejmują normy dotyczące warunków technicznych pojazdów, bezpieczeństwa infrastruktury drogowej, w tym dyrektywę 2019/1936 zmieniającą dyrektywę 2008/96/WE w sprawie zarządzania bezpieczeństwem infrastruktury drogowej.

³⁴ ISO 39001:2012 Systemy zarządzania bezpieczeństwem ruchu drogowego (RTS).

- 44 Promotor powinien uwzględnić wzajemne oddziaływanie klęsk żywiołowych i awarii przemysłowych (NaTech³⁵) oraz zapobieganie awariom przemysłowym, w tym tym, które mogą powodować skutki transgraniczne, gotowość na ich wystąpienie i reagowanie na nie. Środki zapobiegawcze obejmują planowanie przestrzenne i lokalizację, modyfikację niebezpiecznych działań, ograniczanie ryzyka związanego z klęskami żywiołowymi³⁶, gotowość na sytuacje awaryjne poprzez planowanie awaryjne oraz odporność społeczności dotkniętych projektem na klęski żywiołowe i katastrofy technologiczne.

Narażenie na choroby

- 45 W trakcie procesu oceny oddziaływania na środowisko i społeczeństwo promotor określa ryzyko narażenia na choroby zawodowe i zakaźne zarówno pracowników projektu, jak i osób dotkniętych projektem oraz społeczności. W tym celu promotor uwzględnia zróżnicowaną narażenie i/lub większą wrażliwość pracowników i niektórych grup w zależności od ich wieku, płci, stanu zdrowia i innych czynników, które mogą prowadzić do większej podatności na zagrożenia. Jeżeli charakter projektu wiąże się ze znacznym i/lub skumulowanym ryzykiem dla zdrowia publicznego, promotor może być zobowiązany, zgodnie z normą 1, do przeprowadzenia szczegółowej oceny wpływu na zdrowie.
- 46 W miarę możliwości i przy wsparciu specjalistów ds. BHP organizator podejmuje działania mające na celu zapobieganie lub ograniczenie rozprzestrzeniania się pandemii, epidemii i wszelkich chorób zakaźnych związanych z napływem pracowników, takich jak SARS-CoV-2, malaria, gruźlica, choroby przenoszone drogą płciową (w tym HIV/AIDS) itp.³⁷. W tym celu promotor organizuje szkolenia i programy uświadamiające oraz zapewnia wdrożenie kodeksów postępowania (dla pracowników i osób mieszkających w obozach pracy, jeśli takie istnieją). Ponadto promotor stara się współpracować z organami publicznymi i innymi zainteresowanymi stronami (takimi jak organizacje pozarządowe) oraz opierać się na istniejących środkach w celu wdrożenia programów i polityk publicznych, które zwiększą świadomość i zrozumienie społeczeństwa w zakresie chorób zakaźnych i możliwych do uniknięcia, skutecznie przeciwdziałając ich rozprzestrzenianiu się.
- 47 W przypadku gdy w miejscu realizacji projektu występują choroby endemiczne, zachęca się promotora do identyfikowania możliwości w całym cyklu projektu EBI, które pomogą zmniejszyć ich występowanie zarówno wśród pracowników projektu, jak i osób i społeczności dotkniętych projektem, biorąc pod uwagę zróżnicowaną ekspozycję i większą wrażliwość grup szczególnie narażonych. Konieczna może być koordynacja z odpowiednimi krajowymi organami ds. zdrowia.

Niezbędne urządzenia sanitarne

- 48 Promotor zapewnia wszystkim pracownikom projektu dostęp do odpowiednich, bezpiecznych i higienicznych podstawowych obiektów socjalnych³⁸. Promotor zapewnia podstawowe usługi w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy, w tym wodę pitną, urządzenia sanitarne i urządzenia do mycia³⁹.
- 49 Promotor zapewnia wykwalifikowaną pierwszą pomoc przez cały czas. W niektórych przypadkach, gdy wymaga tego skala lub charakter prowadzonej działalności, zapewnia się dostępność opieki medycznej w oparciu o zasady niedyskryminacji i równych szans⁴⁰.

³⁵ Wypadki Natech to katastrofy technologiczne wywołane zagrożeniami naturalnymi. Odnoszą się one do skutków zdarzeń związanych z zagrożeniami naturalnymi dla instalacji chemicznych, rurociągów, platform morskich i innej infrastruktury, która przetwarza, przechowuje lub transportuje substancje niebezpieczne, mogące spowodować pożary, wybuchy oraz uwolnienia substancji toksycznych lub radioaktywnych.

³⁶ Ramy z Sendai dotyczące ograniczania ryzyka związanego z klęskami żywiołowymi na lata 2015–2030.

³⁷ Promotor może skorzystać z systemów zarządzania wprowadzonych specjalnie w celu zapewnienia bezpieczeństwa pracy podczas określonych pandemii lub epidemii, takich jak ISO/PAS 45005:2020 Zarządzanie bezpieczeństwem i higieną pracy – Ogólne wytyczne dotyczące bezpiecznej pracy podczas pandemii COVID-19 (ISO – ISO/PAS 45005:2020 – Zarządzanie bezpieczeństwem i higieną pracy – Ogólne wytyczne dotyczące bezpiecznej pracy podczas pandemii COVID-19).

³⁸ Zgodnie z zaleceniem MOP dotyczącym zakładowych placówek socjalnych z 1956 r. (nr 102).

³⁹ Więcej informacji można znaleźć w konwencji MOP dotyczącej służb zdrowia zawodowego z 1985 r. (nr 161).

⁴⁰ Artykuł 21 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej uznaje prawo do niedyskryminacji. W tym zakresie konieczne jest odniesienie do standardu 7 EBI.

- 50 Zapewniając powyższe, promotor powinien uwzględnić wszelkie wymagania dotyczące płci oraz osób niepełnosprawnych.

Zakwaterowanie pracowników

- 51 W przypadku gdy promotor zapewnia zakwaterowanie pracownikom projektu⁴¹, promotor wprowadza i wdraża polityki regulujące jakość i zarządzanie zakwaterowaniem oraz świadczenie podstawowych usług⁴², które muszą być odpowiednie, bezpieczne i higieniczne. Usługi zakwaterowania powinny być świadczone zgodnie z dobrymi praktykami branżowymi, takimi jak zalecenie MOP dotyczące zakwaterowania pracowników z 1961 r. (nr 115), oraz w sposób zgodny z zasadami niedyskryminacji i równych szans⁴³. Promotor powinien uwzględnić szczególne wymagania kobiet i osób niepełnosprawnych.
- 52 Organizator zapewnia, aby powyższe postanowienia zawierały zabezpieczenia przed molestowaniem seksualnym i wykorzystywaniem seksualnym oraz innymi formami przemocy ze względu na płeć.
- 53 Swoboda przemieszczania się pracowników do i z zakwaterowania zapewnionego przez organizatora nie może być bezzasadnie ograniczana.

Bezpieczeństwo

- 54 Wszelkie rozwiązania w zakresie zarządzania bezpieczeństwem związane z projektem, wprowadzone i realizowane przez publiczne służby porządkowe i bezpieczeństwa lub prywatnych usługodawców, powinny być zgodne z prawami człowieka i podstawowymi wolnościami. Organizator powinien kierować się najlepszymi międzynarodowymi praktykami (np. dobrowolnymi zasadami ONZ dotyczącymi bezpieczeństwa i praw człowieka⁴⁴, podstawowymi zasadami ONZ dotyczącymi użycia siły i broni palnej przez funkcjonariuszy organów ścigania⁴⁵, kodeksem postępowania ONZ dla funkcjonariuszy organów ścigania⁴⁶ oraz międzynarodowym kodeksem postępowania dla prywatnych dostawców usług ochroniarskich)⁴⁷.
- 55 Promotor powinien zidentyfikować i ocenić zagrożenia dla bezpieczeństwa aktywów projektu, pracowników i szerszej społeczności związane z projektem. Ocena ta powinna stanowić część oceny oddziaływania na środowisko i społeczeństwo, o której mowa w normie 1. W przypadku zidentyfikowania zagrożeń należy wprowadzić uzasadnione i proporcjonalne środki bezpieczeństwa. Środki te powinny zostać określone w HSMP i wdrożone zgodnie z dobrymi praktykami międzynarodowymi.
- 56 Promotor zapewnia, aby środki bezpieczeństwa, niezależnie od tego, czy są one zlecane podmiotom prywatnym, czy zapewniane przez podmioty publiczne, nie stwarzały zagrożeń dla bezpieczeństwa i nie miały negatywnego wpływu na pracowników, dostawców lub społeczności lokalne. Szczególną uwagę należy zwrócić na osoby lub społeczności, które są tradycyjnie dyskryminowane ze względu na ich cechy społeczno-ekonomiczne, na obszarze projektu i w jego okolicy.
- 57 Oczekuje się, że promotor będzie przestrzegał obowiązujących przepisów prawa i kierował się zasadą proporcjonalności⁴⁸ oraz zasadą uzasadnionego użycia siły, a także dobrymi praktykami międzynarodowymi przy zatrudnianiu, szkoleniu, wyposażaniu i monitorowaniu personelu ochrony, a także przy ustalaniu zasad jego postępowania. W szczególności najlepsze praktyki międzynarodowe określone w pkt 54 powinny stanowić podstawę opracowania i przestrzegania odpowiednich kodeksów postępowania dla sił bezpieczeństwa oraz wszystkich innych ustaleń dotyczących zarządzania bezpieczeństwem na miejscu. W związku z tym promotor powinien zapewnić, aby personel ochrony był w pełni poinformowany o zasadach postępowania, które mają do niego zastosowanie, oraz powinien dążyć do publicznego ujawnienia ustaleń dotyczących bezpieczeństwa, z zastrzeżeniem nadrzędnych względów bezpieczeństwa.

⁴¹ Usługi te mogą być świadczone bezpośrednio przez promotora lub przez osoby trzecie.

⁴² W tym minimalna przestrzeń dla każdego pracownika, zaopatrzenie w wodę, odpowiedni system odprowadzania ścieków i wywozu śmieci, odpowiednia ochrona przed upałem, zimnem, wilgocią, hałasem, pożarem i innymi zagrożeniami, odpowiednie urządzenia sanitarne i umywalki, wentylacja, urządzenia do gotowania i przechowywania żywności oraz naturalne i sztuczne oświetlenie, zapewnienie pierwszej pomocy i podstawowych usług medycznych.

⁽⁴³⁾ Artykuł 21 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej uznaje prawo do niedyskryminacji. W tym zakresie konieczne jest odniesienie do standardu 7 EBI.

⁴⁴ <https://www.voluntaryprinciples.org/>.

⁴⁵ <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/useofforceandfirearms.aspx>.

⁴⁶ <https://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/LawEnforcementOfficials.aspx>.

⁴⁷ https://www.icoca.ch/en/the_icoc.

⁴⁸ Zasada proporcjonalności stanowi, że działania powinny być proporcjonalne do korzyści, jakie można osiągnąć, oraz szkód, jakie mogą spowodować.

- 58 Jeżeli za usługi w zakresie bezpieczeństwa odpowiedzialne są właściwe organy rządowe, organizator powinien współpracować, w zakresie dozwolonym, z odpowiedzialnym organem rządowym w celu osiągnięcia wyników zgodnych z niniejszą normą. Organizator powinien zidentyfikować i ocenić potencjalne ryzyko wynikające z korzystania z takich usług, poinformować właściwe organy publiczne o swoim zamiarze, aby personel ochrony działał zgodnie z pkt 57, oraz zachęcić właściwe organy publiczne do podania do wiadomości publicznej informacji na temat środków bezpieczeństwa stosowanych w obiektach organizatora, z zastrzeżeniem nadrzędnych względów bezpieczeństwa.
- 59 Organizator powinien uwzględnić wymagania określone w paragrafach 54–58 powyżej w umowach i innych porozumieniach, które mają zostać podpisane z dostawcami usług ochrony. W przypadku umów prywatnych organizator podejmuje uzasadnione działania w celu ustalenia, czy żaden z członków personelu ochrony nie był w przeszłości powiązany z poważnymi nadużyciami.

Rozpowszechnianie informacji i konsultacje

- 60 Promotor powinien zapewnić, aby zarówno pracownicy projektu, jak i osoby oraz społeczności, na które projekt ma wpływ, zostali odpowiednio zidentyfikowani, skonsultowani i poinformowani w przystępnej formie o swoich prawach w zakresie zdrowia, bezpieczeństwa i ochrony (zgodnie z normą 2 dotyczącą zaangażowania interesariuszy). Promotor powinien ponadto zapewnić, aby mogli oni swobodnie spotykać się i wyrażać swoje opinie na temat ryzyka związanego z projektem, jego wpływu oraz proponowanych planów zarządzania zdrowiem i bezpieczeństwem. Należy zwrócić szczególną uwagę na dotarcie do osób lub grup w społecznościach dotkniętych projektem, które są wrażliwe, marginalizowane, systematycznie dyskryminowane lub wykluczone ze względu na ich cechy społeczno-ekonomiczne, oraz do rdzennej ludności w społecznościach lokalnych (zgodnie z normą 7) oraz zapewnienie, że ryzyko dla nich zostało odpowiednio zidentyfikowane, a środki ochronne i łagodzące zostały im przekazane.

Mechanizm rozpatrywania skarg

- 61 Zgodnie z normą 8 promotor powinien ustanowić skuteczny, dostosowany do uwarunkowań kulturowych i uwzględniający kwestie płci mechanizm rozpatrywania skarg dla pracowników projektu (i ich organizacji, jeśli istnieją), aby mogli oni zgłaszać uzasadnione obawy dotyczące miejsca pracy. Promotor powinien również zapewnić członkom ^{społeczności}, na które ma wpływ ^{projekt}⁴⁹, swobodny i łatwy dostęp do niezależnego, skutecznego i wolnego od represji mechanizmu rozpatrywania skarg, zgodnie z wymogami określonymi w normie 2. Oba mechanizmy powinny zajmować się kwestiami dotyczącymi zdrowia i bezpieczeństwa w sposób terminowy i skuteczny oraz nie powinny utrudniać dostępu do innych mechanizmów odwoławczych, takich jak inspektoraty sądowe, administracyjne i pracy lub pozasądowe środki składania skarg. Promotor powinien należycie poinformować pracowników i członków społeczności objętej projektem o istnieniu tych mechanizmów rozpatrywania skarg.
- 62 Promotor zapewnia, aby społeczności i pracownicy, których dotyczy projekt, mogli korzystać z mechanizmów rozpatrywania skarg w celu zgłaszania problemów związanych z bezpieczeństwem, a także zarzutów dotyczących nadużyć lub bezprawnych działań ze strony personelu ochrony. Promotor bada takie zarzuty, w stosownych przypadkach zgłasza je organom publicznym i podejmuje odpowiednie środki, aby zapobiec ponownemu wystąpieniu takich sytuacji.

System zgłaszania wypadków i incydentów

- 63 Przed rozpoczęciem budowy i eksploatacji projektu promotor ustanawia procedury i systemy na poziomie projektu służące do badania, rejestrowania i zgłaszania wszelkiego rodzaju wypadków i incydentów, w tym tych powodujących szkody dla ^{ludzi}⁵⁰. Wypadki te mogą mieć miejsce na terenie budowy, jak również w obszarze oddziaływania projektu, jako bezpośrednia konsekwencja prac realizacyjnych lub działań związanych z projektem. Wypadki drogowe i wypadki komunikacyjne związane z projektem należy również zgłaszać do EBI.⁵¹ Mechanizm ten powinien uwzględniać kwestie bezpieczeństwa i higieny pracy pracowników oraz członków społeczeństwa w sposób terminowy i

⁴⁹ Zgodnie z normą 2.

⁵⁰ Czyniąc to, promotor powinien wziąć pod uwagę, że za wypadki przy pracy pracowników projektu i wypadki mające wpływ na społeczeństwo mogą odpowiadać różne organy.

⁵¹ Dochodzenie powinno dogłębnie zbadać okoliczności sprawy w celu potwierdzenia, że zidentyfikowano bezpośrednie i przypadkowe przyczyny, a jego wyniki powinny zostać przekazane Bankowi w ramach obowiązków sprawozdawczych i monitorujących określonych przez Bank.

skuteczny sposób i nie może utrudniać dostępu do innych mechanizmów odszkodowawczych, takich jak sądowe, administracyjne lub pozasądowe środki odwoławcze.

- 64 W przypadku wypadków, sytuacji potencjalnie wypadkowych, zdarzeń niebezpiecznych, naruszenia odpowiednich przepisów dotyczących bezpieczeństwa i higieny pracy, obrażeń, trwałej niepełnosprawności, złego stanu zdrowia lub ofiar śmiertelnych związanych z projektem – promotor powinien zbadać, udokumentować i przeanalizować ustalenia oraz podjąć odpowiednie działania, aby zapobiec ponownemu wystąpieniu takich zdarzeń, a w przypadku gdy wymaga tego prawo krajowe, powiadomić odpowiednie organy i współpracować z nimi.
- 65 Po wystąpieniu poważnego wypadku promotor i/lub właściwy organ muszą przeprowadzić dochodzenie. Bank może wymagać od promotora, aby niezależna strona trzecia zbadała podstawowe przyczyny wypadku i wspólnie z promotorem określiła plan działania mający na celu usunięcie wszelkich potencjalnych słabych punktów, jeśli jest to istotne.

Pracownicy stron trzecich

- 66 Organizator zapewnia, że wymagania niniejszego standardu mają zastosowanie do wszystkich pracowników, w tym zatrudnionych lub zaangażowanych przez wykonawców, podwykonawców i wszelkie inne osoby trzecie lub pośredników. W tym celu organizator:
- Przed zawarciem umowy ocenić zdolność tych wykonawców lub pośredników do wdrożenia wymagań niniejszego standardu.
 - Formalnie wymagać od tych wykonawców lub pośredników, poprzez odpowiednie klauzule umowne, stosowania wymagań niniejszej normy i żądania podobnego zobowiązania od swoich podwykonawców.⁵²
 - W przypadku gdy wykonawca lub pośrednicy nie są w stanie spełnić wymagań niniejszej normy, należy formalnie wymagać od nich zatrudnienia kompetentnych agencji w celu zapewnienia zgodności z normą.
- 67 Promotor powinien wprowadzić odpowiednie zasady i procedury dotyczące zarządzania i monitorowania wyników pracy zewnętrznych pracodawców. Zasady i procedury te powinny być dostosowane do wielkości projektu i liczby pracowników.

Pracownicy łańcucha dostaw

- 68 Organizator podejmuje uzasadnione działania w celu oceny, czy istnieją znaczące zagrożenia dla zdrowia i bezpieczeństwa związane z pracownikami głównego dostawcy towarów i materiałów mających kluczowe znaczenie dla podstawowych funkcji projektu. W przypadku wystąpienia znaczących zagrożeń dla zdrowia i bezpieczeństwa związanych z pracownikami łańcucha dostaw, organizator zwraca się do głównego dostawcy, który może wykazać zgodność z niniejszą ^{normą}⁵³. Organizator wymaga od odpowiedniego głównego dostawcy wprowadzenia procedur i środków ograniczających takie zagrożenia. Promotor będzie okresowo monitorować i weryfikować skuteczność takich procedur i środków ograniczających ryzyko.
- 69 W przypadku stwierdzenia zagrożeń dla zdrowia i bezpieczeństwa związanych z obecnym głównym dostawcą, promotor powinien podjąć współpracę z odpowiednim głównym dostawcą w celu podjęcia odpowiednich kroków w celu naprawienia i wyeliminowania takich praktyk w zadowalający sposób i w rozsądnym terminie. W tym procesie zdolność promotora do skłonienia głównego dostawcy do zajęcia się tymi zagrożeniami zależy od poziomu wpływu i kontroli promotora nad jego głównymi dostawcami. Jeżeli promotor nie otrzyma dowodów naprawy sytuacji lub gdy naprawa okaże się niemożliwa, promotor zwróci się, w rozsądnym terminie uzgodnionym z EBI z uwzględnieniem istniejących stosunków umownych, do innych głównych dostawców, którzy mogą wykazać zgodność z wymogami określonymi w niniejszym standardzie.

⁵² W przypadku projektów poza UE promotorzy są zobowiązani do uwzględnienia porozumienia środowiskowego i społecznego, zgodnie z wytycznymi EBI dotyczącymi zamówień publicznych, pkt 3.8.

⁵³ W przypadku projektów poza UE promotorzy są zobowiązani do uwzględnienia porozumienia środowiskowego i społecznego, zgodnie z wytycznymi EBI dotyczącymi zamówień publicznych, pkt 3.8.

Standard 10 – Dziedzictwo kulturowe

Wprowadzenie

- 1 Niniejszy standard uznaje, że ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego, które jest źródłem cennych informacji historycznych i naukowych, atutem dla rozwoju gospodarczego i społecznego oraz integralną częścią praw kulturowych, tożsamości i praktyk ludzi, ma fundamentalne znaczenie dla zrównoważonego rozwoju środowiskowego i społecznego.
- 2 Standard uznaje, że dziedzictwo kulturowe obejmuje wszystkie różne aspekty przeszłości i teraźniejszości społeczności, które są identyfikowane jako odzwierciedlenie i wyraz jej stale ewoluujących wartości, przekonań, wiedzy i tradycji, a które społeczność uważa za cenne i pragnie zachować oraz przekazać przyszłym pokoleniom.

Cel

- 3 Niniejszy standard określa obowiązki promotora w zakresie identyfikacji, oceny, zarządzania i monitorowania wpływu na dziedzictwo kulturowe oraz ryzyka związanego z projektami, dla których wnioskuje się o finansowanie z EBI.
- 4 Celem niniejszych standardów jest określenie wymagań mających zastosowanie do projektów finansowanych przez EBI, których promotorzy muszą przestrzegać. Wymagania te mają na celu wspieranie:
 - a. stosowanie podejścia ostrożnościowego do zarządzania dziedzictwem kulturowym i jego zrównoważonego wykorzystania;
 - b. ochronę dziedzictwa kulturowego przed potencjalnym negatywnym wpływem działań realizowanych w ramach projektu;
 - c. sprawiedliwego podziału z lokalnymi społecznościami korzyści finansowych i/lub społeczno-gospodarczych wynikających z komercjalizacji dziedzictwa kulturowego; oraz
 - d. świadomości, doceniania i wzbogacania dziedzictwa kulturowego.

Zakres

- 5 Niniejsza norma ma zastosowanie do konkretnego projektu, jeżeli jego znaczenie zostanie określone w trakcie procesu oceny oddziaływania na środowisko/oceny oddziaływania na środowisko i oceny społecznej (EIA/ESIA) (zgodnie z normą 1), a w szczególności do projektów finansowanych przez EBI, które mogą mieć wpływ na znane dziedzictwo kulturowe, niezależnie od tego, czy jest ono prawnie chronione i/lub czy zostało wcześniej naruszone.
- 6 Niniejsza norma ma również zastosowanie do projektów w trakcie realizacji, które mogą mieć znaczący wpływ na dziedzictwo kulturowe, ale nie zostały wcześniej zidentyfikowane jako takie i w odniesieniu do których należy zastosować procedury dotyczące przypadkowych znalezisk (zob. pkt 22).
- 7 Na potrzeby niniejszej normy dziedzictwo kulturowe obejmuje zarówno dziedzictwo materialne, jak i niematerialne. ^{Dziedzictwo materialne}¹ odnosi się do ^{zabytków}², pojedynczych budynków, zespołów ^{budynków}³ i ^{miejsc}⁴. Dziedzictwo niematerialne⁵ odnosi się do praktyk, przedstawień, form wyrazu, wiedzy i umiejętności – a także związanych z nimi instrumentów, przedmiotów, zasobów, artefaktów i przestrzeni kulturowych – które posiadacze praw (społeczności, grupy, a w niektórych przypadkach osoby fizyczne) uznają za część swojego dziedzictwa kulturowego i które są przekazywane z pokolenia na pokolenie.

¹ Konwencja UNESCO z 1972 r. dotycząca ochrony światowego dziedzictwa kulturowego i naturalnego (<https://whc.unesco.org/archive/convention-en.pdf>).

² Dzieła architektury, dzieła rzeźby i malarstwa monumentalnego, elementy lub struktury o charakterze archeologicznym, inskrypcje, jaskinie mieszkalne i kombinacje elementów, które mają wartość dla społeczności lokalnych lub ludów.

³ Grupy oddzielnych lub połączonych budynków, które ze względu na swoją architekturę, jednorodność lub położenie w krajobrazie mają wartość dla lokalnych społeczności lub ludów.

⁴ Dzieła ludzkie lub dzieła powstałe w wyniku połączenia sił natury i człowieka oraz obszary, w tym stanowiska archeologiczne, które mają wartość dla lokalnych społeczności lub ludów.

⁵ Konwencja UNESCO z 2003 r. w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego (<https://ich.unesco.org/en/convention>)

- 8 Niniejsza norma ma zastosowanie do ^{dziedzictwa} naturalnego⁶ uznanego przez lokalne społeczności i narody za część ich historii, wartości, wierzeń, wiedzy i/lub tradycji, które społeczności i narody uważają za cenne i pragną zachować oraz przekazać przyszłym pokoleniom.
- 9 W przypadku gdy projekt może mieć znaczący wpływ na dziedzictwo naturalne, zarówno kulturowe, jak i różnorodność biologiczną, należy wziąć pod uwagę aspekty związane z usługami ekosystemowymi i zastosować wymagania normy 4 w połączeniu z wymaganiami przedstawionymi w niniejszej normie.

Wymagania ogólne

- 10 Wszystkie projekty zlokalizowane w krajach UE, EFTA, krajach kandydujących i potencjalnych krajach kandydujących muszą być zgodne z obowiązującym prawem krajowym i unijnym. Wszystkie projekty zlokalizowane w pozostałych częściach świata muszą być zgodne z obowiązującym prawem krajowym i niniejszą normą, która odzwierciedla podstawowe zasady i istotne elementy proceduralne określone w przepisach UE, które EBI uznaje za istotne dla oceny i zarządzania wpływem na środowisko klimatycznych i/lub społecznych oraz ryzyka, w szczególności zawartych w dyrektywie EIA, które zostały określone w pkt 14–31 oraz w załącznikach do standardu 1. Projekty, które mogą mieć znaczący wpływ na dziedzictwo kulturowe, podlegają procesowi oceny oddziaływania na środowisko i/lub społeczeństwo (ESIA) i powinny uwzględniać potencjalne zagrożenia dla praw człowieka. Wszystkie projekty powinny być również zgodne z zasadami i standardami określonymi w międzynarodowych instrumentach dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego, w stosownych przypadkach:
- Konwencja UNESCO z 1972 r. w sprawie ochrony światowego ^{dziedzictwa} kulturowego i naturalnego⁷;
 - Konwencja UNESCO z 2001 r. w sprawie ochrony podwodnego ^{dziedzictwa} kulturowego⁸;
 - Konwencja UNESCO z 2003 r. w sprawie ochrony niematerialnego ^{dziedzictwa} kulturowego⁹;
 - Konwencja Rady Europy z 1985 r. w sprawie ochrony dziedzictwa architektonicznego ^{Europy}¹⁰;
 - Konwencja Rady Europy z 1992 r. w sprawie ochrony dziedzictwa archeologicznego¹¹;
 - Europejska ^{konwencja} krajobrazowa Rady Europy z 2000 r.¹²;
 - Konwencja ramowa Rady Europy z 2005 r. w sprawie wartości dziedzictwa kulturowego dla społeczeństwa (konwencja z Faro)¹³.

Wymogi szczegółowe¹⁴

- 11 Promotor jest odpowiedzialny za lokalizację i zaprojektowanie projektu w taki sposób, aby uniknąć znaczącego negatywnego wpływu na dziedzictwo kulturowe. Jeżeli promotor może wykazać, że oddziaływania nie można uniknąć z powodów innych niż względy kosztowe, promotor dokonuje odpowiedniej oceny, czy projekt może mieć znaczący wpływ na dziedzictwo kulturowe i/lub czy istnieją przesłanki wskazujące na prawdopodobieństwo przypadkowych znalezisk (zob. pkt 22). Jeżeli lokalizacja projektu może potencjalnie uniemożliwić dostęp do dziedzictwa kulturowego, które było wcześniej dostępne, promotor zapewnia ciągły dostęp do tych miejsc lub zapewnia alternatywny dostęp podczas budowy i eksploatacji.
- 12 W tym celu promotor powinien nawiązać współpracę z odpowiednimi krajowymi lub lokalnymi organami regulacyjnymi odpowiedzialnymi za ochronę dziedzictwa kulturowego, społecznościami lokalnymi i innymi zainteresowanymi stronami, stosownie do potrzeb (zob. pkt 20).

⁶ Dziedzictwo naturalne odnosi się do elementów przyrody składających się z formacji fizycznych i biologicznych lub grup takich formacji, elementów przyrody, formacji geologicznych i fizjograficznych, wyznaczonych obszarów stanowiących siedliska zagrożonych gatunków zwierząt i roślin oraz obszarów naturalnych o wartości z punktu widzenia nauki, ochrony przyrody lub piękna naturalnego (art. 2 Konwencji UNESCO z 1972 r. dotyczącej ochrony światowego dziedzictwa kulturowego i naturalnego (<https://whc.unesco.org/archive/convention-en.pdf>)).

⁷ <https://whc.unesco.org/archive/convention-en.pdf>.

⁸ <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000124687.page=56>.

⁹ <https://ich.unesco.org/en/convention>.

¹⁰ <https://rm.coe.int/168007a087>.

¹¹ <https://rm.coe.int/168007bd25>.

¹² <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/176>.

¹³ <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/0900001680083746>.

¹⁴ Szczegółowe wymagania mają zastosowanie do wszystkich projektów niezależnie od ich lokalizacji, chyba że określono inaczej.

Projekty zlokalizowane w UE, EFTA, krajach kandydujących i potencjalnych krajach kandydujących

- 13 Promotor ocenia potencjalny wpływ na dziedzictwo kulturowe w całym procesie OOS, uwzględniając opinie kluczowych zainteresowanych stron (zob. pkt 19), a jeżeli właściwe organy uznają za konieczne przeprowadzenie oceny wpływu na dziedzictwo kulturowe, przedstawia następujące informacje przygotowane przez specjalistów posiadających odpowiednią wiedzę, doświadczenie i kwalifikacje w zakresie dziedzictwa kulturowego:
- warunki wyjściowe, ze szczególnym uwzględnieniem konieczności jasnej identyfikacji całego dziedzictwa kulturowego;
 - Badanie bazowe zawierające wyczerpujący wykaz dóbr dziedzictwa kulturowego wraz z pełnym opisem ich znaczenia kulturowego w ramach proponowanego obszaru projektu;
 - Prognozę i ocenę znaczenia zarówno bezpośrednich skutków (bezpośrednia utrata, zniszczenie lub zakłócenie elementu dziedzictwa kulturowego), jak i pośrednich skutków, które mogą mieć wpływ na zachowanie dziedzictwa kulturowego;
 - Zastosowanie hierarchii środków łagodzących poprzez określenie środków mających na celu uniknięcie, zapobieganie i ograniczenie wszelkich znaczących negatywnych skutków dotyczących konkretnych dóbr dziedzictwa kulturowego, które mają być chronione;
 - Plan zarządzania i monitorowania w celu zapewnienia właściwego wdrożenia proponowanych środków łagodzących oraz zachowania dobra dziedzictwa kulturowego w pożądanym stanie.
- 14 Jeżeli projekt nie podlega procedurze OOS, w zależności od charakteru i kontekstu projektu oraz jeżeli istnieją powody, aby sądzić, że na obszarze objętym proponowanym projektem znajdują się zabytki dziedzictwa kulturowego, EBI może zażądać od promotora dostarczenia dodatkowych informacji na temat tych zabytków, przekazując EBI minimalne informacje określone w załączniku 1. Na podstawie tych informacji EBI może zażądać od promotora dostarczenia bardziej szczegółowej oceny.

Projekty zlokalizowane w pozostałych częściach świata

- 15 Promotor zapewnia, aby wpływ na dziedzictwo kulturowe został należycie uwzględniony w procesie ESIA poprzez uwzględnienie opinii kluczowych zainteresowanych stron (zob. pkt 20) oraz zaangażowanie specjalistów posiadających odpowiednią wiedzę, doświadczenie i kwalifikacje w zakresie dziedzictwa kulturowego, którzy pomogą w przygotowaniu oceny.
- 16 Ocena dziedzictwa kulturowego, jako samodzielne badanie lub część raportu ESIA, powinna zawierać co najmniej następujące informacje:
- a. Opis projektu i rozsądnych alternatyw rozważanych na etapach przygotowania projektu, ze wskazaniem, czy przy wyborze wybranej opcji uwzględniono wpływ na dziedzictwo kulturowe;
 - b. Badanie podstawowe zawierające kompleksowy wykaz dóbr dziedzictwa kulturowego, poparte pełnym opisem ich znaczenia kulturowego, oparte zarówno na badaniach źródłowych, jak i badaniach terenowych;
 - c. Prognozowanie i ocena znaczenia zarówno bezpośrednich skutków (bezpośrednia utrata, zniszczenie lub zakłócenie elementu dziedzictwa kulturowego), jak i pośrednich skutków, które mogą mieć wpływ na zachowanie dziedzictwa kulturowego, w tym skutków wizualnych;
 - d. Stosowanie hierarchii środków łagodzących poprzez określenie środków mających na celu unikanie, zapobieganie i ograniczanie znaczących negatywnych skutków dla dziedzictwa kulturowego, określonych w planie zarządzania dziedzictwem kulturowym;
 - e. Plan zarządzania dziedzictwem kulturowym w celu zapewnienia właściwego wdrożenia proponowanych środków łagodzących oraz zachowania dziedzictwa kulturowego w pożądanym stanie.
- 17 Przy określaniu środków łagodzących należy uwzględnić następującą kolejność:
- a. Minimalizację negatywnych skutków za pomocą odpowiednich środków technicznych i/lub zarządczych dostosowanych do konkretnego dobra dziedzictwa kulturowego, które ma być chronione;

- b. W przypadku gdy minimalizacja nie jest możliwa, przywrócenie stanu pierwotnego po wystąpieniu negatywnych skutków w celu zapewnienia pełnego przywrócenia funkcjonalności i znaczenia dziedzictwa kulturowego dla społeczności, których dotyczy projekt;
 - c. Jeżeli promotor może wykazać, że minimalizacja i przywrócenie stanu pierwotnego nie są możliwe z powodów innych niż koszty, należy zrekompensować utratę dziedzictwa kulturowego w sposób akceptowalny i uzgodniony z dotkniętymi społecznościami przed rozpoczęciem jakichkolwiek prac mających wpływ na dziedzictwo kulturowe.
- 18 Proponowany plan zarządzania dziedzictwem kulturowym (zob. pkt 16 lit. e)) stanowi część ogólnego planu zarządzania środowiskowego i społecznego (ESMP – zgodnie z opisem w standardzie 1) realizowanego przez promotora. Promotor zapewnia dostępność przeszkolonego i wykwalifikowanego personelu do nadzorowania realizacji planu, bezpośrednio lub za pośrednictwem wykonawców pracujących przy projekcie, poprzez stosowanie uznanych na arenie międzynarodowej praktyk w zakresie badań terenowych, dokumentacji i ochrony dziedzictwa kulturowego.
- 19 Jeżeli projekt nie podlega procesowi ESIA i w zależności od jego charakteru i kontekstu, a także jeżeli istnieją powody, aby sądzić, że na obszarze proponowanego projektu znajdują się zabytki dziedzictwa kulturowego, EBI może wymagać od promotora dostarczenia dodatkowych informacji na temat tych zabytków, przekazując EBI minimalne informacje określone w załączniku 1. Na podstawie tych informacji EBI może wymagać od promotora przedstawienia bardziej szczegółowej oceny.

Zaangażowanie zainteresowanych stron

- 20 Promotor przeprowadza konstruktywne konsultacje z zainteresowanymi społecznościami, które korzystają lub korzystały z dziedzictwa kulturowego w celach kulturowych od niepamiętnych czasów, zwracając szczególną uwagę na niematerialne dziedzictwo kulturowe, oraz przekazuje im aktualne i odpowiednie informacje. Konsultacje mają na celu identyfikację ważnego dziedzictwa kulturowego i uwzględnienie opinii zainteresowanych społeczności na temat tego dziedzictwa kulturowego w projekcie, przy jednoczesnej ocenie ryzyka i oddziaływania, stosowaniu hierarchii środków łagodzących oraz identyfikacji możliwości potencjalnych porozumień dotyczących podziału korzyści ze społecznością. W konsultacjach powinny również uczestniczyć inne zainteresowane strony, w tym krajowe lub lokalne organy regulacyjne odpowiedzialne za ochronę materialnego i/lub niematerialnego dziedzictwa kulturowego. Proces zaangażowania powinien być przeprowadzony i udokumentowany zgodnie z wymogami normy 2 oraz zgodnie z wymogami normy 7 w przypadku, gdy istnieje prawdopodobieństwo, że projekt będzie miał wpływ na grupy szczególnie wrażliwe lub ludność tubylczą.

Obszary chronionego dziedzictwa kulturowego

- 21 Obszary dziedzictwa kulturowego objęte ochroną prawną mają duże znaczenie dla zabezpieczenia i konserwacji dziedzictwa kulturowego, dlatego też wszelkie projekty, które mogą być realizowane na tych obszarach zgodnie z obowiązującym prawem krajowym, wymagają podjęcia dodatkowych środków. W przypadku gdy proponowany projekt jest zlokalizowany na obszarze objętym ochroną prawną lub w prawnie określonej strefie buforowej, promotor musi spełnić następujące dodatkowe wymagania:
- a. Zapewnić zgodność z określonymi międzynarodowymi, krajowymi i/lub lokalnymi przepisami dotyczącymi dziedzictwa kulturowego lub planami zarządzania obszarami chronionymi;
 - b. przeprowadzić merytoryczne konsultacje z podmiotami sponsorującymi i zarządzającymi obszarami chronionymi, społecznościami lokalnymi i innymi kluczowymi zainteresowanymi stronami w sprawie proponowanego projektu; oraz
 - c. Podjąć i wdrożyć dodatkowe programy, stosownie do potrzeb, w celu zmniejszenia wpływu projektu, w tym wpływu wizualnego, oraz promowania i wzmacniania celów ochrony obszaru chronionego.

Procedury dotyczące przypadkowych znalezisk

- 22 Organizator projektu powinien zadbać o to, żeby były ustalenia dotyczące postępowania z przypadkowymi znaleziskami, czyli z zabytkami, które pojawiają się niespodziewanie podczas realizacji projektu, i żeby były one uwzględnione w umowach, jeśli to konieczne. Takie ustalenia powinny obejmować: powiadamianie odpowiednich władz o znalezionych przedmiotach lub miejscach; szkolenie pracowników projektu, w tym wykonawców i pracowników podwykonawców, w zakresie postępowania w razie znalezienia przypadkowych znalezisk; oraz zabezpieczenie miejsca znaleziska, żeby nie doszło do dalszych zakłóceń lub zniszczeń.

, w zakresie procedur postępowania w przypadku odkrycia przypadkowych znalezisk; oraz zabezpieczenie obszaru znalezisk w celu uniknięcia dalszych zakłóceń lub zniszczeń. Promotor nie powinien naruszać żadnych przypadkowych znalezisk do czasu dokonania oceny przez wyznaczonego i wykwalifikowanego specjalistę oraz określenia działań zgodnych z ustawodawstwem krajowym i niniejszą normą.

Wykorzystanie dziedzictwa kulturowego w projekcie

- 23 W przypadku gdy projekt zakłada wykorzystanie w celach komercyjnych zasobów kulturowych, wiedzy, innowacji lub praktyk lokalnej społeczności, które odzwierciedlają tradycyjny styl życia, promotor projektu ma obowiązek ujawnić wszystkie istotne informacje w odpowiednim czasie i w sposób dostosowany do kontekstu, w miejscu dostępnym dla społeczności oraz w formie i języku zrozumiałym dla społeczności. Ujawnione informacje powinny obejmować co najmniej: (i) prawa przysługujące społeczności na mocy prawa krajowego; (ii) zakres i charakter proponowanego przedsięwzięcia komercyjnego; oraz (iii) potencjalne konsekwencje takiego przedsięwzięcia.
- 24 Promotor może przystąpić do takiej komercjalizacji tylko wtedy, gdy:
- a. rozpocznie negocjacje w dobrej wierze z lokalnymi społecznościami, których dotyczy projekt;
 - b. udokumentuje ich świadomy udział i pomyślny wynik negocjacji; oraz
 - c. zapewni sprawiedliwy i równy podział korzyści wynikających z komercjalizacji takiej wiedzy, innowacji lub praktyk z lokalnymi społecznościami, których dotyczy projekt, zgodnie z ich zwyczajami i tradycjami.
- 25 W przypadku gdy projekt zakłada wykorzystanie zasobów kulturowych, wiedzy, innowacji lub praktyk ludów tubylczych, zastosowanie mają również wymogi normy 7.

Załącznik 1 – Minimalne informacje, które należy podać w ocenie dziedzictwa kulturowego

- 1 Opis i mapa obszaru projektu, w tym informacje o nakładaniu się lub bliskim sąsiedztwie jakiegokolwiek miejsca/obiektu chronionego na poziomie międzynarodowym, krajowym lub lokalnym ze względu na jego znaczenie dla dziedzictwa kulturowego (np. miejsce wpisane na listę światowego dziedzictwa UNESCO).
- 2 Wszelkie elementy krajobrazu znajdujące się na obszarze projektu, takie jak:
 - a. Zabytki¹⁵,
 - b. grupy budynków¹⁶ oraz
 - c. miejsca¹⁷.
 - d. Ślady innych zmian w krajobrazie naturalnym spowodowanych przez człowieka (takie jak szlaki, znaki graniczne lub orientacyjne, kopce, nasypy ziemne, uprawy, gatunki obce itp.).
 - e. Wyraźne elementy naturalne, które mogą mieć szczególną wartość dla ludzi (takie jak wodospady, wychodnie skalne, duże okazy drzew, jaskinie itp.);
- 3 Dowody pochodzące ze źródeł dokumentacyjnych (np. historia lokalna, lokalny program uznania, badania naukowe, poprzednie raporty dotyczące oceny wpływu na dziedzictwo itp.) lub wiedza lokalna, które łączą obszar projektu z miejscami, wydarzeniami, działaniami lub osobami o znaczeniu historycznym i/lub kulturowym.
- 4 Obecność niematerialnego dziedzictwa kulturowego, takiego jak praktyki, przedstawienia, formy wyrazu, wiedza, umiejętności, a także związane z nimi instrumenty, przedmioty, artefakty i przestrzenie kulturowe, które społeczności, grupy lub osoby z obszaru projektu uznają za część swojego dziedzictwa kulturowego i które są przekazywane z pokolenia na pokolenie.
- 5 Potencjalne skutki wynikające z proponowanego przedsięwzięcia/projektu, w tym:
 - a. Zniszczenie, usunięcie lub przeniesienie jakiegokolwiek elementu lub cechy dziedzictwa kulturowego lub jego części;
 - b. Zmiana jakiegokolwiek elementu lub cechy dziedzictwa kulturowego (co oznacza zmianę w jakikolwiek sposób i obejmuje renowację, remont, naprawę lub naruszenie);
 - c. Tworzenie cieni, które zmieniają wygląd atrybutu dziedzictwa lub zmieniają ekspozycję lub widoczność naturalnych cech lub nasadzeń, takich jak ogród;
 - d. Izolacja elementu dziedzictwa kulturowego od otaczającego go środowiska, kontekstu lub istotnych powiązań;
 - e. Bezpośrednie lub pośrednie zasłanianie istotnych widoków lub panoram z, wewnątrz lub na rzecz cechy dziedzictwa architektonicznego lub naturalnego.
 - f. Zmiana przeznaczenia gruntu, np. zmiana planu zagospodarowania przestrzennego;
 - g. Zakłócenie gleby, takie jak zmiana nachylenia terenu, zmiana układu drenażu, wykopy itp.
- 6 Informacje dotyczące proponowanego projektu przekazane właściwym organom odpowiedzialnym za ochronę obiektów/elementów dziedzictwa kulturowego.
- 7 Opis środków zapobiegawczych i łagodzących uzgodnionych z potencjalnie zainteresowanymi stronami, w tym wszelkich zasad obowiązujących ludność lub społeczność tubylczą w zakresie naruszania jakiegokolwiek aspektu ich dziedzictwa kulturowego.
- 8 Opis konkretnego procesu zatwierdzania/uzyskiwania pozwoleń, któremu projekt musiał zostać poddany w odniesieniu do obiektów/elementów dziedzictwa kulturowego.
- 9 Opis i dokumentacja potwierdzająca konsultacje z odpowiednimi zainteresowanymi stronami (społecznościami, grupami lub osobami), na które projekt może mieć wpływ.
- 10 Jeżeli obszar projektu był w przeszłości przedmiotem oceny dziedzictwa kulturowego, należy przedstawić kopię dokumentu lub odniesienie do źródła, jeśli ma to zastosowanie.

¹⁵ Dzieła architektury, dzieła rzeźbiarskie i malarskie o charakterze monumentalnym, elementy lub struktury o charakterze archeologicznym, inskrypcje, jaskinie mieszkalne i kombinacje elementów, które mają wartość dla lokalnych społeczności lub ludów.

¹⁶ Grupy oddzielnych lub połączonych budynków, które ze względu na swoją architekturę, jednorodność lub położenie w krajobrazie mają wartość dla lokalnych społeczności lub ludów.

¹⁷ Dzieła ludzkie lub dzieła powstałe w wyniku współdziałania natury i człowieka oraz obszary, w tym stanowiska archeologiczne, które mają wartość dla lokalnych społeczności lub ludów.

Standard 11 – Finansowanie pośrednie

Wprowadzenie

- 1 EBI korzysta z finansowania pośredniego¹ za pośrednictwem szerokiej gamy pośredników finansowych (FI)² w celu wspierania kwalifikujących się mniejszych projektów realizowanych między innymi przez MŚP, spółki o średniej kapitalizacji i podmioty publiczne, które nie mogą być finansowane bezpośrednio.
- 2 Wszystkie projekty korzystające ze wsparcia EBI w ramach pośrednictwa finansowego są określane jako podprojekty.

Cel

- 3 Niniejsza norma określa, w jaki sposób należy identyfikować, oceniać pod kątem znaczenia, zarządzać i monitorować oddziaływania i ryzyka środowiskowe, klimatyczne i społeczne (ECS) wynikające z podprojektów, zgodnie z obowiązującymi wymogami³ i proporcjonalnie do wielkości podprojektu, jego charakteru, kontekstu społeczno-gospodarczego, lokalizacji i wrażliwości sektora na oddziaływania i ryzyka ECS.

Zakres stosowania

- 4 Wymogi niniejszego standardu mają zastosowanie do finansowania pośredniego w następujący sposób:
 - a. w przypadku gdy wsparcie EBI jest przekazywane na podprojekty za pośrednictwem instytucji finansowej, wymagania niniejszego standardu mają zastosowanie do podprojektów, w stosownych przypadkach;
 - b. w przypadku gdy instytucja finansowa udziela pożyczki z funduszy EBI innej instytucji finansowej, termin „podprojekt” obejmuje podprojekty finansowane za pośrednictwem każdej kolejnej instytucji finansowej, a wymogi niniejszego standardu mają zastosowanie do podprojektów, w stosownych przypadkach;
 - c. w przypadku gdy EBI zapewnia finansowanie instytucji finansowej będącej funduszem inwestycyjnym, wymogi niniejszego standardu mają zastosowanie: (i) do spółek, w które inwestuje EBI za pośrednictwem instytucji finansowej, od momentu, w którym EBI staje się inwestorem; oraz (ii) w miarę możliwości, do spółek, w które inwestuje instytucja finansowa przed momentem, w którym EBI staje się inwestorem.
- 5 Wymogi niniejszego standardu nie mają zastosowania do podprojektów finansowanych za pośrednictwem instytucji finansowych, które nie korzystają ze wsparcia EBI.

Wymogi ogólne dla wszystkich pośredników finansowych

- 6 Aby spełnić wymagania polityki środowiskowej i społecznej EIBG, instytucja finansowa powinna przestrzegać praw pracowniczych swoich pracowników i zapewnić bezpieczne i zdrowe środowisko pracy zgodnie z: (i) w przypadku lokalizacji w UE, EFTA, krajach kandydujących i potencjalnych krajach kandydujących – obowiązującym prawem krajowym i unijnym⁴, któremu podlega; oraz (ii) w przypadku lokalizacji w pozostałych częściach świata – obowiązującym prawem krajowym oraz odpowiednimi aspektami standardu 8 EBI dotyczącego praw pracowniczych⁵ i standardu 9 dotyczącego zdrowia, bezpieczeństwa i ochrony⁶.
- 7 W przypadku lokalizacji w krajach UE i EFTA instytucja finansowa wymaga od beneficjentów końcowych współpracy, zgodnie z prawodawstwem UE, z odpowiednimi właściwymi organami, aby uprawnieni⁷ mieli dostęp do merytorycznych konsultacji społecznych, a także do procedur odwoławczych dotyczących

¹ Operacje z instytucjami finansowymi, które pełnią rolę pośredników, tj. udzielają beneficjentom końcowym pożyczek z funduszy EBI (w tym pożyczek ramowych udzielanych za pośrednictwem instytucji finansowej), lub udzielają beneficjentom końcowym pożyczek w związku z gwarancją EBI lub wykorzystują fundusze EBI do inwestowania w portfel spółek, w które inwestują.⁽²⁾ W tym między innymi banki komercyjne, krajowe/regionalne banki promocyjne, firmy leasingowe i inne instytucje finansowe, fundusze i instytucje mikrofinansowe. Obejmuje to przypadki, w których wsparcie EBI jest przekazywane instytucji finansowej za pośrednictwem instytucji lub podmiotu publicznego.

³ Zgodnie z definicją zawartą w sekcji „Wymagania ogólne i szczegółowe” poniżej.

⁴ Przepisy UE dotyczące pracy oraz bezpieczeństwa i higieny pracy.

⁵ Głównie w zakresie zarządzania stosunkami pracy, warunków zatrudnienia, sprawiedliwego traktowania, niedyskryminacji i równego traktowania oraz równych szans pracowników, a także wolności zrzeszania się i negocjacji zbiorowych.

⁶ Przede wszystkim zarządzanie bezpieczeństwem i higieną pracy oraz ryzykiem w miejscu pracy.

⁷ Posiadacze praw to wszystkie osoby i grupy społeczne, które mogą dochodzić swoich praw podstawowych z punktu widzenia praw człowieka. W kontekście podprojektów wspieranych przez EBI odnosi się to do osób, na które podprojekt ma lub może mieć negatywny wpływ. Obejmuje to osoby dotknięte podprojektem, członków społeczności lokalnej, pracowników itp. Zgodnie z opisem [zawartym w Wytycznych ONZ dotyczących biznesu](#)

- w zakresie ochrony środowiska, klimatu i spraw społecznych w związku z podprojektami korzystającymi ze wsparcia EBI.
- 8 W przypadku lokalizacji w pozostałych częściach świata⁸ instytucja finansowa wymaga od beneficjentów końcowych zapewnienia posiadaczom praw dostępu do znaczącego zaangażowania zainteresowanych stron oraz skutecznych środków zgłaszania skarg dotyczących kwestii ECS w związku z podprojektami korzystającymi ze wsparcia EBI⁹.
 - 9 W celu zwiększenia przejrzystości informacji niefinansowych związanych ze zrównoważonym rozwojem instytucja finansowa:
 - a. jeżeli ma siedzibę w państwach UE i EFTA, przestrzegać wymogów dotyczących ujawniania informacji związanych ze zrównoważonym rozwojem wynikających z przepisów krajowych i unijnych mających zastosowanie do jej działalności; oraz
 - b. jeżeli mają siedzibę w pozostałych częściach świata, przestrzegać obowiązujących przepisów krajowych i w sposób rutynowy udostępniać publicznie informacje na temat swoich zasad i procedur należytej staranności i monitorowania lub ich odpowiedników, służących do oceny, zarządzania i monitorowania wpływu i ryzyka ECS w odniesieniu do podprojektów.
 - 10 W odniesieniu do podprojektów korzystających ze wsparcia EBI instytucja finansowa uwzględnia odpowiednie wymogi polityki środowiskowej i społecznej EBI, a także przestrzega szczególnych wymogów ECS, w tym wymogów dotyczących sprawozdawczości (określonych w dokumentacji zawartej między instytucją finansową a EBI), które są dostosowane do rodzaju pośredniczonego finansowania i które zostały uznane za odpowiednie w procesie należytej staranności EBI.
 - 11 Instytucja finansowa powinna posiadać proces identyfikacji, oceny, zarządzania i monitorowania wpływu i ryzyka związanego z ECS. Proces ten może obejmować odpowiednie polityki i procedury, które powinny być proporcjonalne do i) wielkości i charakteru działalności instytucji finansowej oraz ii) wielkości, charakteru, kontekstu społeczno-gospodarczego, lokalizacji i wrażliwości sektora na skutki i ryzyko związane z ECS w odniesieniu do podprojektów. Proces taki może być odrębny od istniejących systemów funkcjonujących w ramach instytucji finansowej, takich jak standardowe procesy kredytowe/inwestycyjne instytucji finansowej, lub zintegrowany z nimi.
 - 12 Na żądanie instytucja finansowa przekazuje EBI informacje dotyczące procesu identyfikacji, oceny, zarządzania i monitorowania wpływu i ryzyka związanego z ECS.
 - 13 W szczególności proces ten umożliwi instytucji finansowej wykonanie następujących czynności:
 - a. sprawdzać wszystkie podprojekty pod kątem zgodności z listą działań¹⁰ wykluczonych EBI¹⁰, regularnie aktualizowaną, oraz wypełniać wszelkie inne zobowiązania ECS, określone w dokumentacji zawartej między instytucją finansową a EBI. W uzasadnionych przypadkach kwalifikowalność podprojektów może podlegać dalszym ograniczeniom;
 - b. określać podprojekty zgodnie z poziomem ryzyka ECS, oceniać i monitorować sposób zarządzania znaczącymi skutkami i ryzykiem ECS wynikającymi z podprojektów, w stosownych przypadkach, oraz zapewniać wypełnianie uzgodnionych zobowiązań ECS;
 - c. wymagać, aby podprojekty były zgodne z obowiązującymi przepisami, jak opisano w pkt 14 i 15 poniżej.
 - 14 W przypadku podprojektów realizowanych w UE, EFTA, krajach kandydujących i potencjalnych krajach kandydujących¹¹ instytucja finansowa wymaga, aby były one realizowane zgodnie z obowiązującymi przepisami krajowymi i unijnymi.

⁸ W odniesieniu do praw człowieka i praw człowieka organizacje lub podmioty, takie jak państwa, związki zawodowe lub instytucje religijne, nie są podmiotami praw człowieka, ale mogą działać w imieniu osób fizycznych, które są podmiotami praw.

⁹ W celu zapewnienia zaangażowania zainteresowanych stron i dostępu do procedur składania skarg, a także w celu spełnienia wymogów dotyczących ujawniania informacji, kraje kandydujące i potencjalne kraje kandydujące są uwzględnione w kategorii „reszta świata”.

¹⁰ Zgodnie z normą 2, biorąc pod uwagę wielkość, charakter, kontekst społeczno-gospodarczy, lokalizację i wrażliwość sektora na skutki i zagrożenia środowiskowe, klimatyczne i społeczne.

¹⁰ <https://www.eib.org/en/about/documents/excluded-activities-2013.htm>.

¹¹ W przypadku projektów zlokalizowanych w krajach kandydujących i potencjalnych krajach kandydujących promotor uwzględnia wszelkie terminy osiągnięcia zgodności z konkretnymi przepisami UE w zakresie ochrony środowiska, uzgodnione z Unią Europejską w ramach umów dwustronnych i/lub programów działania.

- 15 W przypadku podprojektów poza Unią Europejską instytucja finansująca wymaga, aby były one realizowane zgodnie z obowiązującym prawem krajowym i odpowiednimi standardami środowiskowymi i społecznymi EBI.
- 16 W stosownych przypadkach, w oparciu o proces zarządzania ryzykiem ECS stosowany przez instytucję finansującą oraz jej zdolność do jego wdrożenia, podprojekty o wysokim ^{ryzyku} ECS¹² są przekazywane do EBI w celu przeglądu i zatwierdzenia. W stosownych przypadkach EBI, w porozumieniu z instytucją finansującą, określa odpowiednie środki łagodzące i wdraża je odpowiednio.
- 17 W miarę możliwości i w stosownych przypadkach instytucja finansowa może otrzymać wsparcie EBI w zakresie oceny, zarządzania i monitorowania, a także sprawozdawczości dotyczącej wpływu i ryzyka ECS.

Wymogi szczególne

Finansowanie pośrednie służące realizacji celów zrównoważonego rozwoju środowiskowego i/lub społecznego

- 18 W przypadku gdy pośrednictwo finansowe jest w całości lub częściowo ^{przeznaczone}¹³ na promowanie celów zrównoważonego rozwoju środowiskowego i społecznego, instytucja finansowa podlega dodatkowym wymogom, które mogą obejmować sprawozdawczość i zobowiązania, w celu wykazania, że jej procesy i systemy odpowiednio uwzględniają wpływ i ryzyko związane ze zrównoważonym rozwojem w decyzjach inwestycyjnych zgodnie z taksonomią UE, stosownie do przypadku.

Fundusze kapitałowe

- 19 Instytucja finansowa wprowadza proces zarządzania środowiskowego i społecznego proporcjonalny do ekspozycji na ryzyko, którym ma zarządzać podmiot funduszu.
- 20 Instytucja finansowa zapewnia wdrożenie powyższego procesu zarządzania środowiskowego i społecznego, w tym procedur środowiskowych i społecznych, a także monitorowanie wyników środowiskowych i społecznych podmiotów, w które inwestuje, w stosownych przypadkach.

W przypadku gdy instytucja finansowa podjęła konkretne zobowiązania dotyczące celów zrównoważonego rozwoju środowiskowego i społecznego, należy monitorować postępy w zakresie uzgodnionych wskaźników i sporządzać sprawozdania na ten temat.

Operacje mikrofinansowe

- 21 Podmioty świadczące usługi mikrofinansowe (MSP), w tym instytucje mikrofinansowe i banki (MFI) lub, w szerszym ujęciu, dostawcy usług finansowych o charakterze inkluzywnym, charakteryzują się niewielką skalą działalności i specyficzną misją. MSP zapewniają, aby ich podejście do angażowania się w kwestie związane z wpływem i ryzykiem ECS oraz zarządzanie nimi było proporcjonalne do zdolności i wielkości finansowanych mikroprzedsiębiorstw, tak aby ograniczyć taki wpływ i ryzyko. Ponieważ MSP zazwyczaj koncentrują się na klientach z najbardziej potrzebujących grup społeczno-ekonomicznych, którzy są zazwyczaj narażeni na skutki i ryzyko społeczne, powinni oni działać zgodnie z surowymi zasadami ochrony klientów.

¹² Podprojekty wysokiego ryzyka: podprojekty, które mogą mieć znaczący wpływ na środowisko, klimat i/lub społeczeństwo oraz wiązać się z ryzykiem i które wymagają przygotowania raportu z oceny oddziaływania na środowisko (EIA)/oceny oddziaływania na środowisko i społeczeństwo (ESIA) ze względu na: ii) wymogi prawa krajowego i/lub unijnego; lub ii) decyzję podjętą przez właściwe organy w kraju przyjmującym i/lub przez instytucje finansowe w poszczególnych przypadkach.

¹³ Podprojekty ukierunkowane na określone cele, w tym między innymi działania w dziedzinie klimatu, zrównoważony rozwój środowiska, równouprawnienie płci itp.

„Płeć”	odnosi się do cech społecznych, behawioralnych i kulturowych, oczekiwań, norm i możliwości związanych z byciem mężczyzną, kobietą lub płcią danej osoby, orientacją seksualną lub tożsamością seksualną lub płciową.
„Hierarchia środków łagodzących”	środki podjęte w celu uniknięcia i zapobiegania wszelkim znaczącym negatywnym skutkom dla osób, społeczności i pracowników, których dotyczy dana sytuacja, a także dla środowiska. W przypadku gdy uniknięcie takich skutków nie jest możliwe, należy wdrożyć środki mające na celu ograniczenie i naprawę takich negatywnych skutków dla środowiska oraz zrekompensowanie takich negatywnych skutków społecznościom, których dotyczy dana sytuacja; w ostateczności należy zapewnić rekompensatę za wszelkie potencjalne skutki pozostałe po pełnym wdrożeniu działań mających na celu uniknięcie, ograniczenie, naprawę i zrekompensowanie takich skutków. Hierarchia środków łagodzących w zakresie praw człowieka opiera się na zasadach ochrony, poszanowania i naprawy.
„Projekt”	zestaw określonych prac, towarów, usług i/lub działań gospodarczych, dla których wnioskuje się o finansowanie z EBI bezpośrednio lub za pośrednictwem pośredniej struktury finansowania dla konkretnego podprojektu/inwestycji bazowej, zatwierdzonego przez organy zarządzające EBI.
„promotor”	partner EBI realizujący projekt, zgodnie z definicją zawartą w umowie finansowej
„posiadacze praw”	z perspektywy praw człowieka wszystkie osoby i grupy społeczne, które mogą dochodzić swoich praw podstawowych. W kontekście projektów EBI odnosi się to do osób, na które projekt ma rzeczywisty lub potencjalny negatywny wpływ. Obejmuje to osoby, na które projekt ma wpływ, członków społeczności lokalnej, pracowników itp.
„wykorzystywanie seksualne”	faktyczna lub groźba fizycznej ingerencji o charakterze seksualnym, czy to przy użyciu siły, czy w warunkach nierówności lub przymusu. Wszelkie czynności seksualne z udziałem dzieci (zgodnie z definicją zawartą w Konwencji ONZ o prawach dziecka jako osoby poniżej 18 roku życia) stanowią wykorzystywanie seksualne, niezależnie od wieku dojrzałości lub zgody obowiązującej w danym kraju. Błędne rozumienie wieku dziecka nie stanowi okoliczności łagodzącej.
„Wykorzystywanie seksualne”	wszelkie rzeczywiste lub usiłowane nadużycie pozycji słabości, różnicy sił lub zaufania w celach seksualnych, w tym czerpanie korzyści finansowych, społecznych lub politycznych z wykorzystywania seksualnego innej osoby.
„Molestowanie seksualne”	każda forma niechcianego zachowania werbalnego, niewerbalnego lub fizycznego o charakterze seksualnym, którego celem lub skutkiem jest naruszenie godności osoby, w szczególności poprzez stworzenie atmosfery zastraszania, wrogości, poniżenia, upokorzenia lub obrazy
„kwestie społeczne”	kwestie dotyczące pracowników i osób lub grup, na które ma wpływ projekt, w odniesieniu do: a) standardów 6–10 oraz b) kwestii przekrojowych, takich jak: prawa człowieka, zaangażowanie interesariuszy, równouprawnienie płci, budowanie odporności, w szczególności w sytuacjach konfliktowych i niestabilnych, oraz włączenie społeczne

„zaangażowanie zainteresowanych stron”	proces integracyjny i iteracyjny, który w różnym stopniu obejmuje identyfikację i analizę interesariuszy, planowanie zaangażowania, ujawnianie informacji, konstruktywne konsultacje oraz mechanizm zapewniający dostęp do procedur składania skarg i dochodzenia roszczeń
„interesariusze”	osoby i/lub społeczności, które: i) są bezpośrednio lub pośrednio dotknięte skutkami projektu, w tym ich prawowici przedstawiciele; lub ii) są zainteresowane projektem i/lub mają możliwość wywarcia pozytywnego lub negatywnego wpływu na jego wynik; oraz iii) pracownicy projektu
„grupy szczególnie wrażliwe”	grupy lub osoby, które mogą być bardziej narażone na negatywne skutki projektu niż inne osoby ze względu na istniejącą dyskryminację, marginalizację i/lub wykluczenie ze względu na ich cechy społeczno-ekonomiczne, takie jak, ale nie wyłącznie ograniczone do: płci, orientacji seksualnej, płci, tożsamość płciowa, kasta, pochodzenie rasowe, etniczne, rdzenne lub społeczne, cechy genetyczne, wiek, urodzenie, niepełnosprawność, religia lub przekonania, poglądy polityczne lub inne, aktywizm, przynależność do mniejszości narodowej, przynależność do związku zawodowego lub innej organizacji pracowniczej, majątek, narodowość, język, stan cywilny lub rodzinny, stan zdrowia, status migranta lub status ekonomiczny
„Podatność	odnosi się do skłonności lub predyspozycji do nieproporcjonalnego dotknięcia skutkami ze względu na cechy charakterystyczne dla danego kontekstu, wynikające z wzajemnego oddziaływania trzech czynników: i) narażenia na ryzyko i niekorzystne skutki; ii) wrażliwości na to ryzyko i skutki; oraz iii) zdolności adaptacyjnych.

Europejski Bank Inwestycyjny

Standardy środowiskowe i społeczne

2 lutego 2022 r.

Europejski Bank Inwestycyjny
98 -100, boulevard Konrad Adenauer L-
2950 Luksemburg
+352 4379-22000
www.eib.org info@eib.org